

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ
ΣΠΟΥΔΕΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
«ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ
ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΙ ΒΡΕΤΑΝΙΚΑ ΜΜΕ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΣΥΡΑΞΗ ΜΕΤΑΞΥ ΙΣΡΑΗΛ ΧΑΜΑΣ ΤΟ
2023»

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΑΧΟΠΟΥΛΟΣ

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: ΧΡΟΝΑΚΗ ΔΕΣΠΟΙΝΑ

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του/της φοιτητή φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΣΤΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΙ ΒΡΕΤΑΝΙΚΑ ΜΜΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΣΥΡΑΞΗ
ΜΕΤΑΞΥ ΙΣΡΑΗΛ ΧΑΜΑΣ ΤΟ 2023»

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΑΧΟΠΟΥΛΟΣ

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

«ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΧΡΟΝΑΚΗ»

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής/Συν-

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

«Όνομα & Επώνυμο»

«Ιδιότητα & Ίδρυμα Υπαγωγής»

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

MME Μέσα μαζικής επικοινωνίας

MKA Μέσα κοινωνικής δικτύωσης

BBC British Broadcasting Corporation

CNN Cable News Network

OHE Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

P.L.O. Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης

M.F.R.R Media Freedom Rapid Response

ECPMF European Center for Press and Media freedom

Η.Π.Α. Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

Π.Ο.Υ. Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας

U.N.W. United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women, also known as UN Women,

E.E. Ευρωπαϊκή Ένωση

Ευχαριστίες:

Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές ευχαριστίες μου σε όλους εκείνους που συνέβαλαν στην ολοκλήρωση αυτής της Ακαδημαϊκής διαδρομής με επιστέγασμα την μεταπτυχιακή μου εργασία στο πρόγραμμα “Σύγχρονες Δημοσιογραφικές Σπουδές”. Ένα μεγάλο ευχαριστώ στους καθηγητές του προγράμματος για τη διδασκαλία και τη καθοδήγησή τους. Η εμπειρογνώσια τους και η αδιάκοπη στήριξή τους, αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης και γνώσης. Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω στην καθηγήτρια κα Χρονάκη Δέσποινα, η οποία ήταν επιβλέπουσα της διπλωματικής μου εργασίας. Η καθοδήγησή της, η υπομονή της και η αφοσίωσή της υπήρξαν καθοριστικοί παράγοντες για την ολοκλήρωση αυτής της εργασίας. Η συμβολή της όχι μόνο σε ακαδημαϊκό επίπεδο, αλλά και σε προσωπικό με βοήθησε να αντιμετωπίσω τις προκλήσεις και να αναπτύξω τις ιδέες μου με μεγαλύτερη σαφήνεια και αυτοπεποίθηση.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους συμφοιτητές μου, για την συνεργασία και την ανταλλαγή ιδεών καθ’ όλη την διάρκεια των σπουδών, την ιδιαίτερη βοήθεια που απλόχερα μας πρόσφερε ο κος Φραγκονικολόπουλος, ο οποίος παραμένει φάρος γνώσεων, για την καθοδήγηση και υποστήριξη που επέδειξε σ’ όλους μας.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ στη σύζυγό μου, για την απίστευτη στήριξη και βοήθειά της καθ’ όλη τη διάρκεια του Μεταπτυχιακού προγράμματος.

Αφιερωμένο στον εκλιπόντα πατέρα μου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη.....	8
Abstract.....	10
Εισαγωγή.....	11
1.Εννοιολογική τοποθέτηση σε ζητήματα ηθικής δεοντολογίας.....	15
1.1.Το ζήτημα ηθικής δεοντολογίας στα Μ.Μ.Ε.....	15
1.2.Ζητήματα ηθικής δεοντολογίας μέσα από το πρίσμα των πολεμικών συρράξεων.....	20
2. Η κάλυψη του παλαιστινιακού ζητήματος.....	25
2.1. Τα βρετανικά μέσα.....	25
2.2. Η στάση των ελληνικών μέσων.....	30
3. Η πολιτισμική και ιστορική πλαισίωση του παλαιστινιακού ζητήματος.....	34
4. Μεθοδολογία έρευνας: Η περιπτωσιολογική μελέτη της κάλυψης του Παλαιστινιακού σε Ελληνικά και Βρετανικά μέσα.	40
4.1. Μεθοδολογική ανάλυση: επιλογή ποιοτικής ανάλυσης.....	40
4.2..Το δείγμα μελέτης για την περιπτωσιολογική μελέτη της ηθικής δεοντολογικής και στάσης των Βρετανικών και Ελληνικών μέσων και το εργαλείο της θεματικής ανάλυσης.....	41
5.Ανάλυση υπόθεσης.....	43
5.1. Το Ελληνικό δείγμα ανάλυσης των μέσων.....	43

5.1.1. Η εfsyn και η κάλυψη του Μέσο-Ανατολικού ζητήματος στα πλαίσια της αντικειμενικότητας, μεροληψίας και της ηθικής δεοντολογίας.....	43
5.1.2. Η εfsyn και το δομικό πλαίσιο γύρω από την Ανθρωπιστική κάλυψη, τις πηγές και την επαλήθευση τους.	48
5.2. Το Βρετανικό παράδειγμα ανάλυσης του Μέσο Ανατολικού ζητήματος.....	54
5.2.1. The Guardian, το πλαίσιο της αντικειμενικότητας και της μεροληψίας, στην χάραξη πλαισίου εφαρμογής.	54
5.2.2. Ανθρωπιστική κάλυψη, ηθική δεοντολογία, και η συμμετοχή τους στην δημοσιογραφική λειτουργία του Guardian.	59
Συμπεράσματα.....	65
Βιβλιογραφία.....	70

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η κάλυψη των συγκρούσεων μεταξύ του Ισραήλ και των Παλαιστινίων αποτελεί ένα από τα πιο ευαίσθητα και σύνθετα ζητήματα για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (Μ.Μ.Ε). Το 2023, με την κλιμάκωση των εντάσεων και των στρατιωτικών επιθέσεων στην περιοχή, τα Μ.Μ.Ε. κλήθηκαν να μεταφέρουν τις εξελίξεις στο κοινό, τηρώντας ταυτόχρονα τις αρχές της ηθικής και της δεοντολογίας της δημοσιογραφίας. Η παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζει τη στάση και τις πρακτικές των ελληνικών και βρετανικών Μ.Μ.Ε. στην κάλυψη αυτών των συγκρούσεων, μέσα από μια ποιοτική θεματική ανάλυση που επικεντρώνεται στις ηθικές αρχές και τη δημοσιογραφική δεοντολογία.

Η μελέτη ξεκινά με μια επισκόπηση της κάλυψης των συγκρούσεων αρχικά από τα ελληνικά Μ.Μ.Ε. και εν συνεχεία από τα βρετανικά Μ.Μ.Ε., αναλύοντας τη θεωρητική βάση της ηθικής στα Μ.Μ.Ε, εξετάζοντας βασικές αρχές όπως η αντικειμενικότητα, η αμεροληψία, η ακρίβεια και η ευθύνη. Στην συνέχεια αναλύουμε την πολιτισμική και ιστορική πλαισίωση του Παλαιστινιακού ζητήματος και της διάστασης της σύγκρουσης Ισραήλ-Παλαιστίνης, προσφέροντας το απαραίτητο πλαίσιο για την κατανόηση της πολυπλοκότητας και της σημασίας του ζητήματος. Κατόπιν αναλύουμε το μεθοδολογικό πλαίσιο στο οποίο βασίζεται η ανάλυση του ζητήματος και η οποία είναι, η ποιοτική ανάλυση, δίνοντας επίσης χρήσιμες πληροφορίες για την πρακτική της λειτουργία. Έπειτα

μεταβαίνουμε στην θεματική ανάλυση κατά την οποία, η εργασία εξετάζει συγκεκριμένα άρθρα από την κάλυψη των γεγονότων του 2023-2024 από ελληνικά και βρετανικά Μ.Μ.Ε., εντοπίζοντας την στάση την οποία κράτησαν απέναντι στο Μέσω Ανατολικό πρόβλημα.

Η ανάλυση του ελληνικού Μ.Μ.Ε. αποκαλύπτει μια τάση για μεγαλύτερη συναισθηματική φόρτιση και συμπάθεια προς την παλαιστινιακή πλευρά, ενώ ταυτόχρονα προσπαθεί να διατηρήσει την αίσθηση της αντικειμενικότητας. Τα βρετανικά Μ.Μ.Ε, απ' την άλλη πλευρά εμφανίζουν μια πιο ισορροπημένη και αποστασιοποιημένη προσέγγιση, τηρώντας πιο προσεκτικά τα πρότυπα της αμεροληψίας και της ακρίβειας. Παρόλα αυτά, και οι δυο χώρες αντιμετωπίζουν προκλήσεις όσον αφορά την κάλυψη της βίας και την αποφυγή της προπαγάνδας.

Η εργασία καταλήγει ότι, ενώ οι αρχές της ηθικής και δεοντολογίας είναι κοινώς και για τις δυο χώρες, η εφαρμογή τους επηρεάζεται σημαντικά από τον πολιτισμικό, πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο της κάθε χώρας. Η Διαμόρφωση μιας πιο ηθικής προσέγγισης στην κάλυψη συγκρούσεων απαιτεί μια βαθύτερη κατανόηση των παραγόντων αυτών και την υιοθέτηση πρακτικών που να εξασφαλίζουν την αντικειμενική και υπεύθυνη ενημέρωση του κοινού.

Abstract

The coverage of conflicts between Israel and the Palestinians is one of the most sensitive and complex issues for the mass media. In 2023, with the escalation of tensions and military attacks in the region, the media were called upon to report the developments to the public, while simultaneously adhering to the principles of ethics and journalistic ethics. This diplomatic thesis examines the stance and practices of Greek and British media in covering these conflicts, through a qualitative thematic analysis focusing on ethical principles and journalistic ethics. The study begins with a review of the coverage of conflicts initially by Greek media and then by British media, analyzing the theoretical basis of ethics in the media, examining basic principles such as objectivity, impartiality, accuracy, and responsibility. Next, we analyze the cultural and historical context of the Palestinian issue and the dimension of the Israel-Palestine conflict, providing the necessary framework for understanding the complexity and significance of the issue.

We then delve into the methodological framework on which the analysis is based, which is qualitative analysis, also providing useful information on its operation. We then move on to thematic analysis, in which the study specifically examines articles from the

coverage of events in 2023-2024 by Greek and British media, identifying the stance they took on the Middle East issue.

The analysis of Greek media reveals a tendency towards greater emotional charge and sympathy towards the Palestinian side, while simultaneously trying to maintain a sense of objectivity. On the other hand, British media display a more balanced and detached approach, more carefully adhering to the standards of impartiality and accuracy. However, both countries face challenges in terms of covering violence and avoiding propaganda. The study concludes that while the principles of ethics and ethics are common to both countries, their implementation is significantly influenced by the cultural, political, and social context of each country. Forming a more ethical approach to conflict coverage requires a deeper understanding of these factors and the adoption of practices that ensure objective and responsible information dissemination to the public.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζει τη διαχείριση της ηθικής και δεοντολογίας στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (Μ.Μ.Ε.) κατά την κάλυψη των πολεμικών συγκρούσεων μεταξύ των Ισραηλινών και των Παλαιστινίων το 2023-2024, με έμφαση στην κάλυψη των Ελληνικών και Βρετανικών Μ.Μ.Ε., ιδιαίτερα της εφημερίδας των συντακτών και του Guardian. Οι συγκρούσεις που μαίνονται στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και ιδιαίτερα μεταξύ των Παλαιστινίων και του Ισραήλ αποτελούν ένα διαρκές και ταυτόχρονα πολωμένο θέμα στα διεθνή Μ.Μ.Ε., καθιστώντας την περαιτέρω ανάλυσή της δημοσιογραφικής κάλυψης και των ηθικών αρχών που τη διέπουν, απαραίτητη για την κατανόηση των γεγονότων και των επιπτώσεων της στο κοινό.

Η εν λόγω διπλωματική εργασία θα εξετάσει πως τα Ελληνικά και Βρετανικά Μ.Μ.Ε., προσεγγίζουν την κάλυψη των συγκρούσεων, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές, δημοσιογραφικές παραδόσεις, την κουλτούρα που τις διέπουν, καθώς επίσης και το πολιτικό πλαίσιο στις χώρες στις οποίες διαπραγματεύονται. Θα ερευνήσουμε εάν και πως η ηθική και η δεοντολογία εφαρμόστηκαν στην κάλυψη των γεγονότων, εξετάζοντας παραδείγματα ειδησεογραφικών άρθρων και διαδικτυακών δημοσιεύσεων. Επιπλέον θα αναλύσουμε τις επιπτώσεις της δημοσιογραφικής κάλυψης στην κοινή γνώμη καθώς

επίσης και τις συνέπειες της χρήσης διαφορετικών αφηγήσεων και πλαισίων (Peterson 2015).

Οι συγκρούσεις μεταξύ Ισραήλ και Παλαιστινίων αποτελούν ένα πολυσύνθετο και ευαίσθητο θέμα που απαιτεί από τους δημοσιογράφους να ισορροπούν μεταξύ της ακρίβειας, της αμεροληψίας και της αντικειμενικότητας. Η σημασία της ηθικής και της δεοντολογίας στα Μ.Μ.Ε. είναι κρίσιμη, καθώς η δημοσιογραφία όχι μόνο ενημερώνει το κοινό αλλά είναι σε θέση να διαμορφώσει την αντίληψή του για τις πολεμικές συγκρούσεις, επηρεάζοντας ενδεχομένως τόσο την πολιτική όσο και την κοινωνική στάση του απέναντι στο ζήτημα. Η δεοντολογία στη δημοσιογραφία περιλαμβάνει αρχές όπως η αλήθεια, η δικαιοσύνη, η ανεξαρτησία, η αντικειμενικότητα τα οποία αποτελούν τον οδηγό για μια υπεύθυνη και επαγγελματική δημοσιογραφική πρακτική (Χρονάκη 2018).

Η ηθική στην δημοσιογραφία αναφέρεται στις αρχές και τις αξίες που πρέπει να διέπουν το έργο των δημοσιογράφων, εφόσον αυτό καλύπτει συγκρούσεις και ευαίσθητα θέματα.

Η κάλυψη των πολεμικών συρράξεων μεταξύ των προαναφερόμενων χωρών την περίοδο 2023 – 2024 είναι ιδιαίτερα απαιτητή λόγω της έντασης των συγκρούσεων της πολιτικής και ιστορικής του διάστασης καθώς και της ανθρώπινης τραγωδίας που συνεπάγονται. Οι δημοσιογράφοι καλούνται να μεταφέρουν την αλήθεια μέσα από ένα αντικειμενικό οπτικό πρίσμα που να ενημερώνει για τα γεγονότα αλλά ταυτόχρονα να σέβεται την αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα όλων των εμπλεκόμενων πλευρών (Clausen 2010).

Τα Ελληνικά και τα Βρετανικά μέσα έχουν διαφορετικές δημοσιογραφικές παραδόσεις και πλαίσια λειτουργίας. Στην Ελλάδα, η δημοσιογραφία συχνά επηρεάζεται τόσο από πολιτικής όσο και από οικονομικές πιέσεις με τα Μ.Μ.Ε., να είναι τις περισσότερες φορές στρατευμένα και προσηλωμένα σε συγκεκριμένα πολιτικά συμφέροντα. Η ανεξαρτησία της δημοσιογραφίας αποτελεί ζητούμενο, καθώς πολλοί δημοσιογράφοι αντιμετωπίζουν καθημερινά προκλήσεις στην προσπάθειά τους να διατηρήσουν την αμεροληψία και την ανταγωνιστικότητά τους (Φραγκονικολόπουλος 2018).

Αντίθετα στην Μ. Βρετανία, αν και εκεί επίσης υπάρχουν πιέσεις και προκλήσεις, η δημοσιογραφία χαρακτηρίζεται από μια μακρά παράδοση ανεξαρτησίας και δεοντολογικής πρακτικής. Τα βρετανικά Μ.Μ.Ε. έχουν, ή τουλάχιστον προσπαθούν να επιβάλλουν αυστηρούς κανόνες επαγγελματικής δεοντολογίας και ηθικών αξιών που συχνά επιβλέπονται από ανεξάρτητους οργανισμούς (Neureiter 2016).

Ένας από τους στόχους της εργασίας είναι να διερευνήσει κατά πόσο τα Ελληνικά και Βρετανικά μέσα επικοινωνίας τηρούν τις αρχές της δεοντολογίας στην κάλυψη των πολεμικών συρράξεων. Θα εξετάσουμε το κατά πόσο η δημοσιογραφία επιδιώκει την αλήθεια και την ακρίβεια, αν επιδεικνύουν ανεξαρτησία και αντικειμενικότητα από πολιτικές και οικονομικές επιρροές και κατά πόσο σέβονται την αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα των εμπλεκόμενων ατόμων και πλευρών. Επιπλέον θα αναλύσουμε την επίδραση που έχει η δημοσιογραφική κάλυψη στις αντιλήψεις και τις στάσεις του κοινού καθώς και τις επιπτώσεις στην πολιτική και κοινωνική σφαίρα (Aharoni 2019).

Η έρευνα η οποία ακολουθήθηκε περιλαμβάνει αναλύσεις ειδησεογραφικών ρεπορτάζ και περιεχόμενα άρθρων, καθώς και μελέτη των πρακτικών που χρησιμοποιούνται στην ειδησεογραφία και γενικότερα στον τομέα των Μ.Μ.Ε. Θα χρησιμοποιήσουμε την τεχνική της ποιοτικής ανάλυσης για να εξετάσουμε δεδομένα και να εξάγουμε συμπεράσματα. Η ανάλυση θα επικεντρωθεί σε θέματα όπως η αντικειμενικότητα, η υπευθυνότητα ως προς την κάλυψη των γεγονότων και την αμεροληψία, δεδομένου ότι οι συγκρούσεις μεταξύ του Ισραήλ και της Παλαιστίνης είναι εξαιρετικά πολωμένες, με κάθε πλευρά να έχει τις δικές της αφηγήσεις και τοποθετήσεις με διαφορετικές οπτικές γωνίες. Επομένως η αποστολή των δημοσιογράφων είναι να παρέχουν ακριβή και δίκαιη κάλυψη καθώς η συγκεκριμένη διαδικασία είναι ιδιαίτερα περίπλοκη εφόσον η παραπληροφόρηση και η προπαγάνδα είναι συχνό φαινόμενο (Clausen 2010).

Επομένως, η δομή της εργασίας αποτελείται από το πρώτο κεφάλαιο στο οποίο διαπραγματεύεται τον τομέα της πληροφόρησης και τον άμεσο αντίκτυπο στην διαμόρφωση της κοινής γνώμης και στην λήψη πολιτικών αποφάσεων. Οι δημοσιογράφοι που καλύπτουν συγκρούσεις αντιμετωπίζουν συχνά καταστάσεις ακραίων συνθηκών, γεγονός που καθιστά την τήρηση της ηθικής και δεοντολογίας ιδιαίτερα απαιτητική. Η αντικειμενικότητα και η αμεροληψία αποτελούν ένα από τα βασικά ζητήματα ηθικής που προκύπτουν, εφόσον οι δημοσιογράφοι καλούνται να παρουσιάσουν τα γεγονότα με ακρίβεια και χωρίς προκαταλήψεις. Παρόλα αυτά σε συνθήκες πολέμου η πρόσβαση σε πληροφορίες είναι συχνά περιορισμένη ενώ η πίεση από διάφορους παράγοντες (στρατιωτικούς, πολιτικούς), είναι έντονη. Η αλήθεια συχνά αποτελεί αντικείμενο διαπραγμάτευσης και παραπληροφόρησης, γι' αυτό τον λόγο οι δημοσιογράφοι πρέπει να είναι σε θέση να διακρίνουν τις αξιόπιστες πηγές από την προπαγάνδα (Richardson & Barko 2009).

Συνακολούθως στα ίδια πλαίσια ευθύνης περιλαμβάνεται η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η αποφυγή θυματοποίησης αμάχων. Η ευαισθητοποίηση των διαπλεκόμενων αποτελεί πρωταρχικό παράγοντα ως προς την προστασία της ιδιωτικότητας των ανθρώπων. Η αναπαραγωγή εικόνων ή η διοχέτευση πληροφοριών μπορεί να προκαλέσουν ανεπανόρθωτες ζημιές. Το παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον στο οποίο κινούμαστε αποτελεί πεδίο πρόκλησης εφόσον οι πληροφορίες διαδίδονται με μεγάλη ταχύτητα, ενώ το κοινό την ίδια στιγμή έχει πρόσβαση σε πολλαπλές πηγές ενημέρωσης (Clausen 2010).

Το δεύτερο κεφάλαιο προσεγγίζει το παλαιστινιακό πρόβλημα, μέσα από τα μακροχρόνια γεωπολιτικά προβλήματα τα οποία έχουν βαθιές ιστορικές, πολιτικές και θρησκευτικές προεκτάσεις. Οι δημοσιογράφοι που καλύπτουν το Μέσο Ανατολικό, έρχονται συχνά αντιμέτωποι με κατηγορίες μεροληψίας. Η ισορροπημένη παρουσίαση των γεγονότων είναι κρίσιμη για την αξιοπιστία των Μ.Μ.Ε., ενώ η ανάλυση των γεγονότων πρέπει να γίνεται με τρόπο που να είναι δίκαιος και αντικειμενικός (Aharoni 2019).

Στο τρίτο κεφάλαιο θα αναφερθούμε στις ιστορικές ρίζες του παλαιστινιακού ζητήματος το οποίο απαιτεί βαθιά κατανόηση τόσο της ιστορίας της όσο και της πολιτισμικής πλαισίωσης της περιοχής. Από την ίδρυση του κράτους του Ισραήλ το 1948, η σύγκρουση μεταξύ Παλαιστινίων και Ισραηλινών έχει περάσει από πολλές φάσεις και περιόδους έντονης βίας και σχετικής ειρήνης. Οι δημοσιογράφοι οφείλουν να είναι ενήμεροι για τις ιστορικές ρίζες, για τις πολιτισμικές και θρησκευτικές διαστάσεις που τις επηρεάζουν. Η ιστορική πλαισίωση περιλαμβάνει αναφορές σε σημαντικά γεγονότα όπως οι πόλεμοι του 1948 και του 1967, οι συμφωνίες του Όσλο και οι πρόσφατες συγκρούσεις (Καρατράντος 2023).

Στο τέταρτο κεφάλαιο αποτυπώνεται η μεθοδολογία που ακολουθήσαμε για την εκπόνηση της εργασίας και η οποία είναι η ποιοτική ανάλυση. Συλλέξαμε άρθρα (25 Ελληνικά και 25 Βρετανικά) από την Εφημερίδα των Συντακτών και από τον Guardian αντιστοίχως, με σκοπό την ενδελεχή ανάλυσή τους. Η ποιοτική ανάλυση περιλαμβάνει μια λεπτομερή εξέταση των άρθρων με σκοπό τον εντοπισμό των κυρίων θεμάτων, των εννοιών κλειδίων με τον οποίο αναλύουμε τις ηθικές και δεοντολογικές αρχές που χρησιμοποιούν τα Μ.Μ.Ε., για την κάλυψη των συγκρούσεων (Τσιώλης 2017).

Το πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο διαπραγματεύεται την ανάλυση των ευρημάτων αποκαλύπτοντας τυχόν διαφορές και ομοιότητες τόσο στις πρακτικές όσο και στις προσεγγίσεις των Μέσων (Βρετανικών και Ελληνικών). Οι Βρετανικές ειδησεογραφικές

πηγές τείνουν να υιοθετούν μια πιο ουδέτερη και ισορροπημένη προσέγγιση ενώ τα Ελληνικά Μ.Μ.Ε., συχνά παρουσιάζουν μια πιο έντονη άποψη επηρεασμένη από τις πολιτικές και πολιτισμικές προτιμήσεις της χώρας (Φραγκονικολόπουλος 2018).

Η έρευνα απέδειξε ότι και στις δύο χώρες, τα Μ.Μ.Ε., αντιμετωπίζουν σοβαρές ηθικές προκλήσεις στην προσπάθεια τους να αποδώσουν μια ακριβή και δίκαιη εικόνα των γεγονότων. Οι δημοσιογράφοι συχνά διαχειρίζονται πιέσεις από διάφορους παράγοντες, όπως κυβερνήσεις, στρατιωτικές δυνάμεις, επιχειρηματικά συμφέροντα, μέσα από τις οποίες θα αποφασίσουν τις ενέργειες που θα ακολουθήσουν ώστε να παρουσιάσουν τις πληροφορίες με τρόπο ηθικά υπεύθυνο (Evans 2010).

1. Εννοιολογική τοποθέτηση σε ζητήματα ηθικής δεοντολογίας.

1.1. Το ζήτημα ηθικής δεοντολογίας στα Μ.Μ.Ε.

Μια γενική τοποθέτηση των ζητημάτων που αφορούν την ηθική δεοντολογία και το πώς αυτά κινούνται στο επαγγελματικό γίγνεσθαι των Μ.Μ.Ε, είναι απαραίτητη για τη περαιτέρω κατανόηση βαθύτερων μηνυμάτων τόσο για τους εμπλεκόμενους στα μέσα, όσο και για το κοινό. Το ζήτημα αποτελεί ένα βασικό θέμα το οποίο απασχολεί την σύγχρονη κοινωνία ενώ την ίδια στιγμή αποτελεί έναν πυλώνα για την ορθολογικότερη διαμόρφωση ενός εποικοδομητικού αλλά και υγιούς δημοκρατικού δημοσίου διαλόγου, αναλαμβάνοντας με αυτό τον τρόπο να γεφυρώσει τα όποια κενά υπάρχουν μεταξύ των πολιτών και της πληροφόρησής τους. Ωστόσο η δυναμική τής σύνδεσης υποκρύπτει πολλά σημαντικά προβλήματα τα οποία χρήζουν ιδιαίτερη προσοχή και ευθύνη, ενώ ταυτόχρονα

προσδιορίζονται από δομημένα πλαίσια συμπεριφοράς και αναγκαιότητας, με σκοπό την κατάλληλη διαμόρφωση επαγγελματισμού προς όφελος του κοινού, και γενικότερα της κοινωνίας, από την πλευρά των δημοσιογράφων αφενός αλλά και από τα ίδια τα μέσα αφετέρου (Χρονάκη 2018). Η επαγγελματική αυτή συμπεριφορά οφείλεται να προστατεύεται από τυχόν παρεμβάσεις που μπορεί να προκαλέσουν σοβαρές επιπτώσεις στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Οι συμπεριφορές αυτές όμως, δημιουργούν καταστάσεις πειστικές ιδιαίτερα για τους δημοσιογράφους, οι οποίοι καλούνται να αναπτύξουν «επαγγελματική συνείδηση» με σκοπό να κινούνται στα όρια των προβλεπόμενων και από τον νόμο, αλλά πρωτίστως και από την ίδια τους την ηθική υπόσταση, πλαίσια για την προστασία των αξιών τους και των συμπεριφορών τους (Δεληγιάννη 2004).

Αρχές αλλά και αξίες που βασίζονται στην αμεροληψία, στην απόδοση της αλήθειας, στην τήρηση της αντικειμενικότητας, αποτελούν κυρίαρχο στόχο καθώς και πρωταρχική «ιδεολογική τοποθέτηση», εφόσον ο αντικειμενικός σκοπός είναι η διατήρηση της ακρίβειας, της διαφάνειας, ο σεβασμός της ιδιωτικότητας και της αξιοπρέπειας των ατόμων. Επιπροσθέτως, η τήρηση της αντικειμενικότητας στην ανάλυση πληροφοριών και γεγονότων, αποφεύγοντας ταυτόχρονα τόσο την πληροφόρηση όσο και την ανάδειξη προπαγανδιστικών στοιχείων, συντελούν στην αναζήτηση και την διατήρηση της ανεξαρτησίας, καθώς και στην αναζήτηση της αλήθειας, παρόλο που η πίεση των ιδιοκτητών των Μ.Μ.Ε αλλά και των πολιτικών συμφερόντων που εκπροσωπούν, είναι μεγάλη. Επίσης πρέπει να λαμβάνουν υπόψιν τους τυχόν, επιπτώσεις στο κοινωνικό σύνολο από την διάδοση ζητημάτων πολιτικών συμφερόντων που εκπροσωπούν. Συνακολούθως, πρέπει οπωσδήποτε να είναι προσεκτικοί για τυχόν επιπτώσεις που επιφέρουν στον κοινωνικό σύνολο, από τη διάδοση παραπληροφοριακών ειδήσεων που αποτελούνται από αναίσχυντα και αναίσθητα περιεχόμενα, διακινδυνεύοντας την ανάπτυξη ενός «ηθικού πανικού» (Χρονάκη 2018). Παρ' όλα αυτά η εφαρμογή των αξιών που προαναφέραμε, δεν είναι πάντα εύκολη από πλευράς των Μ.Μ.Ε., όπου η καθημερινή πίεση για την αύξηση, είτε της τηλεθέασης για τους ανθρώπους της τηλεόρασης, είτε της αναγνωσιμότητας από πλευράς του έντυπου τύπου, μπορεί να κατευθύνει τους δημοσιογράφους σε αναγκαστικούς συμβιβασμούς ως προς την τήρηση της επαγγελματικής τους ηθικής. Άλλωστε όπως όλοι γνωρίζουμε ο ανταγωνισμός μεταξύ των μέσων επικοινωνίας είναι ιδιαίτερα αυξημένος, ενώ στην διεκδίκηση και προσήλωση του κοινού, μπορεί να οδηγήσει σε τυχόν εκπτώσεις καθώς και θυσίες της αντικειμενικότητας, όπως επίσης και της εμπιστοσύνης. Επιπροσθέτως, η ανάπτυξη της τεχνολογίας και η

ενίσχυση του διαδικτύου, έχουν δημιουργήσει νέες αρχές περί της διάδοσης ειδήσεων και πληροφοριών, ενώ ο δημοσιογράφος αλλά και τα μέσα επικοινωνίας, οφείλουν να προσαρμοστούν στο νέο υβριδικό περιβάλλον αλλά και στους νέους νόμους της εποχής μας, αναθεωρώντας δεοντολογικούς κανονισμούς και ρυθμίσεις, με στόχο την προστασία όλων των εμπλεκομένων, καθώς και της ίδιας της δημοκρατίας και τις αξίες τις οποίες πρεσβεύουν (Πλειός 2019).

Ερωτηματικά εγείρονται καθώς η ανάπτυξη και η τήρηση θεσμικών πλαισίων, προάγονται από την ίδια την δημοσιογραφία, εφόσον είναι η καθ' ύλη αρμόδια για την παρακολούθηση των κυβερνητικών διεργασιών. Το εν λόγω ερώτημα γεννιέται μέσα από τις γενικότερες έννοιες της ελευθερίας του τύπου, οι οποίες έχουν κατεύθυνση την ιδιωτικότητα και τον σεβασμό τον οποίο οφείλουν τα μέσα να τηρούν, ώστε να μη θίγεται τόσο η αξιοπρέπεια των ατόμων, όσο και η ανάκληση ειδήσεων και πληροφοριών που βλάπτουν με την ανάρμοστη χρήση, πρωτίστως την προσωπική ζωή τους και δευτερευόντως το δημόσιο συμφέρον. Η ανάγκη για ενημέρωση, η διατήρηση της «πρωτιάς», αλλά και η ταχύτητα μετάδοσης μιας είδησης, δεν μπορούν να κατακρεμήσουν τον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και τα προσωπικά δεδομένα των ανθρώπων, ούτε να παραβιάζουν αρχές, νόμους, κανόνες του δημοσίου βίου (Φραγκονικολόπουλος & Παναγιώτου 2019). Εδώ τίθενται ίσως το πιο σημαντικό δίλημμα και σκέψη η οποία αφορά το αρχέγονο ερώτημα για το ποιο είναι το σωστό και ποιο το λάθος, ποιο είναι το δίκαιο αλλά και ποιο το άδικο; (Μαρίνος 2015).

Στις μέρες μας έχει καθιερωθεί η απάντηση να βρίσκεται στα πλαίσια, του «ότι συμφέρει τον οποιοδήποτε», αναδεικνύοντας έτσι τον αυτοέλεγχο ως κυρίαρχο συστατικό για τη δημιουργία μιας (αυτό)έκφρασης, η οποία λειτουργεί ως (αυτό)σκοπός, δίνοντας τη δυνατότητα στην κοινωνία να εμπλέκεται τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο, για την ανάπτυξη της δομικής λειτουργίας της έκφρασης και της ελευθερίας. Εδώ όμως πρέπει και οφείλουμε, να διευκρινίσουμε, ότι τα ίδια τα μέσα μαζικής επικοινωνίας δεν έχουν δικαίωμα στην (αυτό)έκφραση, παρά μόνο όταν εκφράζουν ένα γενικό πλαίσιο δικαιωμάτων το οποίο ορίζεται ως «ελευθερία της έκφρασης». Μέσα σε αυτό το πλαίσιο κινείται η ορθολογική προάσπιση των δικαιωμάτων για αληθινή ενημέρωση δίχως παρεμβάσεις, πρωτίστως για την προάσπιση των δημοκρατικών θεσμών. Για τη διατήρηση τόσο της επαγγελματικής δημοσιογραφικής ηθικής όσο και για την απρόσκοπτη λειτουργία των Μ.Μ.Ε., δημιουργείται ένα δεοντολογικό δομικό πλαίσιο, για την μείωση της συγκρουσιακής κατάστασης που κατασκευάζεται μέσα από αντίρροπες δυνάμεις, όπως είναι η πολιτική ευσυνειδησία και η

επαγγελματική εντιμότητα της δημοσιογραφίας (Χρονάκη 2018). Καθ' όλη τη διάρκεια της συγκεκριμένης συγκρουσιακής κατάστασης, τα μέσα επικοινωνίας διατηρούν μια τάση νέο-αριστοτελικής προσέγγισης της φιλοσοφικής ηθικής, κατά την οποία η έννοια της ηθικής και της γνώσης αντίστοιχα, αποτελούν συνώνυμες έννοιες και επαναπροσεγγίσιμες φιλοσοφικές ιδέες. Μια από αυτές αφορά την τοποθέτηση του Κάντ για τον «υπερβολικό ιδεαλισμό», κατά τον οποίον υπάρχει μια συγκρουσιακή κατάσταση μεταξύ της αντιπροσωπευόμενης έννοιας του Αριστοτέλη, ο οποίος αναφέρεται στον νατουραλισμό στον οποίον γίνεται λόγος για την αναμέτρηση, σύγκρουση, ανάμεσα στο καθήκον και στην αρετή (Κωνσταντινίδου 1992).

Στα όρια του καθήκοντος λοιπόν, τίθεται και το ζήτημα της εμπιστοσύνης του κοινού, εφόσον η αλληλεπίδραση των ανθρώπων είναι η κύρια πηγή της κατασκευής της δεοντολογίας αφού τα πολιτισμικά και κοινωνικά συστήματα εμπλέκονται στην διαδικασία αυτή. Τα βασικά στοιχεία που επηρεάζουν την εννοιολογική κατασκευή της, βασίζονται στις ηθικές αξίες όπως για παράδειγμα οι θρησκευτικές κοινότητες. Νομικές δομές, πράξεις και νομικά συστήματα, οριοθετούν ηθικές συμπεριφορές. Τέλος οι κοινωνικές πρακτικές και προσδοκίες, η εκπαίδευση και η παιδεία γενικότερα, συμβάλλουν στον καθορισμό του « ηθικού ορθού», του αποδεκτού και της δημιουργίας ηθικών προτύπων. Επομένως, τόσο η διαφάνεια όσο και η ακρίβεια των πληροφοριών ανάγονται σε κύριες αρχές εφόσον τα πάντα οφείλουν να γίνονται κάτω από συνεχή έλεγχο και επαλήθευση, ώστε ούτε σύγκρουση συμφερόντων να υπάρχει, ούτε παραπλανητικές ειδήσεις να διοχετεύονται, με σκοπό την εξάπλωση ψευδών πληροφοριών (Δεληγιάννη 2004).

Στην εποχή μας όμως νέοι όροι, τάσεις, όπως είναι η παγκοσμιοποίηση, η πολιτισμικότητα, έχουν κάνει την εμφάνισή τους, δημιουργώντας μια ανάγκη για επανεξέταση και επανατοποθέτηση των θέσεων της δημόσιας ηθικής και επαγγελματικής δεοντολογίας, καθορίζοντας νέους κανόνες για την επαναξιολόγηση της τάσης της για (αυτό)λογοκρισία. Οι νέοι κανόνες που προεβλέπει η παγκοσμιοποίηση εγείρει ερωτηματικά για τον τρόπο που λειτουργούν τα Μ.Μ.Ε., καθώς αντιπροσωπευτικές δομικές λειτουργίες όπως είναι ο «ηθικός πειραματισμός», μπαίνουν στο στόχαστρο της επαναξιολόγησης (Tambini 2013). Παρόλο που τα μέσα επικοινωνίας στηρίζονται στο καθεστώς μιας ρυθμιστικής αρχής με σκοπό την διασφάλιση και τήρηση ισορροπιών ανάμεσα στους κρατικούς θεσμούς και στις κοινωνικές διαθρωτικές απαιτήσεις, εντούτοις η εφαρμογή μιας πρακτικής όπως είναι η «πρακτική της ελευθερίας», παύει να λειτουργεί, καθώς αυτή αντικρούεται μέσα από μια αμφίδρομη υπαρξιακή σχέση που διατηρεί με την

εξουσία (Μαυρίδης 2005). Επομένως οι δημοσιογράφοι, στερούνται από τα επιθυμητά προσδοκώμενα αποτελέσματα που προφανώς θα επιδίωκαν κινούμενοι στα πλαίσια της επαγγελματικής τους δεοντολογίας.

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν, πως η «ελευθερία του τύπου», λειτουργεί αντίρροπα προς τις ρυθμιστικές επανατοποθετήσεις που προωθούν τα μέσα επικοινωνίας και οι οποίες εκλαμβάνονται ως στέρηση. Μια φιλοσοφική προσέγγιση στο ζήτημα αυτό είναι η τοποθέτηση του Αριστοτέλη, ο οποίος υπερασπίζεται την αναγκαιότητα για την υιοθέτηση μιας συμπεριφοράς, η οποία θα τον οδηγήσει στην ευδαιμονία μέσα από την τήρηση αρχών κα αρετών (Phillips 2013). Τα ζητήματα όμως που αφορούν κυρίως τον προσδιορισμό της ελευθερίας έκφρασης, χρήζουν περαιτέρω ανάλυση εφόσον θέματα όπως κουλτούρα μεταξύ «Δύσης» και των «υπολοίπων», «αυτοί» και οι «άλλοι», θρησκευτικές διαφορές, (πολύ)πολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση, ερμηνεύονται κατά το δοκούν και έτσι οδηγούμαστε σταδιακά σε διλήμματα αμφισβήτησης «γεωπολιτικών παραγόντων», «ελευθεριών έκφρασης» και «σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων».

Ένα άλλο ζήτημα που δημιουργείται, είναι η λειτουργία των μέσων επικοινωνίας αλλά και της λειτουργικότητας των δημοσιογράφων σε περιπτώσεις κάλυψης βίαιων συγκρούσεων, και πολεμικών συρράξεων, ιδιαίτερα όταν έχει να κάνει με τις επονομαζόμενες «τρομοκρατικές επιθέσεις» (Peterson 2015). Οι μεταδόσεις, καλύψεις και παροχής ειδήσεων οι οποίες επιχειρηματολογούν σε αυτό το πεδίο, συχνά κατηγορούνται, ή όχι σε άλλες περιπτώσεις, ότι δρομολογούν αλλαγές τόσο σε πολιτικό όσο και σε πολιτειακό επίπεδο εφόσον μπορούν να αποτελέσουν μοχλό πίεσης για μεταβολές. Η επικοινωνιακή αυτή πολιτική που εφαρμόζουν τα Μ.Μ.Ε., στηρίζεται στο αφήγημα «εμείς και οι άλλοι», βάση του οποίου κατασκευάζεται το σκαρίφημα για την ανάπτυξη μιας κυρίαρχης κουλτούρας, από την οποία θα αναπαράγονται στερεοτυπικές ταυτότητες, όπως για παράδειγμα η Ισραηλινό-παλαιστινιακή αντιπαράθεση, βάση της οποίας η δημοσιογραφία παίζει σημαντικό ρόλο στη χάραξη πολιτικών αλλά και στην εφαρμογή δεοντολογικών κανόνων και πλαισίων (Peterson 2015).

1.2. Ζητήματα ηθικής δεοντολογίας μέσα από το πρίσμα των πολεμικών συρράξεων.

Σε καιρούς πολέμων και βίαιων συγκρούσεων, τα Μ.Μ.Ε. αντιμετωπίζουν σωρεία ζητημάτων που αφορούν την ηθική δεοντολογία, ενώ τα διλήμματα που καλούνται να επιλύσουν, είναι συνήθως κρίσιμα και αμφιλεγόμενα, καθώς η επικαιρότητα αναζητά επίκαιρα θέματα. Από τη μια πλευρά αντιμετωπίζουν την ανάγκη για αντικειμενική, αληθινή και ακριβή, ως προς τα γεγονότα, ενημέρωση των ακροατηρίων, ενώ ταυτόχρονα έρχονται αντιμέτωποι με την επιθυμία τόσο για επίδειξη ευαισθησίας όσο και σεβασμού στα θύματα πολέμου και στις οικογένειές τους, αλλά και σε οποιαδήποτε ευαίσθητη κατάσταση προκύψει. Καθώς νέες τεχνολογικές εξελίξεις έρχονται καθημερινά να ενισχύσουν τη δημοσιογραφική φαρέτρα, οι οποίες επιτρέπουν την άμεση αλλά και πολλές φορές την απερίσκεπτη μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων, η επίδραση των μέσων ενημέρωσης στην διαμόρφωση της κοινής γνώμης καθώς επίσης και στην αντίληψη του

κοινού για τους πολέμους και τις συγκρούσεις, αποτελεί ζήτημα προς περαιτέρω ανάλυση. Σε αυτές τις δύσκολες στιγμές, η πίεση που ασκείται προς όλους τους εμπλεκόμενους για ακριβή ενημέρωση είναι σφοδρή, αλλά εξίσου μεγάλη είναι και η πίεση για την αποφυγή παραπληροφόρησης ή και τυχόν διαστρέβλωσης της αλήθειας (Φραγκονικολόπουλος & Παναγιώτου 2019).

Το πρώτο και πιο κρίσιμο δίλλημα που καλούνται να αντιμετωπίσουν τα μέσα ενημέρωσης, είναι αυτό της ισορροπίας, μεταξύ της αναγκαιότητας για αντικειμενική ενημέρωση ειδήσεων και πληροφοριών, ενώ την ίδια στιγμή καλούνται να διατηρήσουν και την εθνική ασφάλεια, αποφεύγοντας την υποκίνηση φόβου και μίσους (Robinson 2005). Αρκετά συχνά οι δημοσιογράφοι, έρχονται αντιμέτωποι με την ανάγκη της παρουσίασης ευαίσθητων δεδομένων, που αφορούν πληροφορίες που επηρεάζουν την εθνική ασφάλεια ή την πίεση να μην τα δημοσιεύσουν, για τους ίδιους λόγους. Σε βίαιες συγκρούσεις ωστόσο, οι προκλήσεις αυτές γίνονται ακόμα μεγαλύτερες, διότι η πίεση του χρόνου καθώς και η ανάγκη για ακροαματικότητα και αναγνωσιμότητα μπορεί να δημιουργήσει εμπόδια στη διασταύρωση πληροφοριών (Miladi 2022). Αρκετές φορές οι δημοσιογράφοι αντιμετωπίζουν δυσκολίες στον διαχωρισμό των πληροφοριών από την προπαγάνδα και των ψευδών ειδήσεων, καθώς ο πόλεμος αρκετές φορές συνοδεύεται από πληθώρα τέτοιων πληροφοριών, σε μια προσπάθεια επηρεασμού την κοινής γνώμης (Baym 2010). Εγείρονται ερωτήματα αν και σε ποιο βαθμό η δημοσίευση βίαιων εικόνων ή η λεπτομερειακή αναφορά γεγονότων μπορούν να προκαλέσουν δυσφήμιση ή ακόμα και βλάβη στα θύματα (Keith & Schwalbe & Silcock 2006). Επιπροσθέτως υπάρχουν ανησυχίες ότι αντίστοιχες εικόνες ή πληροφορίες, μπορούν να προκαλέσουν πόνο επηρεάζοντας έτσι την ψυχολογία του κοινού (Wilkins & Brennan 2004).

Ωστόσο αρκετές φορές ορισμένα Μ.Μ.Ε., επικεντρώνονται στην σκιαγράφηση της ανθρώπινης πλευράς κατά την διάρκεια πολεμικών και βίαιων συγκρούσεων, (υπέρ)τονίζοντας την ανάγκη για συμπόνοια και αλληλεγγύη (Wilkins & Brennan 2004). Σε οποιαδήποτε περίπτωση η αυτορρύθμιση καθώς και η εποπτεία από τους ίδιους τους επαγγελματίες των Μ.Μ.Ε., θεωρούνται σημαντικά μέσα ως προς την εξασφάλιση της συμμόρφωσης τους προς τους ηθικούς κώδικες. Τα μέσα επικοινωνίας κρίνονται απαραίτητα διότι με την παρουσίας τους στην οποιαδήποτε συζήτηση περί πολέμου ή ειρήνης, συνθέτουν μια σημαντική εργαλειοθήκη όπου οι πολιτικοί παράγοντες αναπτύσσουν, βελτιώνουν και προωθούν τις δικές τους στρατηγικές τακτικές αλλά και τις ατζέντες τους. Την ίδια στιγμή, παραμένουν ανεξάρτητοι παράγοντες δημιουργίας πίεσης, για ανάληψη δράσης όπου αυτοί κρίνουν ότι είναι ή δικαιολογημένοι ή απαραίτητοι

(Gilboa et al., 2016). Αναλυτές ισχυρίζονται ότι η στάση των μέσων επικοινωνίας είναι πιθανόν να έχει επιδράσεις, σε τοπικό και εγχώριο επίπεδο, και στον τομέα των κυβερνητικών αποφάσεων, που αφορούν τα υπέρ ή τα κατά, σε τυχόν παρεμβάσεις ανθρωπιστικών κρίσεων, σε περιοχές με χαμηλή εγγενή στρατιωτική αξία (Ravi 2005). Ο τρόπος με τον οποίο τα Μ.Μ.Ε. αναλαμβάνουν να προωθήσουν τις ξένες, ως επί τω πλείστον συγκρούσεις, καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό και τον τρόπο που θα αντιληφθεί τόσο το κοινό όσο και οι υπεύθυνοι της πολιτικής ατζέντας, τα αίτια, τις αφορμές, τις συνέπειες των πράξεων, καθώς και την σημασία των συγκεκριμένων συγκρούσεων (Evans 2010).

Η γέννηση του φαινομένου του (CNN effect), το οποίο διαμορφώθηκε ως μία θεωρητική προσέγγιση στις σπουδές μέσων της δεκαετίας του '90 (1991) κατά τη διάρκεια του κουρδικού προβλήματος στην περιοχή του βορείου Ιράκ, αντικατοπτρίζει επακριβώς την ανησυχία για πιθανές επιδράσεις των μέσων επικοινωνίας, θεωρώντας ότι κατάφερε να θέσει την αμερικανική κυβέρνηση προ αποφάσεων στο διεθνές πολιτικό σκηνικό, ύστερα από τις 24ώρες μεταδόσεις και την επίδραση που είχαν στον αμερικανικό και όχι μόνο κοινό (Φραγκονικολόπουλος & Παναγιώτου 2008). Οι εκάστοτε επιλογές για την θεματολογία την οποία τα Μ.Μ.Ε. πρόκειται να καλύψουν, να συμπεριλάβουν, απαιτούν διάφορους χειρισμούς, όπως είναι η διακριτικότητα, προκειμένου το άρθρο ή η εικόνα την οποία έχουν διαλέξει, να αντανακλά στην πραγματικότητα, την ακριβή σημασία που αποδίδουν τα Μ.Μ.Ε. Ο επηρεασμός του κοινού συχνά παίζει καθοριστικό ρόλο στην αντιληπτικότητα της εκάστοτε πληροφορίας, εφόσον άλλοτε την εκλαμβάνει αρνητικά και άλλοτε θετικά. Αυτή ήταν και η αιτία που οδήγησε μεγάλη μερίδα δημοσιογράφων να αναζητήσουν ή και να κατασκευάσουν σε ορισμένες περιπτώσεις, πλαίσια για προβληματικούς ορισμούς, ή αιτίες που ελλοχεύουν, ηθικές κρίσεις, ενώ συχνά (επανα)προωθούν βελτιωτικά μέτρα, που εμπίπτουν σε απαράκλητα πρότυπα, ώστε να αποδώσουν ακριβές νόημα (Rusciano 2010).

Αποτέλεσμα αυτού, ξένες συγκεκριμένες ομάδες, καθώς επίσης και ξένοι ηγέτες, που έρχονται σε αντίθεση με την εξωτερική πολιτική ρητορική μεγάλων δυνάμεων, όπως για παράδειγμα, ο Μιλόσεβιτς ή ο Χουσεΐν, κ.α., έχουν υποστεί ένα βαθμό δαιμονοποίησης από τα μέσα ενημέρωσης τα οποία τους παρουσιάζουν ως κοινούς εγκληματίες (Tomas 2011). Η κριτική που ασκήθηκε στη χρησιμοποίηση της αντικειμενικότητας, ως στρατηγική τοποθέτηση με σκοπό την εξυπηρέτηση πολιτικών οικονομικών συμφερόντων και όχι του ακροατηρίου, οδήγησε προοδευτικά σε καινοτόμα μοντέλα δημοσιογραφίας, αποδεσμεύοντας τους δημοσιογράφους από την αδιαφορία, την

ουδετερότητα και την αμεροληψία. Έχοντας πλέον προσηλωθεί σε μια πιο «υποστηρικτική δημοσιογραφία», τα ζητήματα αντιμετωπίζονται με περισσότερη κοινωνική αφοσίωση και προσήλωση δίνοντας πλέον φωνή σε περιθωριακές ομάδες και θρησκευτικές μειονότητες (Liebes & Kampf 2009). Το κίνητρο στην παρούσα φάση, είναι η διατήρηση της δημοσιογραφικής έρευνας και της υπεράσπισης της, για προφύλαξη του κοινού από την ενδεχόμενη κατάχρηση εξουσίας των εκάστοτε κυβερνήσεων. Άλλωστε, όπως είναι ευρέως γνωστό, οι πολεμικές ειδήσεις τις περισσότερες φορές, καλύπτονται από δημοσιογράφους τους ονομαζόμενους (αλεξιπτωτιστές), οι οποίοι κύριο μέλημά τους είναι να μεταπηδούν από τη μια σύγκρουση σε μια άλλη, λόγω των οικονομικών συνθηκών που αντιμετωπίζουν τα Μ.Μ.Ε. Επομένως, ενώ αναζητούν διακαώς δράση, υπάρχει ελάχιστη γνώση για τις συγκρούσεις τις οποίες καλούνται να καλύψουν (Christensen & Khalil 2023). Η μετακίνηση από τη δημοσιογραφία της αντικειμενικότητας στην κοινωνική συμμετοχή, έλαβε χώρα την περίοδο που η κύρια δημοσιογραφία παράγονταν στις εφημερίδες και γενικότερα στον έντυπο τύπο. Δεν άργησαν να καταλάβουν ότι πλέον η ζωντανή δράση, η εικόνα, ο ήχος και η παραγωγή δράματος συνέβαλαν στην γέννηση ενός καινούριου δημοσιογραφικού μοντέλου, το οποίο ονομάζουμε «δημοσιογραφία των επιδόσεων» (Liebes & Kampf 2009).

Στο νέο αυτό δημοσιογραφικό περιβάλλον, η «ζωντανή», (ασχέτως εάν είναι αληθής ή ψευδής) εικόνα, σε συνδυασμό με την φωνή, αναλαμβάνουν το ρόλο της τυπωμένης λέξης, δημιουργώντας ένα χώρο συνθηκών που βασίζεται στις ιστορίες και όχι στα θέματα των ανθρώπων, που από τις πράξεις τους πηγάζουν τα συναισθήματα και η «γνωστική ανάλυση» (Liebes & Kampf 2009). Ο Wolfsteid (2004) υποστηρίζει σε έρευνα του ότι οι δημοσιογράφοι που ασχολούνται με ζητήματα που αφορούν συγκρούσεις, κερδίζουν βραβεία, επομένως μεγάλη μερίδα εξ αυτών επιθυμούν να γίνουν πολεμικοί ρεπόρτερς. Συγκρούσεις όπως είναι το Ισραηλινό-Παλαιστινιακό ζήτημα τραβά την προσοχή τους, εφόσον αποτελεί μια από τις παλαιότερες, της σύγχρονης ιστορίας, σύγκρουση. Ειδησεογραφικά πρακτορεία παγκόσμιας εμβέλειας, όπως για παράδειγμα το B.B.C., το Aljazeera, το CNN, έχουν εκπονήσει συγκεκριμένες οδηγίες για τους πολεμικούς ανταποκριτές τους, που εργάζονται σε περιοχές συγκρούσεων και οι οποίες αφορούν στο σύνολό τους, στο λεξιλόγιο που χρησιμοποιούν προκειμένου να επιλέγουν συγκεκριμένους ευαίσθητους όρους και φράσεις, παραπέμποντας σε κάτι διαφορετικό ή αφήνουν να εννοηθεί κάτι διαφορετικό. Μελέτες έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η κυβέρνηση του Ισραήλ ενίοτε επιλέγει και τον χρόνο επίθεσης κατά της Χαμάς, με συγκεκριμένο στρατηγικό τρόπο, έτσι ώστε να αποτρέψει μια κακή, αρνητική

ενδεχομένως δημοσιότητα (Zahoor & Sadiq 2021). Εκτενείς δημοσιογραφικές αναφορές κριτικάρουν ή τουλάχιστον στέκονται αρνητικά στην από «επάνω προς τα κάτω», αλλά και την εθνοκεντρική τάση των δημοσιογραφικών καλύψεων, καθώς και στην εν μέρη αποτυχία των δημοσιογράφων, των πολιτικών παραγόντων και των ανθρωπιστικών ομάδων, να κατανοήσουν τις πραγματικές ανάγκες των ανθρώπων, ιδιαίτερα στα μέρη συγκρούσεων και πολέμων (Ismail et al. 2009). Συνακολούθως με την έλευση των μέσων κοινωνικών δικτύων και νωρίτερα του διαδικτύου, ο πολλαπλασιασμός δηλαδή, τόσο των μέσων επικοινωνίας καθώς και του εμπλεκόμενου κοινού, είναι τρομακτικώς, ιδιαίτερα σε χώρες με ταχύς ρυθμούς ανάπτυξης. Σε εμπόλεμες περιοχές οι κινήσεις αυτές ενθαρρύνουν τα Μ.Μ.Ε., να διοχετεύουν βίαιες και (ξένο)φοβικές ειδήσεις προκειμένου να αποκτήσουν μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς (Ginosar & Kononov 2015). Ερευνητές εντοπίζουν την τάση της «δημοσιογραφικής (ανά) στοχαστικότητας» στο περιθώριο των πολεμικών συγκρούσεων και την τάση να προσεγγιστεί αποδοτικά, μέσα από την σημασία της πολιτικής φιλευσπλαχνίας.

Οι αναφορές που γίνονται γύρω από τον ανθρώπινο πόνο και δυστυχία, με τρόπους που ταιριάζει με τις αρχές της δυτικής κουλτούρας, οφείλουν να αναθεωρηθούν με σκοπό την προστασία του θεατή και αναγνώστη αφενός, αλλά και προκαλώντας ηθικά ζητήματα σαν να ήταν οι ίδιοι στην σκηνή της δράσης αφετέρου (Chouliaraki 2014).

Όπως προαναφέραμε ή αλληλεπίδραση που υπάρχει ανάμεσα στην σύγκρουση και της αναφοράς της, είναι σε θέση να επηρεάσει τη δυναμική καθώς και τις πολιτικές των πολεμικών συγκρούσεων. Αυτό σημαίνει ότι το τοπικό γίνεται πλέον εθνικό με δυνατότητες μετάβασής τους σε παγκόσμιο, έχοντας συχνά την τάση της παραμόρφωσης ή και της αγνόησης των Μ.Μ.Ε. (Miladi 2022). Η έλευση των Μ.Κ.Δ έφερε την επανάσταση στην κάλυψη των συγκρούσεων, εφόσον πλέον το είδος της συγκεκριμένης επικοινωνίας είναι σε θέση να επηρεάζει την πολιτική ατζέντα ενόψει της ενημέρωσης της κοινής γνώμης. Ο πόλεμος της Γάζας όπως αναφέρουν οι Zahoor Sadia σε εργασία της το 2021, θεωρείται από πολλούς ο «πρώτος στο Twitter» καθώς οι εμπλεκόμενες δυνάμεις του Ισραήλ και της Χαμάς, χρησιμοποιούν την εν λόγο ιντερνετική πλατφόρμα, προκειμένου να προωθούν δελτία τύπου και πληροφορίες. Οι μελέτες εστίασαν ειδικά στην προβαλλόμενη τοξικότητα των περιεχομένων τα οποία ανέδειξαν τη δυναμική των Μ.Μ.Ε., ώστε να μπορούν να ελέγχουν την παραγόμενη τοξικότητα προς όφελος τους. Ποια είναι όμως η τάση και η στάση των Μ.Μ.Ε. για την κάλυψη του Ισραηλινού - Παλαιστινιακού ζητήματος;

2. Η κάλυψη του παλαιστινιακού ζητήματος.

2.1. Τα βρετανικά μέσα.

Ο ιστορικός συσχετισμός της Μεγάλης Βρετανίας στην περιοχή της Μ. Ανατολής, είναι μακρύς και περισσότερο εμπλεκόμενος από κάθε άλλη χώρα. Η ιστορική σύνδεση που υπάρχει με την συγκεκριμένη περιοχή, καθώς και η ανάμνηση της βρετανικής αποικιοκρατίας, συντελούν στην διαμόρφωση του χαρακτήρα του ρόλου των Μ.Μ.Ε, στην κάλυψη των γεγονότων (Neureiter 2016). Το ιστορικό παρελθόν είναι σε θέση να επηρεάσει τον τρόπο που καλύπτουν τα Μ.Μ.Ε., εφόσον κυβερνητικά στελέχη, πολιτικοί

παράγοντες, οικονομικά λόμπι καθώς και μέλη του πνευματικού κόσμου και της διανόησης, έχουν συχνότερες επαφές με τις κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές, πολιτιστικές ομάδες, καθώς επίσης και στις μετέπειτα ιστορικές αλλαγές του ισραηλινού-παλαιστινιακού ζητήματος (Richardson & Barkho 2009). Η κάλυψη του Μέσο Ανατολικού ζητήματος, από τα βρετανικά μέσα ενημέρωσης, επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από την μεταλλασσόμενη εξωτερική πολιτική που ασκείται στην περιοχή. Πέρα αυτού οι Βρετανοί δημοσιογράφοι που καλύπτουν τα γεγονότα της περιοχής είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν ένα τεράστιο σε όγκο αρχείο πληροφοριών και ιστορικού υλικού, δίνοντάς τους την δυνατότητα να καλύπτουν με μεγαλύτερη υπευθυνότητα και εμπειριστατωμένα, τα νέα σε εξέλιξη γεγονότα. Το αποτέλεσμα, είναι ένα σαφώς πιο ενημερωμένο αναγνωστικό κοινό, το οποίο επιζητά την αμφίδρομη σχέση που διατηρεί με τους δημοσιογράφους και την κάλυψη των γεγονότων, δημιουργώντας έτσι μια «διαμεσολαβούμενη δημόσια σύνδεση», που βασίζεται τόσο στον προσανατολισμό τους στα δημόσια θέματα, όσο και στην σύγκλιση των μέσων που χρησιμοποιούν οι άνθρωποι. Επομένως, βάση της ιστορικής διασύνδεσης μεταξύ Βρετανίας και Μ. Ανατολής αλλά και της εδραιωμένης «διαμεσολαβούμενης δημόσια σύνδεσης», οι δημοσιογράφοι αποζητούν έναν ανεξάρτητο καθώς και πιο ενδυναμωμένο ρόλο, στα μέσα ενημέρωσης (Peterson 2015).

Σ' αυτό το πλαίσιο τα βρετανικά Μ.Μ.Ε., έχουν σαφώς μεγαλύτερη ελευθερία στο να κατευθύνουν θέματα χωρίς να δημιουργούν πιθανός ρήξεις με τους πολίτες. Συνεπώς, με την εδραιωμένη «δημόσια σύνδεση» ανάμεσα στην κυβέρνηση της Μ. Βρετανίας και του Βρετανού πολίτη, ταυτόχρονα με την υπαρξιακή υπόσταση μιας άτονης κοινωνίας των πολιτών, η οποία ελάχιστα υποστηρίζει την ομαδική κοινοτική κινητοποίηση, η κάλυψη των Μ.Μ.Ε στην Ισραηλινό-Παλαιστινιακή σύγκρουση αναμένεται ισορροπημένη και με μεγάλη ποικιλομορφία (Peterson 2015). Παρόλα αυτά, τα σύγχρονα Μ.Μ.Ε. στην Βρετανία δεν είναι πλήρως απαλλαγμένα από τυχόν προκαταλήψεις όταν τάσσονται υπέρ των μειονοτήτων ή ακόμα πιο πολύ υπέρ των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Η ενημέρωση στην Μ. Βρετανία προέρχεται από μια μεγάλη πολιτική ποικιλομορφία των μέσων καθώς και από πολυάριθμες αναρτήσεις, ρεπορτάζ και άρθρων που έχουν αναπτυχθεί και δημοσιευθεί από χιλιάδες ανθρώπους. Μελέτες που διεξήχθησαν το 2002, αναφέρουν ότι οι καλύψεις για το ζήτημα της μέσης ανατολής καλύπτονταν από ένα οριενταλιστικό πέπλο όπου ο παλαιστινιακός λαός ως οντότητα αποκτά ένα ρόλο απρόβλεπτο, όπου συγκεντρώνεται ιδεολογικά, πολιτικά γύρω από την ισλαμική ιδεολογία, ενώ ταυτόχρονα πρέπει προς τη βία, εκφράζοντας φονταμενταλιστικές τάσεις. Αναμενόμενο είναι τα

βρετανικά μέσα να διατηρούν μια τάση για υποτιμητικές επαναλαμβανόμενες γενικεύσεις της Μ. Ανατολής και γενικότερα του Ισλάμ (Peterson 2015). Οι μελέτες για την ορθολογικότερη κατανόηση των συμπερασμάτων, βασίστηκαν σε τέσσερα δομικά σημεία. Το πρώτο, αφορά την λεπτομερέστατη κάλυψη των ισραηλινών κινήτρων ,με πλήθος πληροφοριακές αρθρογραφίες με σκοπό την εις βάθος κατανόηση, από πλευράς κοινού των ισραηλινών πράξεων. Δεύτερον, αξιόλογες πληροφορίες και δεδομένα τα οποία θα έδιναν στους παλαιστίνιους ελαφρυντικά για την στάση τους, υποκρύπτονται, γεγονός το οποίο επιφέρει γνωστικά κενά για τις παλαιστινιακές θέσεις. Τρίτον, οι ισραηλινές φωνές ακούγονται περισσότερο, με μεγαλύτερη συχνότητα και ένταση έναντι των αραβικών. Τέταρτον, το παγκόσμιο εβραϊκό λόμπι έχει δημιουργήσει μια προκατάληψη η οποία φέρει τους Άραβες σε δυσμενή θέση (Neureiter 2016). Στον αντίποδα, αναλύσεις που διεξήχθησαν τα τελευταία χρόνια, όπως για παράδειγμα των (Segev & Miesch 2011), επισημαίνουν, ότι τα μέσα επικοινωνίας στη Μεγάλη Βρετανία καθώς και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, αναδεικνύουν μια προκατάληψη κατά του Ισραήλ και τη στάση που τηρούν απέναντι στο παλαιστινιακό ζήτημα, που πιθανότατα να οφείλεται και στο αποικιακό της παρελθόν (Neureiter 2016).

Η μεροληπτική τάση η οποία παρατηρείται σε μερίδα των μέσων επικοινωνίας και εδράζεται από το ιστορικό υπόβαθρο, τις γεωπολιτικές εξελίξεις και τα οικονομικά συμφέροντα, τοποθετείτε σε 3 επίπεδα, το θεσμικό , το οικονομικό και το ιδεολογικό.

Στο θεσμικό πλαίσιο, κατατάσσονται οι εκδότες, οι συντάκτες οι οποίοι διαδραματίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο, τόσο στην πίεση που εξασκούν στους δημοσιογράφους προστατεύοντας επιχειρηματικά συμφέροντα, ακόμα και του ίδιου του μέσου, πολιτισμικών κανόνων, όσο και λόγο των δημοκρατικών αξιών που οφείλουν να τηρούν, καθώς επίσης και της ελευθερίας του λόγου από κυβερνητικές παρεμβάσεις που συχνά καλλιεργούν υπερασπίζοντας, τα πολιτικά, και κομματικά τους συμφέροντα. Στο ιδεολογικό πλαίσιο αναφερόμαστε πρωτίστως στις ιδεολογικές και πολιτικές τοποθετήσεις των μέσων επικοινωνίας, απόρροια των μακροχρόνιων πολιτικών ταυτοτήτων που αποκτούν με το πέρασμα του χρόνου. Οι συγκεκριμένες θεωρίες υποστηρίζουν ότι τα προοδευτικά Μ.Μ.Ε. τάσσονται κατά του Ισραήλ και πιθανότατα αυτό οφείλεται στην ευρεία κοσμοθεωρία της αντιιμπεριαλιστικής τάσης που διατρέχει την αριστερή πολιτική ιδεολογία. Εν αντιθέσει στα συντηρητικά μέσα αντιλαμβανόμαστε τη στήριξη προς το Ισραήλ, βασιζόμενοι σε ζητήματα που αφορούν στην δημοκρατική αλληλεγγύη σε θρησκευτικά κίνητρα που αντανακλούν την πολιτική θέση των συντηρητικών πολιτικών δυνάμεων. Όσον αφορά τα οικονομικά κίνητρα, αυτά είναι εύκολα κατανοητά εφόσον

βασίζονται στα επιχειρηματικά έσοδα των μέσων. Επομένως, η στήριξη ή όχι βασίζεται σε οικονομικά συμφέροντα που συχνά αγκαλιάζουν τις συντηρητικές και νεοφιλελεύθερες ιδεολογίες, εφόσον οι «πολιτικές τους ατζέντες» συχνά τοποθετούνται τόσο στα ιδιωτικά, όσο και στα εθνικά συμφέροντα, επηρεάζοντας τις συζητήσεις στα μέσα επικοινωνίας (Neureiter 2016). Κατά καιρούς ιδιωτικά οικονομικά συμφέροντα, έχουν ζητήσει μεγαλύτερη συνεργασία μεταξύ των μέσων μαζικής ενημέρωσης και των Αραβικών κρατών, ασκώντας έτσι πολιτική πίεση για υποβάθμιση των διμερών σχέσεων με το Ισραήλ (Neureiter 2016).

Βάση των τριών αυτών χαρακτηριστικών κατηγοριών, χαράσσεται μια επικοινωνιακή γραμμή που χρησιμοποιείται σε καιρό πολεμικών συγκρούσεων και η οποία αποτελεί, μια διαχρονική στρατηγική πολιτική της Μ. Βρετανίας όπως φαίνεται από τα βάθη της ιστορίας μέχρι και σήμερα (Berry 2004). Η στάση των δυτικών και ιδιαίτερα των Βρετανών, φάνηκε και στις παλαιότερες συγκρούσεις μεταξύ Ισραηλινών και των Παλαιστινίων όπως καταγράφεται το 2008, ημερομηνία που σηματοδοτεί πρώτη ένοπλη σύγκρουση μεταξύ της νεοεμφανιζόμενης Χαμάς και του Ισραήλ. Οι δημοσιεύσεις πληροφοριών, ειδησεογραφικών νέων από τα συντηρητικά Μ.Μ.Ε., τάσσονται ξεκάθαρα υπέρ των ισραηλινών ενώ τα αριστερά προοδευτικά μέσα υποστηρίζουν ανοικτά τους παλαιστινίους (Karosi 2014). Άλλωστε έρευνα που διεξήχθη στη Βρετανία και αφορούσε την αμεροληψία το BBC στην Ισραηλινό-Παλαιστινιακή σύγκρουση, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι « η συναίνεση ήταν σε αντίθεση με τα συμπεράσματα της επιτροπής, ότι το BBC,ήταν προκατειλημμένο» (Karosi 2014). Από τη δεκαετία του '70 και μετά εμφανίζεται ένας νέος αντισημιτισμός στα Μ.Μ.Ε., βάση του οποίου η παρουσίαση μιας θέσης ή η προβολή ενός επιχειρήματος το οποίο εκλαμβάνεται ως αντισημιτικό, συνιστά τόσο πολιτική όσο και ηθική αυτοκτονία, αναγκάζοντας πλέον τα μέσα επικοινωνίας να λειτουργούν στην σκιά μιας διαγραφόμενης νόμιμης κριτικής πολιτικής, όπως αυτή του Ισραήλ ή του Σιωνισμού (Karosi 2014).

Ο (νέο)αντισημιτισμός δε λειτουργεί με βάση την παλαιά δομή, που στηρίζεται στον ρατσισμό εναντίων των Εβραίων, αλλά εμφανίζεται ως μια νέα πολιτική έκφραση, που βασίζεται στις υποτιθέμενες προωθητικές πολιτικές εκφράσεις της σύγχρονης βρετανικής αριστεράς. Συχνά εκδηλώνεται μέσω της κριτικής προς το κράτος του Ισραήλ και τις εκάστοτε πολιτικές του .Παράδειγμα είναι η χρήση διπλών προτύπων, όταν πρόκειται για το Ισραήλ σε σύγκριση με τις άλλες χώρες. Κάποιοι θα μπορούσαν να κριτικάρουν τις ενέργειες του Ισραήλ σε σχέση με τον Παλαιστινιακό λαό, ενώ την ίδια στιγμή να αγνοούν ή να αποδοκιμάζουν ανάλογες πράξεις άλλων κρατών. Αυτή η μορφή

του αντισημιτισμού είναι δύσκολο να ανιχνευθεί καθώς και να αντιμετωπιστεί, επειδή παρουσιάζεται ως μορφή πολιτικής κριτικής και όχι ως άμεση επίθεση ενάντια της Εβραϊκής κοινότητας. Η ασυμμετρία που εμφανίζεται στην κάλυψη των γεγονότων από τα Μ.Μ.Ε., οδήγησαν σε άρθρα τα οποία ενίοτε δημιουργούσαν λανθασμένη οπτική για το τι πραγματικά έχει συμβεί (Evans 2010). Ο Guardian κατά καιρούς έχει δώσει τρανταχτά δείγματα της πολιτικής των Μ.Μ.Ε. στην Βρετανία, προωθώντας επί της ουσίας την πολιτική στρατηγική του Ισραήλ. Το 2005 μέσα από ένα εκτενές ρεπορτάζ, αποκάλυψε με αεροφωτογραφίες, την προσπάθεια επέκτασης του Ισραήλ στη δυτική όχθη, παρά την διάψευση από πλευράς ισραηλινών ότι δεν υπάρχει σχέδιο για επέκταση των Ισραηλινών εποίκισμών. Το άρθρο κλείνει με δηλώσεις του Νόαμ Τσόμσκι ο οποίος δήλωνε ότι το «σχέδιο απεμπλοκής της Γάζας είναι στην πραγματικότητα σχέδιο επέκτασης» (Thomas 2011).

Η Ισραηλινό- Παλαιστινιακή σύγκρουση προκαλεί σε βάθος χρόνου παράπονα για μεροληπτικές πληροφορίες των μέσων επικοινωνίας, δίνοντας την ευκαιρία σε ψυχολόγους να αποφανθούν για ζήτημα φαινόμενο που παρουσιάζεται ως «εχθρικό αποτέλεσμα των Μ.Μ.Ε.», το οποίο πρόκειται για μια αντιπαράθεση, κατά την οποία, τα αντιμαχόμενα μέρη αντιλαμβάνονται τη συγκεκριμένη αντιπαλότητα ως μεροληπτική προς την αντιπολίτευση (Richardson & Barkho 2009). Άλλωστε πολλάκις τα Μ.Μ.Ε. στην Βρετανία έχουν κατηγορηθεί ότι πολλαπλασίαζαν τόσο τις (αντί)αραβικές όσο και τις (αντί)εβραϊκές συζητήσεις με σκοπό τη διαστρέβλωση της αντίληψης του κοινού, για την πολεμική σύγκρουση. Στο σύνολο τους, βρετανοί δημοσιογράφοι ,παραδέχθηκαν ότι δημιουργούν μια ισραηλινή προκατάληψη υπέρ τους, η οποία βασίζεται στην ισραηλινή στρατηγική που αφορά τις εξωτερικές δημόσιες σχέσεις. Στην έρευνα αυτή συνηγορεί το BBC, το οποίο σε δική του έρευνα το 2005 ανέδειξε το ζήτημα της προκατάληψης (Thomas 2011). Οι ειδήσεις που κατανάλωναν οι βρετανοί πολίτες υστερούσαν σε ιστορικά στοιχεία και πληροφορίες για την συνεχιζόμενη καταπάτηση γης στα περίχωρα της Ανατολικής Ιερουσαλήμ, ενώ την ίδια στιγμή τα ρεπορτάζ για τον αριθμό των θυμάτων ήταν διαστρεβλωμένα από την πραγματικότητα (Thomas 2011). Ο Jeremy Boven αρχισυντάκτης στο BBC επιβεβαίωσε ότι υπήρξαν αμφισβητήσιμες πληροφορίες που διοχετεύθηκαν στο κοινό, παρά την προσπάθεια που κατέβαλε το πρακτορείο ώστε να διασφαλιστεί η ισορροπημένη και αμερόληπτη παροχή ειδήσεων (Thomas 2011).

Αποτέλεσμα αυτής της τακτικής ήταν η μείωση του πολιτικού ενδιαφέροντος μεταξύ των πολιτών και των Μ.Μ.Ε., δημιουργώντας ένα κυνικό κοινό που υπονόμει με

τη στάση του την δημοσιογραφία. Μέσα από λεκτικές αναφορές, όπως καταδίκη του Ισραήλ, αναφορές στις αποφάσεις του Ο.Η.Ε., αναφορές για εκτεταμένες καταστροφές, ανθρώπινες απώλειες, σφαγή αμάχων, γενοκτονία, ανθρωπιστική βοήθεια, διεθνές αντιδράσεις, έκκληση στην διεθνή κοινότητα για την κατάπαυση μαχών, οι δημοσιογράφοι καθώς επίσης και τα Μ.Μ.Ε ορίζουν, κατανέμουν, ποσοστά ενοχής ή απενεχοποίησης, κατηγοριοποιούν τους κακούς και τους καλούς, μέσα από μια μελοδραματική εξιστόρηση που χωρίζεται στην παρουσίαση μιας τραγωδίας, όσο και στην προβολή μιας ηρωικής σάτιρας που αντικατοπτρίζει η γραφειοκρατική αστοχία και η υποκρισία. Αντιλαμβανόμαστε ότι οργανώσεις όπως είναι το BBC ο οποίος αποτελεί κολοσσό φορέα αναμετάδοσης της επιχειρηματολογίας και των δυο αντιφατικών γεγονότων. Παρόλα αυτά δεν παραμένει αμέτοχο ούτε στον τομέα της αντικειμενικότητας, ούτε στον τομέα της ισορροπίας των ειδήσεων, γι' αυτό τον λόγο ενίοτε επιβάλλει περιορισμούς, ενώ ταυτόχρονα προβαίνει σε συμπεράσματα τα οποία είναι υπέρ του Ισραήλ (Richarson & Barkho 2009).

Σε αυτό το νέο δημοσιογραφικό μοντέλο η δηκτική διάθεση για ειρωνεία, η ομογενοποίηση των γεγονότων, οι ειδήσεις και οι πληροφορίες, δημιουργούν αδιαμφησβήτητες προϋποθέσεις, ώστε να σφετεριστούν οι δομές μιας αντικειμενικής δημοσιογραφίας για σκοπούς ηθικής αποδοκimasίας. Άλλωστε ο (μετα)στρουκτουραλισμός μας παρέχει διδαχές, στις οποίες προβάλλονται οι αντιθέσεις ως ένα κατασκευασμένο κοινωνικό φαινόμενο, παρά ανθρώπινες ουσιαστικά τραγωδίες (Ettema 2010).

2.2. Η στάση των ελληνικών μέσων.

Η κάλυψη του παλαιστινιακού ζητήματος από τα ελληνικά Μ.Μ.Ε., αποτυπώνεται σχεδόν όμοια με αυτόν του βρετανικού τύπου, με σαφώς προσκείμενο βλέμμα προς την ισραηλινή πλευρά, ειδικά τα τελευταία χρόνια. Τα γεωπολιτικά ζητήματα, οι οικονομικές

και επιχειρηματικές δραστηριότητες όπως και η χάραξη της πολιτικής γραμμής, ευθυγραμμίζονται απόλυτα με τις κυρίαρχες τάσεις και δυνάμεις του υπόλοιπου δυτικού πολιτισμού (Richardson & Barkho 2009). Η στροφή στην εξωτερική πολιτική προσέγγιση το τελευταίο διάστημα, δεν σκιαγραφεί την, πριν από 40 χρόνια, πορεία της Ελλάδας και την τότε στήριξη μέσα από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ., υπέρ των Παλαιστινίων. Η κρατική τηλεόραση καθώς επίσης και πληθώρα του ελληνικού έντυπου τύπου, όπως για παράδειγμα το ΕΘΝΟΣ, το ΒΗΜΑ, κ.α. αφιέρωναν πρωτοσέλιδα και ρεπορτάζ, εξυμνώντας τον αγώνα των παλαιστινίων και των δικαιωμάτων της P.L.O. για τα ανθρώπινα δικαιώματα, στη δεκαετία του 1980. Εκτενής έρευνες και δημοσιογραφικές πολυσέλιδες αναφορές, για την ιστορική διαδρομή των παλαιστινίων και την ανάδειξη των Φιλισταίων ως της νόμιμης κυρίαρχης φυλής στην περιοχή, κατακεραύνωναν παράλληλα τις ισραηλινές θέσεις, για τις στρατιωτικές εκκαθαριστικές επιχειρήσεις έναντι των παλαιστινίων. Επιθέσεις στα προσφυγικά στρατόπεδα, έντονη κριτική για τις συμμαχικές ενισχύσεις των Λιβανέζων, ήταν μια καθημερινή ειδησεογραφική πρακτική (Κουργιώτης 2023).

Η σημερινή μετατόπιση ενδιαφέροντος και στήριξης από τα περισσότερα ελληνικά Μ.Μ.Ε. είναι εμφανώς υπέρ του Ισραήλ και οι (φίλο)παλαιστινιακές άλλοτε φιλικές διαθέσεις, έχουν γυρίσει πλέον σε μια δίχως άλλη ισραηλινή στήριξη, εφόσον πλέον το πολιτικό κλίμα στην Ελλάδα έχει κάνει στροφή στον συντηρητισμό. Ο τρόπος που λειτουργεί η Χαμάς, η πολιτική της ταυτότητα που έχει αποκομίσει από τον δυτικό τρόπο σκέψης ως «τρομοκρατική οργάνωση», οι πολύνεκρες επιθέσεις σε ισραηλινούς αμάχους, είναι μερικές από τις αιτίες για την ελληνική αναθεώρηση της εξωτερικής πολιτικής της στο ζήτημα της Μέσης Ανατολής (Κουργιώτης 2023). Άλλωστε σε κάθε διεθνή τοποθέτηση της δύσης υπέρ των ισραηλινών βλέψεων, όπως για παράδειγμα το 1947 με την καταψήφιση της διχοτόμησης της Παλαιστίνης, υπό το βλέμμα του Ο.Η.Ε., μέχρι την πρωτοφανή αναγνώριση του Ισραηλινού κράτους, αλλά και την ανάγκη για διατήρηση του νόμιμου χαρακτήρα στην αυτοάμυνα το '1990 η ελληνική πολιτική λειτούργησε ως καταλύτης στην εδραίωση των θέσεων του Ισραήλ ως μια δημοκρατική δυτική χώρα. Όσον αφορά τον πολιτικό κόσμο στην Ελλάδα, αντικατοπτρίζεται από την στήριξη τόσο από τους πολιτικούς αρχηγούς όσο και από τους προέδρους της ελληνικής δημοκρατίας οι οποίοι διακηρύσσουν την πεποίθησή τους για την ορθολογική τους τοποθέτηση στο πάνελ της ιστορίας (in.gr 2021).

Δύο είναι οι τομές που βασίζονται οι σημερινές ειδησεογραφικές τοποθετήσεις, πέρα από τα ιδεολογικά και γεωπολιτικά πλαίσια, οι οποίες προβάλλονται για την

κατανόηση, την στοιχειοθέτηση των πολιτιστικών πεπραγμένων της μακροχρόνιας ισραηλινό-παλαιστινιακής σύγκρουσης. Η πρώτη αφορά την οριενταλιστική αποδοχή των ισραηλινών, εφόσον η συστημική τοποθέτησή της δύσης έναντι τους, αναφερόντουσαν ως «οπισθοδρομικό», «θρησκόληπτο» λαό. Οι συνήθειες δυτικές τακτικές για εφαρμογή των αποικιακών τους βλέψεων, με σκοπό τον «εκ πολιτισμό», ήταν μια καλή αφορμή για την υιοθέτηση της ισραηλινής πλευράς. Τα Μ.Μ.Ε. στην ελληνική επικράτεια, τήρησαν μια στάση ταύτισης με την ισραηλινή πλευρά στις πρώτες μέρες από την έναρξη των εχθροπραξιών όπως δείχνει το πρωτοσέλιδο της Ελεύθερης Ώρας στις 09/10/2023.

Οι «νόμιμοι κάτοικοι τη λωρίδας της Γάζας», αλλά και με πιο σοβαρό λεξιλόγιο όπως «έθνος», «θρησκευόμενος λαός», είναι μερικές εκφράσεις που χρησιμοποιούν τα Μ.Μ.Ε. και συνδέονται με τις ελληνικές κυβερνητικές θέσεις (Κουργιώτης 2023). Και η κρατική ελληνική τηλεόραση έχει κατά καιρούς τοποθετηθεί ενάντια των παλαιστινιακών θέσεων, καθιστώντας τους παλαιστινίους «ενοχλητικούς», για την διατήρηση των δημοκρατικών αξιών και θεσμών, «τρομοκράτες», όπως τους παρουσιάζει ο Ελεύθερος τύπος και ο Λόγος στις 10/10/2023 οι οποίοι αποζητούν την τιμωρία του ισραηλινού κόσμου. Όπως φαίνεται τα ελληνικά Μ.Μ.Ε. συντάσσονται με τη δύση ως προς την αποκήρυξη της Χαμάς και την ταύτισή της με την τρομοκρατική οργάνωση του Μπιν Λάντεν, την Αλ Κάιντα ή ακόμα χειρότερα με την «θεοκρατική» ταυτοποίηση των Ταλιμπάν έναντι ενός σεκουλαριστικού έθνους όπως το Ισραήλ (Κουργιώτης 2023). Τέτοιες τοποθετήσεις είναι αυτές που διατηρούν την ύπαρξη του κακού «Άλλου», έναντι του καλού «Εμείς», ασχέτως εάν τα περισσότερα δεδομένα πάνω στο συγκεκριμένο ζήτημα, είναι παραποιημένα ή κακώς διατυπωμένα προς όφελος των Ισραηλινών και δυτικών θέσεων. Η Χαμάς από την πλευρά της προσπαθεί μέσα από το διαδίκτυο και τα Μ.Κ.Δ. να (επανα)τοποθετηθεί στις πολιτικές της ιδεολογικές θέσεις, προτάσσοντας ένα διαφορετικό πρόσωπο από αυτό που φαίνεται στα δυτικά μέσα ενημέρωσης. Πρωτίστως δείχνει ένα «εθνικοαπελευθερωτικό» πρόσωπο, προτρέποντας τόσο τους παλαιστινίους όσο και τους μουσουλμάνους γενικότερα, στην πλήρη αποδέσμευση των Αγίων Τόπων από τους εβραίους, στην αυτόνομη λειτουργία ενός παλαιστινιακού κράτους και την διεθνή του αναγνώριση. Από το 2007, έτος που ανέλαβε η Χαμάς πολιτική δράση, λειτουργεί κάτω από μια πολιτική δομή και ιεράρχηση των πολιτικών βλέψεων της, βάση της οποίας αποτινάζει την «θεοκρατική» ταυτότητα, που προσπαθούν να της δώσουν τα δυτικά Μ.Μ.Ε., με σκοπό την υποβάθμισή της (Κουργιώτης 2023). Η νέα αυτή προπαγανδιστική τάση των τελευταίων ετών από τα Μ.Μ.Ε., συμβάλει και στην συναισθηματική φόρτιση των ακροατών, θεατών, αναγνωστών, καθώς όπως αναφέρει σε

άρθρο της η Ματίνα Παπαχριστίδου στις 24/10/2023 στην εφημερίδα ΠΡΙΝ, η ακριβής αποτύπωση των πολεμικών συγκρούσεων γέρνει κατά των παλαιστινίων. Επομένως το διακύβευμα είναι, οι καλοί άμαχοι ισραηλινοί «δολοφονούνται», έναντι των κακών τρομοκρατών παλαιστινίων, που «σκοτώνονται» (Reuters 7/10/2023).

Η δημιουργία της εικόνας και του ήχου, λειτουργεί με τρόπο διττό. Οι πρώτες, αφορούν τους «δικούς μας» συνανθρώπους, που φέρονται ως πολιτισμένοι, εφόσον έχουν ταυτότητα, είναι καλοί και πορεύονται σύμφωνα με τον δυτικό πολιτισμό και τα πολιτικά του ιδεολογικά ιδεώδη, ενώ στον αντίποδα βρίσκονται οι «άλλοι», ή δίχως ταυτότητα, οι ανώνυμοι, με καλυμμένα τα πρόσωπά τους, αποφεύγοντας την δημοσιοποίησή τους τόσο στην ζωή όσο και στο θάνατο. Η ελληνική κοινωνία τηρεί μια στάση ουδέτερη προς όλα αυτά, ενώ το τηλεοπτικό κοινό αντιμετωπίζει τις ειδήσεις του συγκεκριμένου ζητήματος είτε σαν μια απλή είδηση, όπως είναι ένας σεισμός, ενώ στην χειρότερη περίπτωση, το αντιμετωπίζει όπως θα αντιμετώπιζε μια οποιαδήποτε πληροφορία, προερχόμενη από ένα ισλαμικό χώρο. Η εμμονή των ελληνικών Μ.Μ.Ε., σε ιστορικές ανακρίβειες είναι ένας τρόπος αποπροσανατολισμού του κοινού από τα τεκτονόμενα, καθώς με την έλλειψη ενός ιστορικού υπόβαθρου, υποβαθμίζεται η αναγκαιότητα των πράξεων. Επομένως, ο οποιασδήποτε μακροχρόνιος αγώνας των παλαιστινίων έναντι στο ισραηλινό κατεστημένο, καθίσταται αναποτελεσματικός, λόγο έλλειψης ιστορικού πλαισίου. Την ίδια στιγμή το ελληνικό κοινό εκπαιδεύεται στην συνεχή παραπληροφόρηση και σε μια ενημέρωση, που ούτε διαφωτίζει με τη εγκυρότητα του τις πραγματικές θέσεις των πρωταγωνιστών, αλλά ούτε και η αντικειμενικότητα των ειδήσεων βασίζεται στην αμεροληψία των δημοσιογράφων (Κουργιώτης 2023). Η σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα στο χώρο των μέσων ενημέρωσης, αποτυπώνει επακριβώς τον επηρεασμό της από την απώλεια της οικονομικής της κυριαρχίας καθώς και την εξάρτησή της από τις πολιτικές εξελίξεις. Αντ' αυτού, τα περισσότερα μέσα παραμένουν εγκλωβισμένα, σε ένα παγκόσμιο σύστημα διάδοσης ειδήσεων, με στερεοτυπικές ιδεολογικές απόψεις, χωρίς να μπορούν να παρουσιάσουν διάφορες ιδεολογικές τοποθετήσεις που δεν εκπροσωπούν την πραγματική οπτική (Φραγκονικολόπουλος 2018).

Υπό αυτό το πρίσμα, κολοσσοί των Μ.Κ.Δ., όπως είναι το Facebook, Twitter, καθημερινά υποπίπτουν σε αφηγήματα που κατηγοριοποιούνται στα επονομαζόμενα, Fake news, όπως αποκαλύπτουν έρευνες που δημοσιεύονται σε ιστοσελίδες του «INFO-WAR» και στο «newsbeast.gr» αντίστοιχα, τα οποία αναφέρονται στα επικίνδυνα παιχνίδια μιας «κατευθυνόμενης ενημέρωσης» με σκοπό την προστασία τόσο του Ισραήλ, όσο και των ιμπεριαλιστικών συμμάχων τους. Η Media Freedom Rapid Response (M.F.R.R)

δημοσιεύει έρευνα που αφορά την ανεξαρτησία των μέσων ενημέρωσης επισημαίνοντας ότι «ειδήσεις που είναι άβολες ή μη κολακευτικές για την κυβέρνηση ...παραλείπονται» (ECPMF 2021). Αυτό καθιστά εμπόδιο στις δημοκρατικές διαδικασίες, ενώ την ίδια στιγμή η κρατική επιτροπή δεοντολογίας και ηθικής αποτελεί μια καλά υποβόσκουσα κρατική «επιτροπή λογοκρισίας» (ECPMF 2021).

3. Η πολιτισμική και ιστορική πλαισίωση του παλαιστινιακού ζητήματος.

Στο κεφάλαιο αυτό προσεγγίζουμε μια αναδρομή τόσο στο πολιτισμικό πλαίσιο, όσο και στην ιστορική δομή του παλαιστινιακού ζητήματος. Το παλαιστινιακό ζήτημα συνεχίζει να αποτελεί, ένα ίσως από τα πιο πολύπλοκα, σύνθετα και ταυτόχρονα

ευαίσθητα θέματα της παγκόσμιας πολιτικής. Η περιοχή στην οποία εκτείνεται η Παλαιστίνη, γνωστή και ως η «Γη των Αγίων», έχει ιστορία που εκτείνεται χιλιάδες χρόνια πίσω. Αποτέλεσε τον τόπο που δημιουργήθηκαν τρεις μεγάλες μονοθεϊστικές θρησκείες, Ο Ιουδαϊσμός, ο Χριστιανισμός και το Ισλάμ. Σ' όλη αυτή τη μακρά ιστορική διάρκεια, η Παλαιστίνη υπήρξε πόλος έλξης διαφόρων πολιτισμών, οι οποίοι συνέβαλαν σημαντικά στη διαμόρφωση μιας πολυμορφίας κοινωνικών και θρησκευτικών στρωμάτων της περιοχής (Ντόκος 2010). Καθ' όλη την διάρκεια του παλαιστινιακού ζητήματος, η περιοχή περιστοιχίζεται από εναλλασσόμενες κατακτήσεις, πολιτικές μεταβολές, αστάθεια και πολεμικές συγκρούσεις, μεταξύ των οποίων αυτές των Περσών, Ελλήνων, Ρωμαίων, Κρουσάδων Βυζαντινών, Αράβων, Σελτζούκων, Οθωμανών.

Η έλευση του 20^{ου} αιώνα σημάδεψε μια νέα φάση του παλαιστινιακού, καθώς η περιοχή ταλανίζεται από σφοδρές συγκρούσεις μεταξύ Ισραηλινών και παλαιστινίων ή αλλιώς Εβραίων και Αράβων (Ντόκος 2010). Η συγκεκριμένη διαμάχη οδήγησε το 1948 στη δημιουργία του κράτους του Ισραήλ, η οποία προσπαθεί να διασπείρει και να εκδιώξει τους παλαιστινίους από τα εδάφη τους, γεγονός που παραμένει και εξακολουθεί να αποτελεί ρήγμα στις παλαιστινιακές σχέσεις. Η διαμάχη αυτή αποτελεί μια πολυσύνθετη συνωμοσία, σε πολλαπλά επίπεδα, με πολιτισμικές, θρησκευτικές, κοινωνικές και ιστορικές προεκτάσεις (Καρατράντος 2023). Από την πλευρά των Ισραηλινών το κομμάτι αυτό της ιστορίας αντικατοπτρίζει έναν σύνθετο πολιτισμό ο οποίος κρύβει μια πλούσια ιστορική κληρονομιά που εκτείνεται αιώνες πίσω. Στην προσπάθειά μας να κατανοήσουμε τόσο τον πολιτισμό όσο και το ιστορικό πλαίσιο του κράτους του Ισραήλ εμβαθύνουμε σε ένα δυσεπίλυτο δίκτυο με πολιτισμικές, θρησκευτικές και ιστορικές επιρροές, οι οποίες και διαμορφώνουν τη σύγχρονη ταυτότητα του Ισραήλ. Από τις αρχαίες εβραϊκές κοινότητες μέχρι την ρωμαϊκή εποχή, καθώς επίσης από την αραβική και τουρκική εποχή μέχρι τη βρετανική κυριαρχία, ο πλούτος της πολιτιστικής κληρονομιάς έχει διανθήσει το Ισραήλ (Moore & Guy 2012). Η θρησκευτική διαστρωμάτωση αποτελεί κυριότερη διάσταση του ισραηλινό-παλαιστινιακού ζητήματος, καθώς τα Ιεροσόλυμα αποτελούν παγκόσμιο κέντρο θρησκευτικής λατρείας, για τους πιστούς κάθε θρησκείας, προσφέροντας έτσι ένα πολυπολιτισμικό χώρο συνύπαρξης αλλά και ανταλλαγής απόψεων. Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν ότι και οι δυο πλευρές έχουν σημαντικούς λόγους να προωθούν τις δικές τους ατζέντες, χωρίς όμως μέσα σ' αυτές να βρίσκεται κάποια βιώσιμη λύση για την συνύπαρξή τους στην περιοχή.

Και οι δυο πλευρές εδώ και αρκετά χρόνια θεωρούν ότι οι οποιοσδήποτε διαπραγματεύσεις, αποτελούν άκαρπη προσπάθεια, ιδιαίτερα από πλευράς Ισραήλ

(Καρατράντος 2023). Και βέβαια, όσο οι Η.Π.Α. δεν προωθούν κάποιο ειρηνευτικό σχέδιο ή δεν ασκούν ιδιαίτερη πίεση, με σκοπό την αναγκαιότητα να βρεθούν και οι δυο πλευρές στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων ώστε να επιβληθεί μια βιώσιμη λύση, τότε το παλαιστινιακό ζήτημα θα συνεχίσει να αποτελεί φυτίλι βίας στην Μ. Ανατολή, επιτρέποντας στον οποιοδήποτε δημαγωγό να πυροδοτεί με αναλυτικές πολιτικές τον αραβικό κόσμο (Παπαπέτρου 2021). Αυτό όμως που χαρακτηρίζει την ισραηλινό-παλαιστινιακή διένεξη, είναι η λέξη βαρβαρότητα, που όσο και να θέλουν να δικαιολογηθούν πίσω από την ανάγκη για επιβίωση του εβραϊκού κράτους, δεν μπορούν να στηρίξουν, την φρίκη της στρατιωτικής επιχείρησης «Cast Lead» στην περιοχή της Γάζας τον Ιανουάριο του 2009, ή τους πολλαπλούς βομβαρδισμούς αμάχων στη Δυτική όχθη, ή ακόμα χειρότερα την χαραγμένη βαθιά στην μνήμη των 700.000 Παλαιστινίων που ξεριζώθηκαν το 1948 για τη δημιουργία του Ισραηλινού κράτους (Ντόκος 2010). Έκτοτε πάνω από 4 εκατομμύρια παλαιστίνιοι βρίσκονται ασφυκτικά εγκλωβισμένοι στην περιοχή της Λωρίδας της Γάζας και στην Δυτική όχθη, ζώντας κάτω από άθλιες συνθήκες και δυστυχώς χωρίς ορίζοντα καλυτέρευσης (Καρατράντος 2023). Την ίδια στιγμή, διάφορες κοινότητες οι οποίες κατασκευάστηκαν στα κατεχόμενα της δυτικής όχθης, αποτελούν στρατηγικής σημασίας εποικιστικούς στόχους, εφόσον το Ισραήλ ποθεί δια καώς τον έλεγχο των συγκεκριμένων μεταφορικών οδικών δικτύων, τον έλεγχο σε περιοχές με εύφορα εδάφη, καθώς επίσης σε υδάτινους πόρους, ενώ στο απώτερο μέλλον σε περίπτωση συμφωνίας κατάπαυσης του πυρρός και επίτευξη ειρήνης, έχει εκφράσει την επιθυμία για έλεγχο των οικισμών καθώς δεν προτίθεται να παγιώσει το ζήτημα της εποικιστικής πολιτικής (Καρατράντος 2023).

Με βάση την αναφερόμενη πολιτική, συμβαδίζει και ο αυξανόμενος σιωνισμός, ο οποίος αποτελεί πολιτικό κίνημα με εθνικιστική πολιτική ιδεολογική κατεύθυνση, με έναν κύριο στόχο, τη δημιουργία ανεξάρτητου κράτους στην ιστορική γη' αυτούς Εβραϊκής τοποθεσίας, η οποία εκτείνεται σε παλαιστινιακά εδάφη . Ο σιωνισμός κάνει την εμφάνισή του στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, ως αντίδραση στον αντί-σημιτισμό, καθώς και στα αντί-εβραϊκά οργανωμένα ρωσικά πογκρόμ (Ντόκος 2010). Στον πολιτικό αντίποδα οι παλαιστίνιοι δημιουργούν ένα κέντρο-αριστερό κόμμα, την Φατάχ, η οποία αποτελεί μια εθνικιστική ομάδα, και στην οποία εισχώρησε το μεγαλύτερο πολιτικό κομμάτι της P.L.O. (Οργάνωση για την απελευθέρωση της Παλαιστίνης), με φυσικό ηγέτη μέχρι και τον θάνατό του, τον Γιασέρ Αραφάτ. Η κυριαρχία της έλαβε τέλος το 2006, από την ανερχόμενη Χαμάς, εφόσον στοιχεία διαφθοράς και ανικανότητας για διακυβέρνηση, είχαν προσφύσει στην πολιτική ηγεσία του κόμματος (Κουργιώτης 2023). Στον αντίποδα η

Χαμάς αποτελεί ένα πολιτικό κόμμα και ταυτόχρονα μια παραστρατιωτική οργάνωση, που δημιουργήθηκε ως ένα από τα παρακλάδια της Αιγυπτιακής αδελφότητας, το 1987, με μουσουλμανικές καταβολές. Αποτελεί μια στρατιωτική δυναμική με πολλαπλές επιθέσεις αυτοκτονίας στα ισραηλινά εδάφη, ενώ έρχεται συχνά σε ευθεία πολιτική αντιπαράθεση με το Ισραήλ. Συμμετέχει σε απαγωγές ισραηλινών κατοίκων, ενώ την ίδια στιγμή κατέχει υψηλό κύρος στους παλαιστίνιους λόγω κυρίως του κοινωνικού έργου που παράγει (Κουργιώτης 2023). Μετά την εκλογική της νίκη το 2006, ήρθε σε ανοιχτή ένοπλη αντιπαράθεση με την Φατάχ, με την οποία κατάφεραν και ανέπτυξαν μια συμφωνία για συγκυβέρνηση, ύστερα από έντονες αιγυπτιακές διπλωματικές ενέργειες. Θεωρείται από πολλές δυτικές χώρες, «Τρομοκρατική οργάνωση», εφόσον δεν δέχεται να αναγνωρίσει το Ισραήλ, καθώς επίσης και την «Συμφωνία του Όσλο», ενώ την ίδια στιγμή, δεν αποκηρύσσει τον ένοπλο αγώνα της (Κουργιώτης 2023).

Στο πολεμικό πεδίο της αντιπαράθεσης, της ισραηλινό-παλαιστινιακής σύγκρουσης, αναπτύχθηκε ένα νέο πεδίο μάχης, ιδιαίτερα μετά την 7 Οκτωβρίου 2023, αυτό της επικοινωνίας ως επακόλουθο της νόμιμης αυτοάμυνας από πλευράς του Ισραήλ έναντι της τρομοκρατικής ενέργειας της Χαμάς. Η συγκεκριμένη επιθετική πολιτική αποτελεί την έναρξη ενός νέου κύκλου αντιπαράθεσης, στον απόηχο των νέων τεχνολογικών εξελίξεων, (Τεχνολογική Σύγκλιση) και των Μ.Κ.Δ., τα οποία ταυτόχρονα με την άνθιση της υβριδικής δημοσιογραφίας αλλάζουν το επικοινωνιακό πλαίσιο στο πεδίο των πολεμικών συγκρούσεων (Καρατράντος 2023). Κατά καιρούς διάφορα ψηφίσματα κάνουν την εμφάνισή τους, δίνοντας όλο και περισσότερα δικαιώματα στους ισραηλινούς, ενώ την ίδια στιγμή, ακόμα και σήμερα, δεν έχει δοθεί μια λύση για το προσφυγικό πρόβλημα. Ενδεικτικά αναφέρουμε το άρθρο 11 του 194 ψηφίσματος, που ενώ «ρύθμιζε» τη μερική επίλυση του προσφυγικού, το Ισραήλ ουδέποτε έχει αναλάβει μερίδιο ευθύνης για τους εκδιωκόμενους πληθυσμούς. Το ψήφισμα 242, το 1967 σε μια ύστατη προσπάθεια για την επίτευξη ειρήνης στην περιοχή, έδινε το δικαίωμα στο Ισραήλ να αποτελέσει ανεξάρτητο κράτος ενώ την ίδια στιγμή η Ρ.Λ.Ο απέρριπτε το επί σειρά ετών συγκεκριμένο ψήφισμα εφόσον δεν γινόταν καμία απολύτως αναφορά για τους παλαιστίνιους. Το 1993 υπογράφεται η «Συνθήκη της Ειρήνης» στο Όσλο, η οποία έδωσε μια ανάσα ελπίδας στους παλαιστίνιους, καθώς βάση αυτού, εντός μιας πενταετίας θα δινόταν η δυνατότητα ίδρυσης ενός ανεξάρτητου παλαιστινιακού κράτους, με αρχή εφαρμογής του σχεδίου, την σταδιακή αποχώρηση των Ισραηλινών στρατευμάτων από τα κατεχόμενα παλαιστινιακά εδάφη. Τα οφέλη της συγκεκριμένης συμφωνίας που θα αποκομούσαν οι παλαιστίνιοι ήταν, αστυνόμευση και των πλήρη έλεγχο των περιοχών ο

οποίος θα γινόταν εξ' ολοκλήρου από τους ίδιους τους παλαιστίνιους. Βάση αυτού, δομείται για πρώτη φορά το «Παλαιστινιακό Νομοθετικό Συμβούλιο», το οποίο θα λειτουργούσε με πλήρη διαφάνεια και με νόμιμες δημοκρατικές διαδικασίες. Το 2000 με πρωτοβουλία του Αμερικανού προέδρου Κλίντον, γίνεται η σύνοδος του «Κέιπ Ντέιβιντ», μέσα απ' την οποία προχώρησε η σύναψη του εγγράφου με τον Αμπού Μαζέν, (Προέδρο της Παλαιστινιακής Αρχής), μέσα απ' το οποίο για πρώτη φορά ο Ισραηλινός πρόεδρος Μπαράκ θα δεχόταν υποχωρήσεις υπέρ των παλαιστινίων (Ντόκος 2010). Και ενώ η διεθνής αντίληψη τάχθηκε θετικά υπέρ του Ισραήλ, εφόσον έκανε ένα βήμα μπροστά για την ειρήνευση στην περιοχή, στην πραγματικότητα το Ισραήλ με διπλωματικούς ελιγμούς έριχνε στάχτη στα μάτια των παλαιστινίων, καθώς ποτέ δεν ήταν διατεθειμένο να υπογράψει οποιαδήποτε παραχώρηση στους παλαιστίνιους, και γι' αυτό τον λόγο ήταν πάντοτε μια προφορική συμφωνία που εύκολα αναιρούνταν μια δεδομένη στιγμή (Moore & Guy 2012). Στις μέρες μας, μια προσπάθεια για την ειρηνική επίλυση του προβλήματος επιχείρησε ο επίσης Αμερικάνος πρόεδρος Μπαράκ Ομπάμα, η οποία επίσης δεν βρήκε ανταπόκριση, ενώ η πρόταση του Donald Trump μέσα από την προώθηση της συμφωνίας «New Deal», προσπαθεί για άλλη μια φορά να προωθήσει τις ισραηλινές θέσεις, κυρίως χωρίς να λαμβάνει καθόλου υπόψη τις παλαιστινιακές. Στον απόηχο των εξελίξεων, στις Η.Π.Α., το Ισραήλ μαζί με τη συμμετοχή της Χαμάς, ξεκινούν ένα πόλεμο μέσω των Μ.Μ.Ε., στον οποίο εφημερίδες στην Η.Π.Α. και το Ισραήλ συμμετέχουν για την ανάδειξη της Χαμάς ως μια «Τυραννική πολιτική οντότητα». Η Jerusalem Post αναφέρεται συχνά στα μέλη της Χαμάς ως «Τρομοκρατικούς Δράστες» ενώ τοποθετεί την Χαμάς συνδεδεμένο κρίκο με την Αλ Κάιντα (Moore & Guy 2012).

Σε αυτό το επικοινωνιακό μοντέλο κινείται το σύνολο των Μ.Μ.Ε της Η.Π.Α., ανοίγοντας με αυτόν τον τρόπο ένα προπαγανδιστικό κύκλο στον οποίο γίνεται διάκριση μεταξύ εθνικών και επαγγελματικών εξιστορήσεων. Οι πολεμικοί ρεπόρτερ οφείλουν πλέον να ακολουθήσουν την επαγγελματική αφήγηση των γεγονότων όταν δεν κινδυνεύουν τα εθνικά τους συμφέροντα, ενώ αντιθέτως στοχεύουν στην προώθηση των εθνικών θέσεων όταν αυτές δεν απειλούνται. Η τακτική που ακολούθησαν τα Ισραηλινά και Αμερικανικά Μ.Μ.Ε. ήταν μια στοχευμένη και απόλυτα συγχρονισμένη παραπληροφόρηση, κατασκευή fake news, την οποία διοχέτευαν στο Δυτικό τρόπο σκέψης με σκοπό την προστασία της εικόνας των Ισραηλινών, των Εβραίων και να τους παρουσιάσουν ως θύμα της όλης κατάστασης, ενώ την ίδια στιγμή κατασκεύαζαν τον Άραβα ως ένα αρχέγονο, πρότυπο κακίας και δόλιας συμπεριφοράς (Handley & Ismail 2010). Σε αυτό το εργασιακό πλαίσιο οι ρεπόρτερ που καλύπτουν το Παλαιστινιακό

λειτουργούν υπό καθεστώς δυσπιστίας, καχυποψίας και έλλειψης εμπιστοσύνης. Άλλωστε εδώ και πολλά χρόνια η συγκεκριμένη κάλυψη πλαισιωνόταν από μια φθίνουσα πορεία πίστης και εμπιστοσύνης, εφόσον ο κίνδυνος καθώς και η αβεβαιότητα αποτελούσαν καθημερινό στοιχείο, ενώ η κατάσταση πολέμου αύξανε την ένταση ανάμεσα στο έθνος, της πίστης και του επαγγελματικού ήθους που προσπαθεί να επιδείξει ο εκάστοτε δημοσιογράφος (Aharoni & Teneboim-Weinblatt 2019). Πολλοί ρεπόρτερ τόνισαν πολλάκις την ανάγκη του δημοσιογράφου να παρευρίσκεται δια ζώσης στην πηγή της είδησης, στην παρούσα φάση στη λωρίδα της Γάζας. Το 2014 ξένοι δημοσιογράφοι που κάλυπταν τα γεγονότα της Μ. Ανατολής δήλωναν « Εκεί ήταν η Ιστορία, εκεί έπρεπε να είμαστε ως δημοσιογράφοι». Παρόλα αυτά με απόφαση του τότε Ισραηλινού Υπουργού Συμβούλου Ασφαλείας δεν επέτρεψε την είσοδο σε ξένους ανταποκριτές καθώς επίσης και σε Ισραηλινούς δημοσιογράφους, προκαλώντας έτσι σωρεία επικρίσεων και δυσμενών σχολίων (Ντόκος 2010).

Αντιλαμβανόμαστε ότι η καχυποψία έχει διεισδύσει και στους κόλπους των Ισραηλινών δημοσιογράφων οι οποίοι θέλουν να αποτυπώσουν με πλήρη αντικειμενικότητα τις συγκρούσεις και τις παλαιστινιακές θέσεις, αναγκάζοντας τα Ισραηλινά Μ.Μ.Ε. αλλά και τα Αμερικανικά, να προωθήσουν μια πολιτική για μεροληπτική και μη παραπλανητική ενημέρωση, εκφράζοντας παράλληλα τις έντονες ανησυχίες τους για τις συνέπειες. Αμερικανοί δημοσιογράφοι που κάλυπταν τα γεγονότα το 2007 είχαν δηλώσει ότι «Νοιώθουν την ηθική υποχρέωση να γράψουν για τρομερά πράγματα που συμβαίνουν εδώ, όμως πρέπει να τα ζυγίζουν με την επικαιρότητα, όπως για παράδειγμα, γιατί να νοιάζεται ένας Αμερικανός για όλα αυτά». Αντιλαμβανόμαστε έτσι, ότι τα Μ.Μ.Ε., διαμορφώνουν τόσο την πολιτική όσο και την κοινή γνώμη προβάλλοντας τους δημοσιογράφους ως ανεύθυνους και αντιεπαγγελματίες (Wilkins & Brennen 2007).

Συνοψίζοντας την ιστορική αναφορά στην ισραηλινό-παλαιστινιακή διένεξη, αντιλαμβανόμαστε ότι αντιπροσωπεύει μια από τις πιο πολυσύνθετες και εμβληματικές συγκρούσεις στη σύγχρονη ιστορία, η οποία επηρεάζεται από πολιτικές, θρησκευτικές και κοινωνικές δυνάμεις της περιοχής. Κατά την διάρκεια των διεργασιών, οι ιστορικές πηγές καταγράφουν τόσο τις ειρηνευτικές προσπάθειες, και τις διπλωματικές ενέργειες για μια ειρηνική επίλυση του προβλήματος, όσο και τις πολεμικές συγκρούσεις και αντιπαραθέσεις που μοιραίως οδηγούν σε καταστάσεις αβεβαιότητας και ανασφάλειας στην περιοχή της Μέσης Ανατολής (Moore & Guy 2012). Ο ρόλος που διαδραματίζει η διπλωματία, οι επιπτώσεις των πολεμικών συρράξεων που καθορίζουν την σταθερότητα

της ευρύτερης περιοχής καθώς και οι προοπτικές για μια ειρηνευτική λύση, αποτελούν πηγή έρευνας και συζήτησης (Berry 2004).

4. Μεθοδολογία έρευνας: Η περιπτωσιολογική μελέτη της κάλυψης του Παλαιστινιακού σε Ελληνικά και Βρετανικά μέσα.

4.1 Μεθοδολογική ανάλυση: επιλογή ποιοτικής ανάλυσης.

Έχοντας ήδη αναλύσει ζητήματα ηθικής και επαγγελματικής δεοντολογίας στα Μ.Μ.Ε αλλά και του παλαιστινιακού ζητήματος, καθώς επίσης και την ανάπτυξη μιας αναφοράς του Ισραηλινό-Παλαιστινιακού προβλήματος τόσο σε ιστορικό όσο και σε πολιτισμικό πλαίσιο, οφείλουμε να θέσουμε το κύριο ερώτημα της παρούσας εργασίας για το οποίο θα προβούμε σε λεπτομερή ανάλυση. «Σε ποια πλαίσια ηθικής και δεοντολογικής ορθολογικότητας κινούνται τα Ελληνικά και Βρετανικά Μ.Μ.Ε στην κάλυψη της Ισραηλινό-Παλαιστινιακής σύγκρουσης τόσο στον έντυπο όσο και στον ηλεκτρονικό τύπο;».

Η μεθοδολογία που επιλέχθηκε είναι η ποιοτική, καθώς εκτός απ' το μικρό μέγεθος του δείγματος, τα δεδομένα που θα συλλεγούν θα μελετηθούν σε βάθος για να διευκρινιστεί το πως και με ποιους τρόπους, διαλεκτικούς και αφηγηματικούς, κατασκευάζεται κοινωνικά η πολεμική σύρραξη στη Γάζα από Ελληνικά και Βρετανικά μέσα. Επιστρέφοντας επομένως στο ερευνητικό μέρος της μελέτης αυτής, για το ποια είναι η στάση που τήρησαν τα μέσα, περιγράφω την μεθοδολογία έρευνας που επέλεξα για τον σκοπό αυτό. Προκειμένου να διαχειριστεί ο ερευνητής τα πολυσύνδετα και ογκώδη δεδομένα, στο πλαίσιο της θεματικής ανάλυσης που επιλέγεται για τη μελέτη αυτή, θα πρέπει πρώτα να κατηγοριοποιηθούν τα δεδομένα ώστε να κατανοήσουμε το περιεχόμενο καθώς αυτό, αρκετές φορές δεν είναι ούτε σταθερό, ούτε και τυποποιημένο, αλλά εμφανίζεται ως συμπαραγωγή δεδομένων τόσο του παραγωγού όσο και του δέκτη (Braun & Clarke 2008).

4.2. Το δείγμα μελέτης για την περιπτωσιολογική μελέτη της ηθικής δεοντολογικής και στάσης των Βρετανικών και Ελληνικών μέσων και το εργαλείο της θεματικής ανάλυσης.

Συλλέχθηκαν πενήντα άρθρα συνολικά, 25 από την εφημερίδα των Συντακτών (Ελλάδα) και 25 από την εφημερίδα Guardian (Βρετανία) για το διάστημα που αφορούν στην επίθεση του Ισραήλ στην Παλαιστίνη ως αντίποινα στην επίθεση της Χαμάς για την επίθεση του Ισραήλ στις 7 Οκτωβρίου 2023, δηλαδή από τις 20 Δεκεμβρίου του 2023 μέχρι και την 21^η Φεβρουαρίου του 2024. Η συγκεκριμένη χρονική περίοδος είναι κομβικής σημασίας για τις αντιμαχόμενες πλευρές, διότι υπάρχουν διεθνείς αντιδράσεις αφενός για την ανθρωπιστική κατάσταση στην ευρύτερη περιοχή της Γάζας αλλά και για τις στρατιωτικές επιχειρήσεις οι οποίες μαίνονται στην περιοχή, για την προστασία και ασφάλεια του άμαχου πληθυσμού, όπως αναδεικνύεται μέσα από τα άρθρα της εφημερίδας των Συντακτών.

Τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω του Διαδικτύου και συγκεκριμένα από τις ιστοσελίδες των συγκεκριμένων εφημερίδων, ενώ η αναζήτηση έγινε μέσω της μηχανής αναζήτησης google, εφόσον δόθηκαν λέξεις κλειδιά με σκοπό την συγκεκριμενοποίηση της αναζήτησης. Λέξεις όπως «τρομοκρατία», «ανθρωπιστική βοήθεια», «Μ.Μ.Ε στην περιοχή της Γάζας», «σύγκρουση Ισραήλ – Χαμάς», «ειδήσεις από το μέτωπο της Γάζας», ήταν αυτές που βοήθησαν στον εντοπισμό των άρθρων. Ως κύριο περιστατικό το οποίο θα αποτελέσει και την κύρια πηγή των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων, αναφερόμαστε στο Βομβαρδισμό του νοσοκομείου Νασέρ στην πόλη Χαν Γιουνίς στην Νότια περιοχή της Γάζας στις 22 Ιανουαρίου του 2024. Το συγκεκριμένο περιστατικό χρήζει ιδιαίτερης προσοχής καθώς επίσης και μιας κριτική διάθεσης, εφόσον αποτελεί κομβικής σημασίας γεγονός για την αναστροφή του κλίματος, ιδιαίτερα από πλευράς των Μ.Μ.Ε. Μετά την γνωστοποίηση του περιστατικού υπήρξε μια διάθεση και από πλευράς φιλελευθέρων και συντηρητικών εφημερίδων στο να στηρίζουν, έστω και με μικρές αναφορές, την γενική κατακραυγή, ενώ οι πιο αριστερές εφημερίδες έντειναν την κριτική τους τόσο για την βιαιότητα των πράξεων όσο και για το μένος το οποίο επιδεικνύουν οι Ισραηλινές δυνάμεις κατά των Παλαιστινίων, ενώ για πρώτη φορά από την έναρξη των εχθροπραξιών ακούγεται, έστω και δειλά, η λέξη «γενοκτονία».

Τα 25 άρθρα τόσο από την ελληνική όσο και τα 25 από την βρετανική πλευρά, σκιαγραφούν την στάση που κράτησαν οι πολιτικές ηγεσίες ενώ ταυτόχρονα αφουγκράστηκε και την κοινωνική αντίληψη, που στις περισσότερες περιπτώσεις έρχεται σε αντίθεση με την πρώτη, ιδιαίτερα στα ζητήματα ηθικής δεοντολογίας που κράτησαν τα μέσα επικοινωνίας.

Στην συνέχεια, τα δεδομένα κατηγοριοποιούνται μέσα από λέξεις και έννοιες οι οποίες μας βοηθούν να περιορίσουμε ακόμα περισσότερο το πλαίσιο των

χαρακτηριστικών εκείνων με τα οποία θα στηρίξουμε την περαιτέρω συζήτηση: «αντισημιτισμός», «σιωνισμός», «M.M.E», «εβραϊκό λόμπι», «Χαμάς», «γενοκτονία» είναι λέξεις οι οποίες χρησιμοποιούνται με σκοπό τη δημιουργία αξιόπιστων ορίων για την εδραίωση της θεματολογίας γύρω από την ανάδειξη της ηθικής δεοντολογίας των M.M.E, και το πώς αυτά κινούνται ανάλογα των συγκυριών (κυρίως πολιτικών, στρατιωτικών και οικονομικών παραγόντων). Ιδιαίτερη συζήτηση γίνεται στην προσπάθεια υπονόμησης των γεγονότων, διαστρέβλωση της αλήθειας, υποβιβασμός των θεμάτων, ενώ παράλληλα επιχειρείται η διαστρέβλωση της πραγματικότητας, ενισχύοντας μια διαφορετική αντίληψη, με την κατασκευή ψευδών ειδήσεων, με απώτερο σκοπό την διατήρηση μιας εξωτερικής πολιτικής υπέρ του Ισραήλ, ενώ την ίδια στιγμή αποπειράται με χειρουργική λεπτότητα η απομάκρυνση της «Τρομοκρατικής Χαμάς» από την κοινωνική συνείδηση. Η χρήση της τεχνικής της ποιοτικής θεματικής ανάλυσης μας έδωσε την δυνατότητα να θέσουμε σαφείς προσανατολισμούς για απομάκρυνση διαφόρων μηνυμάτων, που εμπεριέχονταν στα δεδομένα άρθρα και χρήζουν πολλαπλών ερμηνειών. Βασικός στόχος παραμένει η ορθολογική δημιουργία μια βάσης των μετρημένων δεδομένων ώστε να είμαστε σε θέση να συνοψίσουμε τα αποτελέσματα, ενώ ταυτόχρονα να μπορούν να συγκριθούν μεταξύ τους, δίνοντάς μας πιο «γενικευμένα συμπεράσματα», βασιζόμενα πάντα στην αντικειμενικότητα καθώς και στην συστηματικότητα των διατυπωμένων προς εξέταση στόχων (Τσιώλης 2018). Επιπρόσθετα, στόχος μας είναι τα εξαγόμενα στοιχεία από την έρευνα να προκύπτουν μέσα από μια διαδικασία «διαβούλευσης» με τα κείμενα προς ανάλυση (στη συγκεκριμένη περίπτωση ένας μικρός αριθμός άρθρων τύπου από Βρετανικά και Ελληνικά μέσα) (Sharp & Sanders 2018).

5. Ανάλυση υπόθεσης

5.1. Το Ελληνικό δείγμα ανάλυσης των μέσων.

5.1.1. Η ΕφΣυν και η κάλυψη του Μέσο-Ανατολικού ζητήματος στα πλαίσια της αντικειμενικότητας, μεροληψίας και της ηθικής δεοντολογίας.

Η χρονική περίοδος που θα καλύψουμε στην διάρκεια της συζήτησής μας, αφορά την περίοδο εκείνη κατά την οποία έχει ήδη ξεκινήσει μια διεθνής πίεση προς την πλευρά του Ισραήλ 21/12/2023 εφόσον η ένταση των συγκρούσεων έχει κλιμακωθεί εις βάρος του άμαχου πληθυσμού των παλαιστινίων. Ο πόλεμος έχει ξεκινήσει τον Οκτώβριο του ιδίου έτους σε μια προσπάθεια των Ισραηλινών να αντιδράσουν στο «Τρομοκρατικό χτύπημα» της Χαμάς, στις 7 Οκτωβρίου 2023, εκτοξεύοντας ρουκέτες σε ισραηλινούς στόχους και ταυτόχρονα, εξαπολύοντας χερσαίες επιχειρήσεις συλλαμβάνοντας περίπου 200 Ισραηλινούς, τους οποίους κρατούν ομήρους στα παλαιστινιακά εδάφη. Από τις πρώτες ημέρες κάλυψης των ειδήσεων που αφορούν την Ισραηλινό-Παλαιστινιακή διένεξη, παρατηρούμε ότι σχεδόν στο σύνολό τους τα άρθρα παράγονται από πηγές ξένων μεγάλων ειδησεογραφικών πρακτορείων. Αυτό οφείλεται στην πάγια τακτική, την οποία ακολουθεί το Ισραήλ από την δεκαετία του '80, και η οποία βασίζεται στην απομάκρυνση του δημοσιογράφου από τα πεδία των μαχών, εξασφαλίζοντας με αυτό τον τρόπο την σιγουριά της μετάδοσης γεγονότων και πληροφοριών που δεν φέρνουν πρωτίστως τους Ισραηλινούς σε δυσχερή θέση για τον τρόπο που διεξάγουν τις πολεμικές επιχειρήσεις τους και δευτερευόντως εξασφάλιζαν μια υποκειμενικότητα η οποία γέρνει υπέρ τους, αφού δεν υπάρχει μια διαφορετική άποψη των γεγονότων.

Η μεροληψία που επιδεικνύεται, έχει σχολαστεί ποικιλοτρόπως από τα διεθνή ειδησεογραφικά πρακτορεία ως μία ενίσχυση των θέσεων των Ισραηλινών δημοσίων σχέσεων. Τα περιορισμένα χρονικά περιθώρια, ταυτόχρονα με τα χαμηλά οικονομικά πακέτα των Μ.Μ.Ε., μειώνουν την παραγωγή ανεξάρτητου ειδησεογραφικού υλικού (Thomas 2011). Η ελληνική πλευρά υιοθετώντας αυτή την τακτική κάνει χρήση των πληροφοριών που προέρχονται ως επι το πλείστον από μεγάλα ειδησεογραφικά πρακτορεία, αφιερώνοντας άρθρα στις γενικές αναφορές των πολεμικών συγκρούσεων. Όπως φαίνεται από τα πρωτοσέλιδα και τα κυρίως άρθρα της Καθημερινής στις 9/10/2023, η οποία περιορίζεται στην περιληπτική περιγραφή των συγκρούσεων, της εφημερίδας ΛΟΓΟΥ (στην ίδια χρονική περίοδο), η οποία με τη σειρά της αναφέρεται στους βομβαρδισμούς στα παλαιστινιακά εδάφη από τους Ισραηλινούς, κάνοντας καταμέτρηση των νεκρών 10/10/2023, και της ΑΥΓΗΣ, η οποία κινείται στην ίδια

φιλοσοφία κάνοντας αναφορά μόνο για τις επιπτώσεις των βομβαρδισμών και τον αριθμό των θυμάτων 10/10/2023. Κάποιες άλλες, όπως η Ελεύθερη ώρα, προβάλλει πάγιες τακτικές εκφοβισμού εφόσον υιοθετεί ξένα προβλήματα και τα παρουσιάζει άκρως επικίνδυνα για την ελληνική πραγματικότητα, αφού μπορούν να γίνουν πλέον και δικά μας, όπως δείχνει ο τίτλος «Θα γίνουμε Ισραήλ» 9/10/2023 και αναφέρονται στην προσπάθεια που πρέπει να καταβάλλει το ελληνικό κράτος για την συγκράτηση των μεταναστών, ώστε να μην υποστεί ο ελληνικός λαός τα ίδια προβλήματα με τους Ισραηλινούς.

Το πρόβλημα αυτό εντοπίζεται συχνά στα ελληνικά Μ.Μ.Ε. τα οποία αρέσκονται να παρουσιάζουν μια ουτοπική πραγματικότητα βασιζόμενη σ' ένα ιδεολογικό πλαίσιο του «Εθνικού κράτους» (Φραγκονικολόπουλος 2018). Με αυτό τον τρόπο συγκροτείται μια δομή που βασίζεται στο «Εθνικό κράτος» και στον «κόσμο πέρα από το Εθνικό κράτος», με σκοπό την εξίσωση των ειδήσεων προσαρμόζοντάς την στον εσωτερικό κόσμο μας, μεταφέροντας όλες τις αγωνίες, πεποιθήσεις ακόμα και την δημιουργία «πανικών» (Φραγκονικολόπουλος 2019). Ενδεικτικά αναφέρουμε την Ελεύθερη Ώρα και τον Ελεύθερο Τύπο, οι οποίοι στα άρθρα τους στις 10/10/2023 παρουσίαζαν το Ισραήλ ως θύμα τόσο από την τρομοκρατική επίθεση που δέχθηκε, όσο και στο αναφαίρετο δικαίωμα του στην αυτοάμυνα. Όσο οι μέρες περνούσαν το θέμα αποκτούσε όλο και μεγαλύτερη δημοσιότητα, προφανώς από την μεγάλη σε διάρκεια των συγκρούσεων, από την σκληρότητα και τις γενικευμένες επιθέσεις, καθώς και τον μεγάλο αριθμό των νεκρών.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες τα ελληνικά Μ.Μ.Ε. λειτουργούν υπό το βάρος μιας «αντιπαλούμενης δημοσιογραφίας», η οποία σκιαγραφεί έναν συγκρουσιακό χαρακτήρα που αφορά το «εμείς-αυτοί». Είναι σημαντικό για τα ελληνικά μέσα να παρουσιάζουν μια αντιπαράθεση μεταξύ αυτών των «άλλων», εστιάζοντας στην αδιαφορία του στα εκάστοτε εθνικά συμφέροντα με σκοπό την ανάπτυξη ενός «ανθρώπινου προσώπου» στους «εμείς», όπως φαίνεται στο άρθρο της εφημερίδας *efsyn* στις 2/01/2024, η οποία αναφέρεται στην διεθνή αδιαφορία για τις συνεχιζόμενες επιθέσεις, την σφαγή των αμάχων και το χειρότερο στη επίδειξη αδιαφορίας για την προσπάθεια επίλυσης των πολεμικών εχθροπραξιών (Φραγκονικολόπουλος 2010).

Η διεθνής κοινή γνώμη τηρεί αμυντική στάση, ενώ η σύγκρουση διαφόρων συμφερόντων που εδράζονται στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, δημιουργεί ένα αμοραλισμό ο οποίος προβληματίζει τους ηθικούς κώδικες δεοντολογίας. Η έννοια «*conflict of interest*», η οποία αναφέρεται στις οικονομικές συγκρούσεις συμφερόντων, αποτελεί ένα ορθολογικό πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσεται η συζήτηση για την ηθική

φιλοσοφική μελέτη, για τον καθορισμό ορίων και κανόνων μιας επαγγελματικής δεοντολογικής πλαισίωσης των μέσων επικοινωνίας και των δημοσιογράφων. Το πλαίσιο αυτό οφείλει να αναπτύσσεται δίχως να εμπλέκονται εθνικά, ατομικά συμφέροντα, στερεοτυπικές αξίες και γενικότητες, αλλά να βασίζεται στην προσδιοριστική οριοθέτηση πολιτικών, πολιτισμικών και οικονομικών γεγονότων που στόχο έχουν τον προσδιορισμό των πλαισίων μιας ηθικής δημοσιογραφίας και δεοντολογικής επαγγελματικής πρακτικής. Ο τίτλος « Γάζα πνιγμένη στο αίμα και στη σιωπή» εfsyn 2/1/2024 προσπαθεί να σπάσει τις οποιεσδήποτε εθνικές κουλτούρες μέσα στις οποίες περιχαράκωνονται οι χώρες, διαμορφώνοντας εθνικούς κώδικες δεοντολογικής δημοσιογραφίας και πρακτικές (Χρονάκη 2018). Το διακύβευμα στην παρούσα φάση είναι η αποτροπή και αποφυγή της εθνικής δεοντολογικής τοποθέτησης με σκοπό την διεθνή προσέγγιση ηθικών αξιών και κανόνων, οργάνωσης των μέσων επικοινωνίας, αποφεύγοντας τις εκάστοτε πολιτικές, οικονομικές-κοινωνικές ισχύουσες καταστάσεις, περιορίζοντας τον αντιληπτικό τρόπο που προσεγγίζουμε την πολυπολιτισμικότητα και ποικιλομορφία στη μετάδοση των ειδήσεων (Φραγκονικολόπουλος 2010).

Η δημοσιογραφική αυτοκριτική ενδοσκόπηση στον τρόπο που πλαισιώνει τον πόλεμο και γενικότερα τις βίαιες συγκρούσεις προσεγγίζονται αποδοτικά μέσα από την εννοιολογική σύνθεση της «Πολιτικής του Οίκτου» (Χουλιάρη 2017), ο οποίος αναφέρεται στον ανθρώπινο πόνο, έτσι ώστε να γίνεται δεκτός με όρους που αρμόζουν στις δυτικές αξίες της δημόσιας προβολής. Ο ρόλος είναι διττός εφόσον από τη μια πλευρά τα μέσα οφείλουν να προστατέψουν τον αναγνώστη, τον θεατή από την παραγωγή ψυχικών τραυμάτων που μπορεί να προκαλέσουν, ταυτόχρονα όμως αποσκοπούν να τοποθετήσουν το κοινό σε μια κατάσταση ηθικής απόλαυσης (Chouliaraki 2009). Με αυτόν τον τρόπο, όπως τοποθετείται ο Campbell (2004:70), δημιουργούνται ηθικές αξίες και κανόνες οι οποίοι υπαγορεύουν τον τρόπο που θα προβάλλονται ή όχι εικόνες βίας καθώς και γλωσσικοί όροι που ενδεχομένως να σοκάρουν το κοινό. Έτσι επιτυγχάνεται μια ελάττωση ή ακόμα και φραγμός ,σε κάποιες περιπτώσεις μιας ηθικής δράσης που εξασκείτε απέναντι στις εγκληματικές πράξεις (Chouliaraki 2009). Ενδεχομένως το κύριο άρθρο στις 8/1/2024 της ΕφΣυν «Τρείς μήνες αιματοχυσίας» αποσκοπεί στο να εγείρει ερωτηματικά ως προς τον τρόπο που η διεθνής γνώμη δεν ευαισθητοποιείται. Η χρήση στατιστικής αποσκοπεί στην ενίσχυση της συγκεκριμένης οπτικής, ενώ το δεύτερο κομμάτι του άρθρου συνεχίζει την κριτική τοποθέτηση από πλευράς ΗΠΑ για την συνεχιζόμενη παραπλανητική στάση που τηρεί.

Ένα ακόμα ζήτημα που εμφανίζεται στην διεθνή πολιτική σκηνή είναι αυτό της γενοκτονίας, το οποίο έφερε στο προσκήνιο η Νότια Αφρική, τόσο με έντονα διαβήματα στα Ηνωμένα Έθνη όσο και με προσφυγή στο Δικαστήριο της Χάγης, ξεκινώντας τις διαδικασίες για επιβολή κυρώσεων στο Ισραήλ. «Το Ισραήλ στο εδώλιο για γενοκτονία», είναι το κύριο άρθρο της ΕφΣυν στις 12/1/2024, κατηγορώντας το Ισραήλ για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας εφόσον πλέον οι νεκροί και οι αγνοούμενοι, ξεπερνούν τους 30.000 ανθρώπους, ενώ η προσφυγική κρίση αυξάνεται καθημερινώς. Η «γενοκτονία» που διαπράττουν οι Ισραηλινές δυνάμεις έναντι των Παλαιστινίων είναι μια κατάσταση που δρομολογεί μια επιχείρηση εξόντωσης από πάνω προς τα κάτω μιας συγκεκριμένης φυλετικής ομάδας. Τέτοιου είδους αντιπαραθέσεις στην δημοσιογραφική κάλυψη θα μπορούσαν εύκολα να θεωρηθούν, ότι περιλαμβάνουν μια επιμερισμένη ευθύνη, ότι δηλαδή στην ουσία θεωρούνται περίπλοκες τόσο στην δυσκολία που προκύπτει για την λύση όσο και στον έλεγχο του προβλήματος αλλά και για την στάση της διεθνής κοινότητας, καθώς η θέση της περιορίζεται σε ειρηνευτικές προσπάθειες διπλωματικού τύπου ή στην καλύτερη, προσπάθειες διαμεσολάβησης μέσω διεθνών οργανισμών (Hammond 2018).

Αντιλαμβανόμαστε τη δύσκολη θέση του δημοσιογράφου ο οποίος αμφιταλαντεύεται σε παραδοσιακές αντιλήψεις όπως για την αντικειμενικότητα και την ουδετερότητα και σε αυτές που ο Bell (1998: 16) ονόμασε «δημοσιογραφία της προσκόλλησης», η οποία είναι συνδεδεμένη με μια ανάγκη ασπασμού της υποκειμενικότητας και της ατομικής ηθικής (Ward 2008). Στις αρχές της ισραηλινό-παιστινιακής κάλυψης το 2013 υπήρχαν λιγοστά σημάδια «ηθικής εξισορρόπησης». Μετά τους συνεχείς βομβαρδισμούς και της εξόντωσης, ιδιαίτερα άμαχου πληθυσμού, λίγα πράγματα μπορούσαν πλέον να δικαιολογηθούν με τους εύπλαστους ηθικούς όρους της αποτροπής της «γενοκτονίας». Παρόλα αυτά η ιδέα της σκιαγράφησης μιας σωστής και αληθινής είδησης στα όρια της νόμιμης επιβολής του όρου «γενοκτονία» με σκοπό την επιβολή κυρώσεων ιδιαίτερα από τα δυτικά κράτη, θεωρείται από πολλούς αμφίβολη (Hammond 2018). Το περιστατικό στο οποίο θα επιμείνουμε είναι ο βομβαρδισμός του νοσοκομείου Αλ Αχλή στη Γάζα στις 18/10/2023, εφόσον η συγκεκριμένη κάλυψη τόσο από πλευράς δημοσιογράφων όσο και από πλευράς Μ.Μ.Ε ήταν μια «Τραγωδία», αφού οι κατηγορίες για ελλιπής και διαστρεβλωμένες πληροφορίες, βαραίνουν το σύνολο της ενημέρωσης.

Με την πτώση της αξιοπιστίας, επόμενο είναι να υπάρχουν φόβοι για ένα είδος το οποίο επιφέρει μεταλλαγές στο δομικό πλαίσιο ηθικών αξιών στη δημοσιογραφική

δεοντολογία. Ο εντοπισμός της αληθινής είδησης, η επαλήθευση της αντικειμενικής προβολή της, αποτελούν αναπόσπαστα κομμάτια ευθύνης όλων των εμπλεκομένων «δημοσιογράφων και μέσων». Η ταχύτητα μετάδοσης της είδησης, οι εικόνες ή τα βίντεο από live μεταδόσεις χρηστών του διαδικτύου, έχει αναδείξει τη διαφορά μεταξύ του επαγγελματία και του ερασιτέχνη δημοσιογράφου, εφόσον υποκειμενικές πληροφορίες, προσωπικές γνώμες, ανεπίσημες και ανεπιβεβαιωμένες πηγές ειδήσεων, κατακλύζουν καθημερινά το διαδίκτυο. Η ορθολογική του χρήση διαμορφώνεται εντός των κοινωνικών αξιών με τις οποίες γαλουχήθηκαν καθώς επίσης και με τους πολιτιστικούς κώδικες που μας δένουν ως οντότητα (Χρονάκη 2018).

Τα ελληνικά Μ.Μ.Ε και ιδιαίτερα η εφημερίδα ΕφΣυν, κάλυψαν τα γεγονότα της Ισραηλινό-Παλαιστινιακής κρίσης ως όφειλαν, κρατώντας τον πήχη της έρευνας ισορροπημένο, ενώ τα άρθρα της παισιωνόντουσαν, ως επί το πλείστον, από ένα αφηγηματικό τρόπο εξιστόρησης των γεγονότων, βασιζόμενοι πάντα σε πληροφορίες που λάμβαναν από τα διεθνή πρακτορεία ειδήσεων, Reuters, BBC, Al Jazeera, Associated Press, όπως αυτό προκύπτει από την ίδια την εφημερίδα και την πηγή των πληροφοριών που επικαλούνται.

Οι τεχνολογικές εξελίξεις συνδράμουν θετικά προς αυτήν την κατεύθυνση, εφόσον έχουν δημιουργηθεί οι κατάλληλες συνθήκες μέσω των οργανισμών των Μ.Μ.Ε, κατασκευάζοντας μιας παγκόσμιας εμβέλειας ειδησεογραφικής κοινότητας. Ωστόσο η λογική της δημοσιογραφικής παγκοσμιοποίησης κινδυνεύει από κατακερματισμό όταν συναντά νόμους, ιδεολογίες, έθιμα, θρησκευτικές παραδόσεις ξένων πολιτισμών π.χ. το Μεσανατολικό ζήτημα (Clausen 2010). Η ελληνική κάλυψη των γεγονότων στηρίζεται, όπως συνήθως συμβαίνει, στην πολιτική της δικαιοσύνης, την στήριξη του αδύναμου, σε συνδυασμό με την αφηγηματική χρήση των γεγονότων και την επεξηγηματική κάλυψη των δεδομένων, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα στον Έλληνα αναγνώστη να βιώσει την πραγματικότητα και να σταθεί κριτικά απέναντί της (Chouliaraki 2009).

5.1.2. Η ΕφΣυν και το δομικό πλαίσιο γύρω από την Ανθρωπιστική κάλυψη, τις πηγές και την επαλήθευσή τους.

Η παλαιστινιακή επίθεση που ονομάστηκε «κατακλυσμός του Αλ-Ακσα» και η οποία εκτόξευσε 2.000 ρουκέτες από την πλευρά της Γάζας στην περιοχή του Ισραήλ, ήταν η αφορμή για να ξεκινήσει η αντεπίθεση των Ισραηλινών με την «επιχείρηση Σιδερένια Ξίφη», η οποία αποτελούνταν από επιθέσεις αέρος, ξηράς και θάλασσας, προκαλώντας μέχρι της 10/12/2023, 18.000 νεκρούς σύμφωνα με την εfsyn και τα άρθρα της τόσο στον έντυπο όσο και στην ηλεκτρονική της έκδοση, ενισχύοντας την εικόνα της πολεμικής δυναμικής. Χρησιμοποιώντας εκφράσεις, όπως «Λουτρό αίματος», «Κόλαση επί Γης», «Εξόντωση αμάχων» και πολλά άλλα. Φτάνοντας στην 21/12/2023 οι ενέργειες των Ισραηλινών συνεχίζονται με σφοδρότητα εγείροντας ζητήματα κυρώσεων έναντι των Ισραηλινών, όπως διαβάζουμε στο πρωτοσέλιδο στις 20/12/2023 εφόσον γίνονται συζητήσεις τόσο για τους «ανθρωπιστικούς» λόγους που επιζητούν παύση των εχθροπραξιών, καθώς και για οικονομικές κυρώσεις αφού ναυτιλιακές εταιρείες αποφεύγουν πλέον την διέλευση από την διώρυγα του Σουέζ. Στον παρακάτω πίνακα διακρίνουμε τις λέξεις, φράσεις, οι οποίες χρησιμοποιούνται με σκοπό να ενισχύσουν την παρουσίαση της ανθρώπινης διάστασης και να εκφράσουν την αλληλεγγύη προς τον Παλαιστινιακό λαό.

ΦΡΑΣΕΙΣ	ΕΦΣΥΝ	ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 21/12/23 - 21/02/24	ΠΟΣΟΣΤΟ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ
ΣΦΑΓΕΣ	11	ΑΠΟ 43 ΔΕΙΓΜΑΤΑ	25,6%
ΔΟΛΟΦΟΝΙΕΣ ΑΜΑΧΩΝ	16	ΑΠΟ 43 ΔΕΙΓΜΑΤΑ	37,2%
ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ	12	ΑΠΟ 43 ΔΕΙΓΜΑΤΑ	27,9%
ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ	11	ΑΠΟ 43 ΔΕΙΓΜΑΤΑ	25,6%

Πίνακας 1.

Η εθνογραφική οπτική των άρθρων, είναι χρήσιμη για την κατανόηση τόσο της λεκτικής αναφοράς στο περιστατικό, όσο και στην επιχειρηματολογία της δυναμικής που υιοθετούν τα Μ.Μ.Ε για την αναφορά τους στις πολεμικές συγκρούσεις. Ο στρατός

εμφανίζεται με τρόπο που να αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι μιας πολιτικής, στηριζόμενη σε στρατηγικούς και στρατιωτικούς ελέγχους (Richardson & Barkho 2009). Μια δυναμική των Μ.Μ.Ε. είναι και η επίδραση που ασκούν στο ακροατήριό τους εγείροντας ζητήματα σε πολιτικό, θρησκευτικό και πολιτισμικό επίπεδο, αφυπνίζοντας ανθρώπινες συνειδήσεις που είναι σε θέση να αντιληφθούν τα γεγονότα και τις πληροφορίες μέσα από ένα φιλτράρισμα, ώστε να κατανοήσουν τόσο την καταλληλότητα του περιεχομένου όσο και τις κοινωνικό-Οικονομικές διαφοροποιήσεις στο συγκεκριμένο ζήτημα (Φραγκονικολόπουλος & Παναγιώτου 2019). Η χρήση λεκτικών αναφορών καθώς και η επεξεργασία φωτογραφιών και εικόνων που παρουσίαζαν τις εφιαλτικές διαστάσεις του πολέμου και κυρίως εικόνες που πλαισιώνουν τον παιδικό πόνο, περιλαμβάνεται στην δομική λειτουργία διεθνών και όχι μόνο δεοντολογικών κανόνων. Με τίτλο «Ρεσιτάλ κυνισμού και απανθρωπιάς» και έχοντας εικόνα ένα τραυματισμένο παιδί (ΕφΣυν 11/12/23), σίγουρα εγείρει ερωτηματικά για το κατά πόσο η εικόνα χειραγωγεί το κείμενο του άρθρου, η όπως σωστά επισημαίνει ο Brand « η προσωποποίηση δεν εξανθρωπίζει αλλά μερικές φορές επιτελεί τη δική της απανθρωποίηση» (Brand & Pinchevski 2006). Επομένως η χρήση μιας εικόνας είναι σημαντική εφόσον παράγει μηνύματα, ενώ ταυτόχρονα προκαλεί την φαντασία μας για τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε τα γεγονότα τα οποία η εικόνα καλύπτει (Keith & Schwalbe & Silcock 2006).

Οι αναφορές στους οικονομικούς παράγοντες που αναδιαρθρώνονται στην ευρύτερη περιοχή, «Μαζική φυγή ναυτιλιακών από το Σουέζ» στις 20/12/25, δημιουργεί συνθήκες επαναπροσδιορισμού οικονομικών, επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, δίνοντας την ευκαιρία στις εμπλεκόμενες πλευρές να αντιληφθούν, την χάραξη νέων οικονομικών μοντέλων (Καρατράντος 2023).

Προχωρώντας στις ημέρες Χριστουγέννων από τις 23 μέχρι τις 27/12/2023 οι αναφορές αφορούν τις ημέρες των εορτών και το πως οι παλαιστίνιοι αντιμετωπίζουν τις συγκεκριμένες ημέρες. «Ματωμένα Χριστούγεννα στη γάζα» είναι ο τίτλος της εφημερίδας, κάνοντας επίσης αναφορά στο άρθρο σε δηλώσεις του ΟΗΕ και του ΠΟΥ, οι οποίοι ασχολούνται με τα ανθρωπιστικά προβλήματα όπως η πείνα, οι αρρώστιες καθώς επίσης και στην αμφιλεγόμενη στάση που τηρούν οι ΗΠΑ στο συγκεκριμένο ζήτημα ενισχύοντας τα γεωπολιτικά της σχέδια. Όσον αφορά την ελληνική οικονομική, πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα, η θέση της δεν αντικατοπτρίζει τις ιδανικές συνθήκες που θα άρμοζαν στην πρακτική τόσο των οικονομικών ομάδων ελίτ της χώρας όσο και σ' ένα αρκετά μεγάλο ακροατήριο της κοινής γνώμης. Προφανώς να οφείλονται σε ιδεολογικές προκαταλήψεις οι οποίες μας δίνουν τη δυνατότητα να (αυτό)προσδιοριστούμε ως

”Κουλτούρα του αουτσάιντερ” με κύρια χαρακτηριστικά την ξενοφοβία πάνω απ’ όλα, και κατόπιν τις διαστρεβλωμένες (Τεχνηέντως ή όχι) ερμηνείες των διεθνών εξελίξεων (Φραγκονικολόπουλος 2010).

Η μελέτη της «σφαγής αμάχων» (efsyn 11.10.23), προσεγγίζεται και από άλλη μια συνιστώσα αυτή της γυναικείας υπόστασης και θέσης. Η γυναίκα πλέον δεν αποτελεί άλλο ένα θύμα ενός πολέμου, αλλά μέσω της απώλειας της, γεννιέται μια ακόμα τραγική κατάσταση με κοινωνικό -πολιτισμικές προεκτάσεις εφόσον τα ορφανά παιδιά στην Λωρίδα της Γάζας από τις συνεχιζόμενες εχθροπραξίες των Ισραηλινών επιδρομών, αγγίζουν τις 19.000. Σε μελέτη που δημοσιεύθηκε από την UN Women ΟΗΕ, αναφέρεται ότι περισσότερες από 10.000 γυναίκες έχουν σκοτωθεί από την έναρξη των ισραηλινών αντιποίνων τον Οκτώβριο του 2023, εκ των οποίων οι 6.000 ήταν μητέρες, αφήνοντας ορφανά περίπου 19.000 παιδιά (EPT news 17/4/2024). Η προσέγγιση της efsyn στις 11/1/2024 στην γυναικεία τοποθέτηση καθώς και στον προβληματικό πλαίσιο της σύρραξης, αγγίζει άλλη μια κοινωνικό πολιτισμική ποικιλομορφία εφόσον το ηθικό και δεοντολογικό διακύβευμα κοινωνικών ομάδων, όπως των γυναικών, συμμετέχει στην χάραξη νέων ηθικών αξιών μέσα από την μελέτη κοινωνικών και φεμινιστικών πλαισίων (Χρονάκη 2018).

Άρθρο το οποίο έχει ως βάση εικόνες που επικαλείται το Middle East Eye, οι οποίες δείχνουν μια Παλαιστίνια, η οποία στην προσπάθειά της να διαφύγει δέχεται ισραηλινά πυρά, ενώ κρατάει στα χέρια της Λευκή σημαία, εγείρει ερωτηματικά, εφόσον το συμβάν ούτε διαψεύστηκε αλλά ούτε και επαληθεύθηκε, δίνοντας την δυνατότητα για ποικίλα σχόλια εκατέρωθεν, για την γνησιότητα των πληροφοριών (ΕφΣυν 26/05/24). Στην κάλυψη πολεμικών συγκρούσεων το κλίμα δυσπιστίας και καχυποψίας ως προς την επαλήθευση των δεδομένων είναι αρκετά πιο έντονο, εγείροντας ζητήματα ηθικής αξιοπιστίας, ιδιαίτερα των Μ.Μ.Ε. και λιγότερο στους ίδιους τους δημοσιογράφους, εφόσον αποτελούν εμπόδιο για την επίλυση των προβλημάτων. Οι συνεχιζόμενες συγκρούσεις επιβαρύνουν το έργο των δημοσιογράφων αφενός στα θέματα ταχύτητας μετάδοσης των πληροφοριών αλλά και των γνωστικών πεδίων αφετέρου. Ιδιαίτερα με την εξάπλωση των Μ.Κ.Δ. η απαίτηση από τα Μ.Μ.Ε. για άμεση πληροφόρηση έχει αυξήσει την πολυπλοκότητα των σχέσεων μεταξύ δημοσιογράφου και μέσων ιδιαίτερα στον τομέα της επαλήθευσης των γεγονότων (Aharoni & Weinblatt 2019).

Το πρωτοσέλιδο καθώς και το κύριο άρθρο της εφημερίδας ΕφΣυν στις 18/10/23, αφορά τον βομβαρδισμό του νοσοκομείου, «Έγκλημα Πολέμου σε Νοσοκομείο», μιλώντας για τις συνθήκες κάτω από τις οποίες εξελίχθηκε το εν λόγω περιστατικό.

Επιπροσθέτως, το άρθρο στις 19/10/23 «Έκρηξη οργής για τη σφαγή στη Γάζα», ασχολείται ως επι το πλείστον με τις διεθνείς αντιδράσεις καθώς επίσης και με τις κατηγορίες που εξαπέλυσαν οι δυο μαχόμενες πλευρές, στην προσπάθειά τους για να δικαιολογήσουν το περιστατικό. Οι Παλαιστίνιοι προσπαθούν να στοχοποιήσουν την συγκεκριμένη πράξη ως μια πράξη καθολικής εξάπλωσης της παλαιστινιακής κοινότητας.

Όμως η εφημερίδα Καθημερινή στις 22/10/23 καλύπτει το ρεπορτάζ από μια διαφορετική ματιά, αποδίδοντας ευθύνες για την κακή ενημέρωση σε πολλαπλούς παράγοντες οι οποίοι εμπλέκονται στο συγκεκριμένο περιστατικό. Το πρώτο πρόβλημα το οποίο εντοπίζει το άρθρο (Καθημερινή 20.10.2023), είναι η παραπληροφόρηση που υπάρχει και διακινείται στα Μ.Κ.Δ. και blogs στο διαδίκτυο (Baym 2010). Η τεχνολογική σύγκλιση έχει επιφέρει ραγδαίες εξελίξεις στην επικοινωνία μέσω του διαδικτύου και των υπολογιστών, φέροντας αρνητικές επιπτώσεις στα μέσα ενημέρωσης, στην δημοσιογραφική κάλυψη, στις δημοκρατικές διαδικασίες, με σημαντικές επιπτώσεις τόσο στη λειτουργικότητα της εσωτερικής πολιτικής των κρατών, όσο και στον τομέα των διεθνών σχέσεων. Η σύγκλιση της πληροφόρησης, είχε τεράστια επίδραση στον τρόπο που βιώνει τις ειδήσεις το κοινό, εφόσον αποτελούσε μια από τις κύριες πηγές ενημέρωσης η οποία όμως μετά την αποκάλυψη των «Fake news» για τις αμερικανικές εκλογές, άλλαξε ραγδαία (Πλειός 2019).

Ο πόλεμος Ισραήλ-Χαμάς προκύπτει από ρεπορτάζ που φαίνεται να έχουν και ποσοστό από ανακριβείς πληροφορίες, εφόσον τα γεγονότα αναδιαρθρώνονται κάθε ώρα, μετά το συμβάν, με κύριο λάθος τον αριθμό των θυμάτων το οποίο μεγαλώνει ανάλογα με τους ισχυρισμούς των Ισραηλινών εκπροσώπων στο Υπουργείο εξωτερικών (BBC <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67347201>). Το BBC και οι New York Times (Θέμα 23/10/23) ανατροφοδοτούσαν πληροφορίες ανάλογα με τις δηλώσεις των Ισραηλινών. Το δεύτερο πρόβλημα που εντοπίζουν, είναι η παραγωγή της πρωτογενούς πληροφορίας. Ο λόγος είναι η εμμονή των Ισραηλινών στην απομάκρυνση όλων σχεδόν των δυτικών δημοσιογράφων από τις τοποθεσίες που επίκειται επιθέσεις. Ανταποκριτές του πρακτορείου Associated Press δηλώνουν ότι είναι δύσκολο για τον δυτικό δημοσιογράφο και Μ.Μ.Ε να καλύψουν γεγονότα, εφόσον δεν υπάρχουν αξιόπιστες μαρτυρίες ούτε επίσης ζωντανές καλύψεις των γεγονότων (Καθημερινή 18/10/23).

Δηλώσεις που διαβάζουμε στο άρθρο κάνουν λόγο για την ορθολογική αντιμετώπιση των πληροφοριών (Μπιλ Γκρουέσκιν, καθηγητής Σχολής Δημοσιογραφίας του Πανεπιστημίου Κολούμπια), διότι ελλοχεύει ο κίνδυνος των fake news, τα οποία διοχετεύονται με σκοπό την προώθηση, οικονομικών, πολιτικών, στρατιωτικών

συμφερόντων τα οποία αποσκοπούν στη δημιουργία μιας συγκεκριμένης οπτικής (Καθημερινή 2023). Το YouTube, το Facebook, το twitter κατακλύζονται καθημερινά με εικόνες, βίντεο, ιστορίες, κάνοντας την ανάγκη για επαλήθευση ακόμα πιο επιτακτική, εφόσον η απουσία των δημοσιογράφων από το σημείο της δράσης, ιδιαίτερα στον πόλεμο του Ισραήλ είναι καθορισμένη.

Με τα νέα δεδομένα ο δημοσιογράφος χρησιμοποιεί συχνά τα Μ.Κ.Δ και τις διαδικτυακές πληροφορίες μέσω blog, vlog, καθώς και με τα εργαλεία επαλήθευσης που πλέον διαθέτει, διασταύρωση πληροφοριών, χρήση κινητών τηλεφώνων, application, χτίζεται έτσι μια σχέση εμπιστοσύνης ανάμεσα στους χρήστες του διαδικτύου και των δημοσιογράφων. Επιπροσθέτως η συλλογική αυτή προσπάθεια υποστηρίζει ότι τόσο η αυθεντικότητα όσο και η ηθική είναι κανόνες οι οποίες τις περισσότερες φορές διατηρούνται (Christensen & Khali 2023). Το twitter από την πλευρά του διοχετεύει με εικόνες, διεθνής συγκρούσεις οι οποίες κερδίζουν στη δημοτικότητα αλλά υστερούν σε αξία, όταν σε αυτά προθέτονται προσωπικές απόψεις και υποκινούμενες γνώμες. Η επιλογή των εικόνων που πλαισιώνουν τα άρθρα, διαλέγονται, όταν από μόνα τους αποκτούν αξία είδησης ή διοχετεύουν αισθηματική φόρτιση, όπως για παράδειγμα τραυματισμένα παιδιά, (ΕφΣυν 20/10/2023), ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο την απήχηση της είδησης (Pantti 2017).

Δεν είναι η πρώτη φορά που το Ισραήλ βομβαρδίζει νοσοκομειακές δομές, αλλά μια πάγια τακτική για την οποία δεν δείχνει ούτε σημάδια ενδοιασμού ούτε φαίνεται να επηρεάζεται από τις διεθνείς διαμαρτυρίες και συστάσεις (iefimerida 18/10/23). Το δεύτερο περιστατικό, συνέβη στο νοσοκομείο Αλ Σίφα στην περιοχή της Αλ Ακσά της Λωρίδας της Γάζας την 1/4/2024 και το οποίο στοίχησε την ζωή πολλών ανθρώπων σύμφωνα με πληροφορίες που έρχονται από διεθνείς οργανισμούς όπως στην παρούσα φάση πρόκειται για τον (ΠΟΥ), όπως αναφέρει το δημοσίευμα της ΕφΣυν στις 2/4/2024.

Από τις 20/1/2024 παρατηρούμε συνεχής αναφορές για την προβλεπόμενη χειρσαία επίθεση των Ισραηλινών στην περιοχή της Ράφα και το ενδεχόμενο της διώξης από αυτήν, 1.000.000 Παλαιστινίων. Οι εκκαθαριστικές επιχειρήσεις έχουν ξεσηκώσει θύελλα αντιδράσεων όπως φαίνεται στα δημοσιεύματα μέχρι και το τέλος της έρευνας. Κυρίαρχο στοιχείο πλέον, η ευθεία αντιπαράθεση της διεθνής κοινότητας με τον πρόεδρο τον Μπενιαμίν Νετανάχιου, (ΕφΣυν 27/1/2024, 12/2/2024). Οι φράσεις «εγκλήματα», «σφαγή αμάχων», «γενοκτονία», είναι πλέον καθημερινές, ενώ τα άρθρα δεν σταματούν στην καταμέτρηση των νεκρών, σε μια ύστατη προσπάθεια να κινητοποιήσουν τον Ο.Η.Ε, την Ε.Ε και την ΗΠΑ, για παρέμβαση στο ζήτημα της Μέσης Ανατολής. Άλλωστε ο στόχος

της δημοσιογραφίας είναι να αναδείξει τα προβλήματα καθώς και να διευκολύνει τη συζήτηση για την επίλυση τους. Προβλήματα όπως το Μέσο Ανατολικό, τοποθετούνται στη δημόσια ατζέντα προς συζήτηση, προκειμένου να αξιολογηθούν και να αποσαφηνιστούν όλα τα ζητήματα (κοινωνικά, πολιτικά, οικονομικά) αφενός για την αξία του δικαιώματος του κοινού στην πληροφόρηση και ενημέρωση, καθώς και στην προάσπιση δημοκρατικών αξιών και την υπεράσπιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων αφετέρου (Liebes & Kampf 2009).

5.2. Το Βρετανικό παράδειγμα ανάλυσης του Μέσο Ανατολικού ζητήματος.

5.2.1. The Guardian, το πλαίσιο της αντικειμενικότητας και της μεροληψίας, στην χάραξη πλαισίου εφαρμογής.

Η διένεξη μεταξύ Ισραήλ και Παλαιστινίων όπως καλύπτεται και από τα δημοσιεύματα του Guardian, από το Δεκέμβριο του 2023 έως και το Φεβρουάριο του 2024, περιλαμβάνει πληθώρα γεγονότων και αναλύσεων που αναδεικνύουν τη συνεχιζόμενη ένταση και τις επιπτώσεις της σύγκρουσης στην περιοχή. Κατά τη διάρκεια αυτή της περιόδου, ο Guardian δημοσίευσε άρθρα που εστίαζαν τόσο στην κλιμάκωση της βίας όσο και στις ανθρωπιστικές κρίσεις που προέκυψαν. Από τις 7 Οκτωβρίου 2023, όταν η Χαμάς εξαπέλυσε μαζική επίθεση κατά του Ισραήλ, η Ισραηλινή κυβέρνηση απάντησε με έντονη στρατιωτική δράση στη Γάζα. Οι Ισραηλινές αρχές επέβαλαν αυστηρό αποκλεισμό περιορίζοντας την είσοδο ανθρωπιστικής βοήθειας (Human Rights Watch 18/12/2023), από την αρχή των εχθροπραξιών μέχρι και την χρονική περίοδο που εκπονήθηκε η εργασία αυτή. Ενώ την ίδια στιγμή φέρεται με τιμωρητικό πρόσωπο, σε βαθμό που εγείρει ερωτηματικά τα οποία απαιτούν άμεση διεθνή κινητοποίηση για την κατάφορη παραβίαση των διεθνών νόμων περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Amnesty International 16/2/2024). Οι συνέπειες αυτών των ενεργειών ήταν ιδιαίτερα δραματικές για τους κατοίκους της Γάζας. Η περιορισμένη πρόσβαση σε βασικές ανάγκες, όπως νερό, ηλεκτρική ενέργεια και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, οδήγησαν σε σοβαρές ανθρωπιστικές κρίσεις.

Οι συνεχείς αεροπορικές επιθέσεις από το Ισραήλ κατέστρεψαν υποδομές, όπως σχολεία, νοσοκομεία, δημόσια κτήρια, επιδεινώνοντας περαιτέρω την κατάσταση των αμάχων (Human Rights Watch 11/01/2024).

Συνακολούθως, το ζήτημα των Ισραηλινών οικισμών στη δυτική όχθη παρέμεινε κεντρικό. Η Ισραηλινή κυβέρνηση ενέκρινε την κατασκευή νέων κατοικιών, κάτι το οποίο θεωρείται παράνομο από το διεθνές δίκαιο και καταδικάστηκε από πολλούς διεθνείς οργανισμούς. Οι οικισμοί αυτοί έχουν γίνει αιτία για βίαιες συγκρούσεις μεταξύ Ισραηλινών εποίκων και Παλαιστινίων, με τους πρώτους να υφίσταται συνεχώς παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Amnesty International 19/02/2024). Τακτική την οποία ασπάζονται και ταυτόχρονα θέτουν χρονικούς περιορισμούς, τόσο ομάδες εβραίων από τις ΗΠΑ, οι οποίες με χαρακτηριστική άνεση επιθυμούν να χρηματοδοτήσουν, όσο και ομάδες «Σιωνιστών», που εποφθαλμιούν τη ριζική απομάκρυνση Παλαιστινίων απ' τις συγκεκριμένες περιοχές.

Ο Σιωνισμός γενικότερα έχει μακροχρόνια εμπλοκή με τους Παλαιστινίους που ως κύριο στόχο έχουν την κατάκτηση περισσότερης γης (με λιγότερους Άραβες) (Guardian 15/08/2023), αλλά και ως πολιτική ιδεολογία δεν έκρυψε ποτέ την τάση για

εδαφικό επεκτατισμό. Στην Αγγλία ωστόσο, το ζήτημα τεχνηέντως υποκρύπτεται διότι ο χαρακτηρισμός και μόνο φέρνει την Βρετανική διπλωματία σε εξαιρετικά δύσκολη θέση, εφόσον δεν επιθυμεί να εγείρει ζητήματα που αφορούν τον «Σιωνισμό», χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν επικαλείται άλλες αποικιακές πρακτικές που ακολουθούν το Ισραηλινό κράτος (Richardson & Barko 2009).

Επιπροσθέτως, οι ενέργειες της Χαμάς, αλλά και άλλων Παλαιστινιακών ένοπλων δυνάμεων, όπως οι επιθέσεις με ρουκέτες και οι απαγωγές αμάχων, επιδείνωσαν την κατάσταση, προκαλώντας θανάτους και τραυματισμούς πληθυσμού και στις δυο πλευρές. Η βία αυτή έχει ευρέως καταδικαστεί ως παραβίαση των κανόνων του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου (Human Rights Watch 2023).

Ένα από τα Κεντρικά ζητήματα στην κάλυψη πολέμων είναι η διατήρηση της αντικειμενικότητας και της αμεροληψίας. Η προσπάθεια του Guardian να σταθεί όσο πιο ισορροπημένα γίνεται ανάμεσα στις δυο μαχόμενες πλευρές, φάνηκε από την αρχή της σύρραξης, τόσο με τα ρεπορτάζ των δημοσιογράφων της εφημερίδας όσο και για την ίση κατανομή των πληροφοριών τόσο του Ισραήλ όσο και των Παλαιστινίων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το άρθρο της δημοσιογράφου του Guardian Bethan McKernan στις 12 Οκτωβρίου 2023, στην προσπάθειά της να αποσαφηνίσει τις κατηγορίες από πλευράς του Ισραήλ προς την Χαμάς, ότι οι ενέργειες της υποκινούνται και στηρίζονται τόσο σε σχεδιασμό όσο και στο πρακτικό κομμάτι της επίθεσης από την Χεζμπολάχ και το Ιράν. Η Βρετανίδα δημοσιογράφος ανταποκρίτρια του Guardian στην Μ. Ανατολή, διευκρινίζει στο άρθρο της ότι, η Χαμάς ενήργησε εξ' ολοκλήρου αυτόνομα δίχως την παραμικρή ανάμειξη του Ιράν και της Χεζμπολάχ (Guardian 12/10/2023).

Οι προσπάθειες κατά καιρούς των Μ.Μ.Ε. για στήριξη και των δύο πλευρών, έχει ξεφύγει πλέον από την πρωταρχική φυσική κατάστασή της, η οποία δεν είναι τίποτα περισσότερο από μια ένοπλη «περιφερειακή σύγκρουση». Η μάχη πλέον έχει πάρει άλλες διαστάσεις, ιδιαίτερα στις δυτικές χώρες όπως η ΗΠΑ, (καταλήψεις πανεπιστημιούπολεων, διαρκείς διαδηλώσεις για κατάπαυση πυρός) ενώ τα Μ.Κ.Δ και τα Μ.Μ.Ε δεν μπορούν κάτω από την γενική κατακραυγή να μην σταθούν με αντικειμενικότητα στα νέα αυτά δεδομένα (Neureiter 2016).

Αλλωστε τα ζητήματα της αντικειμενικότητας και της μεροληψίας, ιδιαίτερα στο Μέσο Ανατολικό, αντιμετωπίζονται μέσα από πέντε βασικά κριτήρια, ώστε τα Μ.Μ.Ε. να στραφούν υπέρ ή κατά του ενός ή του άλλου. Η πρώτη αποτελείται από καθαρά πολιτικά κριτήρια ανάμεσα στις πολιτικές ιδεολογίες των μέσων, εφόσον τα φιλελεύθερα μέσα κριτικάρουν περισσότερο την ισραηλινή πλευρά απ' ότι τα συντηρητικά. Το δεύτερο

σκέλος αφορά καθαρά τα πολιτισμικά στοιχεία αφού η κριτική που ασκείται καθώς και η προκατάληψη στο ζήτημα της Ισραηλινό-Παλαιστινιακής σύρραξης, είναι περισσότερο διάχυτα και διαδεδομένα σε κράτη τα οποία η κοινή γνώμη είναι πιο ευνοϊκή προς το Ισραήλ. Η Τρίτη βασίζεται στο θρησκευτικό υπόβαθρο της κάθε χώρας εφόσον η προκατάληψη και η κριτική που ασκείται στο Ισραήλ παρατηρείται σε χώρες όπου οι μουσουλμάνοι είναι περισσότεροι από τους Εβραίους. Το πέμπτο στοιχείο είναι οι οικονομικοί παράγοντες και ζητήματα που άπτονται από τις επιχειρηματικές τοποθετήσεις, αφού οι χώρες που εξαρτώνται άμεσα ή έμμεσα από το πετρέλαιο που διοχετεύεται από την Μ. Ανατολή είναι σαφώς προσανατολισμένα υπέρ των Παλαιστινίων. Τελευταία υπόθεση είναι οι διπλωματικές σχέσεις και επαφές που διατηρούν τα διάφορα κράτη υπέρ ή κατά του Ισραήλ (Neureiter 2016).

Η επιδίωξη της αντικειμενικότητας και της αμεροληψίας που επιχειρεί ο Guardian στο θέμα της Μ. Ανατολής φάνηκε και από ένα ακόμη συμβάν που αφορά τον εσωτερικό κανονισμό της εφημερίδας καθώς και την στάση που κρατάει απέναντι στους υπαλλήλους τους. Ο Guardian σε άρθρο του στις 17/10/2023 αναφέρει την απόλυση του σκιτσογράφου Στίβ Μπέλ από την εφημερίδα. Αιτία για την πράξη αυτή ήταν η εσωτερική διαμάχη στους κόλπους της εφημερίδας όταν το σκίτσο του υπαλλήλου απεικόνιζε τον Πρωθυπουργό του Ισραήλ Μπενιαμίν Νετανιάχου, ο οποίος ετοιμάζεται να προβεί σε χειρουργική επέμβαση στον ίδιο του τον εαυτό, αναπαράγοντας τη λεζάντα «κάτοικοι της Γάζας φύγετε τώρα». Η λακωνική δήλωση του Guardian ήταν «Είναι πλέον σχεδόν αδύνατο να σχεδιάσεις αυτό το θέμα για τον Guardian χωρίς να κατηγορηθείς για αντισημιτισμό» (Guardian 2023).

Η απαίτηση για ταχεία ενημέρωση καθώς και η εξάρτηση από μη αξιόπιστες πηγές πληροφόρησης, και ιδιαίτερα πηγές προερχόμενες από τα Μ.Κ.Δ., καθώς και η πολυπλοκότητα που χαρακτηρίζει την σχέση ανάμεσα σε δημοσιογράφο και πηγές πληροφοριών, θολώνουν την διακριτική ικανότητα των δημοσιογράφων να διασταυρώνουν και να επαληθεύουν τις πληροφορίες (Aharoni & Weinblatt 2019).

Παρόλα αυτά ο Guardian επέδειξε μια στάση σύμφωνη με τις αρχές που διέπουν την εφημερίδα, εφόσον τα άρθρα της περιλάμβαναν αναφορές σε έγκυρες πηγές και δηλώσεις από επίσημους φορείς και οργανώσεις. Η χρήση ανώνυμων πηγών ήταν περιορισμένη και συνοδευόταν από εξηγήσεις για την ανωνυμία ενισχύοντας την αξιοπιστία των πηγών (Guardian 17/10/2023). Αυτή η πρακτική αποσκοπεί στη διατήρηση της ακρίβειας και της διαφάνειας, στοιχεία που είναι κρίσιμα για την εμπιστοσύνη μεταξύ Μ.Μ.Ε. και αναγνωστών.

Στο ίδιο ηθικό πλαίσιο γίνεται και η παρουσίαση εικόνων από εμπόλεμες ζώνες, των οποίων η δημοσίευσή τους φέρουν βαριές ηθικές ευθύνες. Ο Guardian αντιμετώπισε την πρόκληση της εμφάνισης σοκαριστικών και βίαιων εικόνων με ιδιαίτερη προσοχή. Σε αρκετές περιπτώσεις η εφημερίδα επέλεξε να θολώσει την εικόνα (Guardian 18/10/23), ενώ σε κάποιες άλλες επισημαίνει την σκληρότητα της εικόνας ή του βίντεο (Guardian 20/01/2024). Με αυτόν τον τρόπο οι θεατές παρακινούνται στην συμμετοχή της δράσης χωρίς να είναι παρόντες ή καλύτερα χωρίς να έχουν λόγο στο τι είναι δίκαιο και τι όχι. Διαλέγοντας εικόνες που απεικονίζουν τον ανθρώπινο πόνο, την ανθρώπινη θηριωδία, τις υλικές επιπτώσεις ενός βομβαρδισμού, χρησιμοποιώντας σχολιασμούς για τις στρατιωτικές επιχειρήσεις καθώς και τον τρόπο διεξαγωγής τους, ο πόλεμος πλέον ερμηνεύεται ως ένα «κινηματογραφικό θέαμα» το οποίο ζητά απεγνωσμένα να εκτιμηθεί (Chouliaraki 2009).

Η κάλυψη των ένοπλων συγκρούσεων φέρει σημαντικές ηθικές επιπτώσεις τόσο για τους δημοσιογράφους όσο και για το κοινό. Ο Guardian φάνηκε να αναγνωρίζει αυτές τις επιπτώσεις επιλέγοντας να δημοσιεύσει άρθρα που αναδεικνύουν τις συνέπειες του πολέμου, στους άμαχους, και στις κοινότητες που πλήττονται. Η χρήση λέξεων -κλειδιά όπως «τρομοκράτης», «ανθρώπινος πόνος», «γενοκτονία», «ανθρωπιστική βοήθεια», αποτέλεσαν καίρια ζητήματα που απαιτούσαν προσεκτική και υπεύθυνη διαχείριση τόσο από τους δημοσιογράφους όσο και τους οργανισμούς τους. Η ισορροπημένη και αμερόληπτη παρουσίαση των γεγονότων από τον Guardian ήταν απαραίτητη για την ενημέρωση του κοινού αφενός, και τη διατήρηση της ηθικής ακεραιότητας του αφετέρου. Η χρήση του όρου «Τρομοκράτες» αναδεικνύει τη φιλοσοφική και ηθική διαμάχη για το πώς χαρακτηρίζονται οι Παλαιστινιακές ένοπλες ομάδες (Handley & Ismail 2010). Σε αναφορές του ο Guardian χρησιμοποιεί τον όρο «Τρομοκράτες», ειδικά μετά την επίθεση της 7^{ης} Οκτωβρίου 2023, που είχε ως αποτέλεσμα τον θάνατο περίπου 1.200 Ισραηλινών κυρίως πολιτών και την απαγωγή εκατοντάδων (Jurist news 9/10/23), ενώ στις 7/11/2023, περιγράφει τις ενέργειες της Χαμάς συμπεριλαμβανομένων των εκτοξεύσεων ρουκετών εναντίων αμάχων, ως τρομοκρατικές πράξεις. Παρόλα αυτά η χρήση του όρου είναι σαφώς περιορισμένη εφόσον εγείρει ζητήματα μεροληψίας και αντικειμενικότητας καθώς μπορεί να οδηγήσει σε απλουστευμένη κατηγοριοποίηση των γεγονότων και των πλευρών της σύγκρουσης (Najjar 2011). Τα άρθρα που κάλυψαν την ορολογία «ανθρώπινος πόνος» αποτέλεσαν κεντρικό θέμα στην πολεμική σύγκρουση του Μ. Ανατολικού ζητήματος. Ο Guardian ανάδειξε και συνεχίζει να το κάνει, την ανθρωπιστική κρίση στη Γάζα περιγράφοντας τις καταστροφές σε υποδομές όπως σχολεία και νοσοκομεία (8/1/2024)

σκιαγραφώντας το ανθρώπινο δράμα μέσα από την εξιστόρηση ιστοριών με πρωταγωνιστές παιδιά (6/11/2023, 1/2/2024), αναδεικνύοντας ένα μέγα ζήτημα των ορφανών παιδιών στα Παλαιστινιακά εδάφη. Οι δημοσιογράφοι που καλύπτουν συγκρούσεις, αντιμετωπίζουν την πρόκληση να ισορροπήσουν, την ανάγκη για ενημέρωση, με τον σεβασμό προς τα θύματα και τις οικογένειές τους, αποφεύγοντας την εκμετάλλευση του πόνου για τον αισθησιασμό (Keith & Schwalbe & Silcock 2009). Στον παρακάτω πίνακα αποτυπώνεται η χρήση των λέξεων κλειδιών ως προς τα αναφερόμενα ζητήματα. Παρατηρούμε την τάση της Βρετανικής εφημερίδας να δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην πολιτική ανάλυση των γεγονότων καθώς και στις γεωπολιτικές επιπτώσεις που ακολουθούν τη σύγκρουση, παρά την παρουσίαση της ανθρώπινης διάστασης.

ΦΡΑΣΕΙΣ	GUARDIA N	ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 21/12/23 - 21/02/24	ΠΟΣΟΣΤΟ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ
DEATH CIVILIAN	12	ΑΠΟ 43 ΔΕΙΓΜΑΤΑ	27,9%
KILLING	16	ΑΠΟ 43 ΔΕΙΓΜΑΤΑ	37,2%
CRIMES	9	ΑΠΟ 43 ΔΕΙΓΜΑΤΑ	20,9%
GENOCIDE	3	ΑΠΟ 43 ΔΕΙΓΜΑΤΑ	7,0%

Πίνακας 2.

5.2.2. Ανθρωπιστική κάλυψη, ηθική δεοντολογία, και η συμμετοχή τους στην δημοσιογραφική λειτουργία του Guardian.

Τα άρθρα του Guardian, αναδεικνύουν την πολυπλοκότητα και τη σοβαρότητα της κατάστασης, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για διεθνή παρέμβαση για μια βιώσιμη λύση που θα διασφαλίζει την ειρήνη και την ασφάλεια για τις δυο πλευρές. Το πρώτο πράγμα που αντιλαμβανόμαστε είναι πως ο Guardian, όπως και η Εφημερίδα των συντακτών στα περισσότερά τους κείμενα δημοσιεύονται μέσα από μελέτες τις οποίες το σύνολο των πληροφοριών και των ειδήσεων προέρχονται από τα μεγάλα ειδησεογραφικά πρακτορεία, όπως Reuters, BBC News, Associated Press, συνηγορώντας ότι το Ισραήλ δεν επιθυμεί ξένους παρατηρητές, δημοσιογράφους, ρεπόρτερ στην καρδιά των πολεμικών συγκρούσεων με σκοπό την διοχέτευση πληροφοριών οι οποίες έχουν περάσει εξονυχιστικό έλεγχο ώστε να μην θίγονται Ισραηλινά συμφέροντα.

Οι πληροφορίες που διανέμονται σε ξένα πρακτορεία, περνούν πάντα από διαδικασίες «εξημέρωσης» από ειδικούς επαγγελματίες εκπροσώπους των ειδησεογραφικών πρακτορείων και M.M.E. με σκοπό την «περιστροφή» του μηνύματος προς όφελός τους (Clausen 2010). Υπάρχουν οδηγίες και διεθνείς τάσεις με σκοπό να φιλτράρονται οι ειδήσεις που προέρχονται από την Ισραηλινό -Παλαιστινιακή σύγκρουση με δυτικές απεικονιστικές μεθόδους προκειμένου να μην θίγονται πολιτικά, οικονομικά, επιχειρηματικά συμφέροντα της Μεγάλης Βρετανίας (Clausen 2010). Το άρθρο του Guardian στις 16/10/2023, απεικονίζει τις δυσμενείς οικονομικές συνθήκες οι οποίες θα επικρατήσουν στο μέλλον, μέσω της αύξησης του πετρελαίου από τις συνεχιζόμενες στρατιωτικές επιχειρήσεις στην περιοχή. Ο πληθωρισμός, όπως αναφέρει το άρθρο είναι συνυφασμένος με τις πετρελαϊκές ανακατανομές των οικονομικών αυξομειώσεων των τιμών τους, απόρροια του συνεχιζόμενου πόλεμου στη Γάζα (Guardian 16/10/2023).

Άλλωστε η Βρετανία ανέκαθεν ενδιαφερόταν για την ευρύτερη περιοχή, υπερασπίζοντας πρωτίστως τα στρατηγικά της συμφέροντα στην Μ. Ανατολή, όπως φάνηκε πρόσφατα αλλά και κατά το παρελθόν, με την κρίση στην διώρυγα του Σουέζ, βάση της οποίας η Βρετανία εναρμονίζεται με τα γεγονότα όπως αυτά αρμόζουν στην μετά-αποικιακή σχέση που διατηρεί (Sabido 2015). Στα περισσότερά της άρθρα παρουσιάζει μια ισορροπημένη ενημέρωση για την πορεία των εχθροπραξιών, προσφέροντας φωνή και στα δυο αντίπαλα στρατόπεδα, αποφεύγοντας υπερβολές και πομπώδες χαρακτηρισμούς. Άλλωστε τα Βρετανικά M.M.E., έχουν κρατήσει την ίδια στάση στην παρουσίαση πολεμικών συγκρούσεων από την εποχή της Θάτσερ και την κάλυψη των πολεμικών επιχειρήσεων στα Φώκλαντ. Ο τρόπος παρουσίασης των γεγονότων δεν είναι στο να δείξουν λεπτομέρειες των συγκρούσεων ή να αναλάβουν την

περιγραφή των εχθροπραξιών, αλλά πως να χτίσουν μια επικοινωνία του πολέμου παραλείποντας λεπτομέρειες ή και τα κακώς κείμενα (Keeble 2011).

Ζητήματα όπως η πολυπολιτισμικότητα, ο «Άλλος», ελευθερία του λόγου, ελευθερία της έκφρασης και τέλος ο σεβασμός των δικαιωμάτων των δημοσιογράφων βρίσκονται υπό ανάλυση εφόσον στα προαναφερόμενα ζητήματα τίγονται θέματα γύρω από την πολιτική κουλτούρα που αναπτύσσουν τα Μ.Μ.Ε., την πολιτισμική ένταξη των πολιτών και τον τρόπο κάλυψης των θεμάτων από τα Μ.Μ.Ε (Χρονάκη 2018).

Παρόλα αυτά οι γεωπολιτικοί παράγοντες επιδρούν στον περιορισμό τέτοιου είδους εκδηλώσεων, με σκοπό την αποφυγή συγκρουσιακών καταστάσεων λόγω της ουδετερότητας και της αντικειμενικότητας της οποίας τα όρια, είναι εύθραυστα σε πολεμικές συρράξεις. Ενδεχομένως, ο πολιτισμικά «Άλλος», στην περίπτωσή μας οι Εβραίοι, θεωρούνται στην παρούσα φάση από πολλούς «εισβολέας» στην πολιτισμική και κοινωνική υπόσταση των Αράβων στην περιοχή. Επομένως, ένα τέτοιο σκίτσο εγείρει ζητήματα ελευθερίας του λόγου ή ζητήματα σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων αφού εστιάζει σε θέματα εθνικής ταυτότητας, καθώς και πολιτισμικής παρουσίας των Εβραίων στην Παλαιστινιακή περιοχή (Χρονάκη 2018). Ωστόσο η έννοια της αντικειμενικότητας σε τέτοιες συνθήκες είναι περίπλοκη. Ο Guardian, σύμφωνα με την ανάλυση των άρθρων του, επιλέγει να δίνει φωνή σε ανθρώπινες ιστορίες, (Gaza diary port32. 8/12/2023), μέσα από τα οποία σκιαγραφεί τον ανθρώπινο πόνο, δίνοντας φωνή στην ανθρώπινη διάσταση της σύγκρουσης. Παράλληλα, τα άρθρα αυτά περιλαμβάνουν και αναλύσεις από ειδικούς πολιτικούς αναλυτές, επιτρέποντας μια πιο σφαιρική και εμπειριστατωμένη κατανόηση των γεγονότων.

Η διαχείριση των πληροφοριών και η αποφυγή της παραπληροφόρησης, είναι εξίσου κρίσιμα ζητήματα για την κάλυψη του Μέσο Ανατολικού . Ο Guardian προσπαθεί να επαληθεύει τις πληροφορίες του, μέσω διασταυρωμένων πηγών. Σε πολλές περιπτώσεις η εφημερίδα, παρείχε λεπτομερείς αναλύσεις και επεξηγήσεις των γεγονότων για να αποφευχθούν τυχόν παρεξηγήσεις και γενικότερα διαστρεβλώσεις της πραγματικότητας. Από την ιστοσελίδα του News Break στις 12/10/2023 διαβάζουμε άρθρο του Guardian το οποίο αναφέρεται εξ εξολοκλήρου σε έρευνα που διεξήγαγε για το πως γίνεται η παραπληροφόρηση και η παραγωγή των Fake news για την πολεμική σύρραξη της Μέσης Ανατολής, καθώς και τον τρόπο που οι πληροφορίες αυτές διαδίδονται μέσω του διαδικτύου, τόσο στα ΜΚΔ όσο και σε τοπικές ειδησεογραφικές ιστοσελίδες (News Break.gr 12/10/2023). Από την έναρξη των εχθροπραξιών ο Guardian αναλύει, με εκτενή ρεπορτάζ, για το πως εικόνες και βίντεο διαστρεβλώνουν την πραγματικότητα, όπως για

παράδειγμα το βίντεο ενός νεαρού αγοριού το οποίο αρχικά διοχετεύεται ως πλάνο θανάτου, τελικά αποκαλύπτεται ότι επρόκειτο σκηνή από ταινία μικρού μήκους (Guardian 11/10/2023). Η χρήση εικόνων που αποτυπώνουν βία, σκηνές πολέμου, έχει αποδειχθεί μέσα από μελέτες, ότι είναι σε θέση να χειραγωγήσουν συμπεριφορές, να ανατρέψουν ή να ενδυναμώσουν αντιλήψεις, πολιτισμικές, πολιτικές, θρησκευτικές, οι οποίες στοχεύουν, ως επί το πλείστον, «ευαίσθητες ομάδες», (παιδιά, μειονοτικές ομάδες, γυναίκες κ.α.) καθώς επίσης και άτομα με χαμηλό εκπαιδευτικό υπόβαθρο ή χαμηλής πολιτισμικής δυναμικής (Χρονάκη 2018). Με την έλευση του διαδικτύου και τη δημιουργία των Μ.Κ.Δ., η ανάγκη για πρωτιά, υψηλής ακροαματικότητας, αναγνωσιμότητας, δημιουργεί πολλές φορές ανακριβείς ειδήσεις (Fake news), τα οποία εξυπηρετούν καλά σχεδιασμένες προπαγανδιστικές πρακτικές με σκοπό τον εσκεμμένο προσανατολισμό προς μια συγκεκριμένη κατεύθυνση (Cook 2014).

Η παραπληροφόρηση χωρίζεται σε δυο κατηγορίες, την «σκόπιμη» και την «κακόβουλη». Στην πρώτη κατηγορία τα (παρά)πληροφορημένα δεδομένα διοχετεύονται παρόλο που αυτός που τα μεταδίδει είναι γνώστης της ανακρίβειας (Ireton & Posetti 2022). Έτσι και στο άρθρο ο Guardian αναλύει την περίπτωση αυτή ως σκόπιμη παραπληροφορημένης είδησης με σκοπό να κερδίσει την εύνοια της κοινής γνώμης υπέρ του Ισραήλ και κατά των Παλαιστινίων. Στις 11 Νοεμβρίου του 2023, ο Guardian επανέρχεται στο ζήτημα των Fake news με δεύτερο άρθρο, το οποίο προσπαθεί να αποσαφηνίσει την σύνδεση μεταξύ παραπλανητικών ειδήσεων και πληροφοριών μέσω κακώς ρυθμιζόμενων διαδικτυακών πληροφοριών (Guardian 11/11/2023) «Israel - Hamas fake news thrives on poorly regulated online platforms». Το άρθρο αναφέρεται στις διαδικτυακές πλατφόρμες X και Tik-Tok μέσα από τις οποίες πραγματοποιείται μεγάλης κλίμακας προπαγάνδης, από πλευράς Ισραηλινών, Σιωνιστών, Αμερικανών που προσπαθούν να προασπίσουν τα συμφέροντα τους, καθώς και από πλευράς Παλαιστινίων διοχετεύοντας με πλαστά βίντεο στα οποία αναπαράγονται βίαιες σκηνές θανάτου και κακοποίησης από τις Ισραηλινές δυνάμεις.

Αντιλαμβανόμαστε ότι οι ειδήσεις πλέον έχουν υποστεί αλλαγές στον τρόπο με τον οποίο μεταβιβάζονται στο κοινό, επομένως η δημιουργία πλαστών και παραποιημένων γεγονότων είναι πλέον εύκολο στην κατασκευή και αναπαραγωγή τους. Ο κ. Φραγκονικολόπουλος εντοπίζει τις αλλαγές αυτές σε τρεις δομικές μετατοπίσεις.

Α) Την μετακίνηση της κουλτούρας της τεχνολογικής ανάπτυξης στην επικοινωνία, εφόσον πλέον οι πληροφορίες μπορούν να διοχετευθούν απ' ευθείας στο κοινό χωρίς κανένα φιλτράρισμα και ελέγχου γνησιότητας.

Β) Στην έλλειψη έρευνας και επαλήθευσης των γεγονότων, αναγκάζοντας την δημόσια επικοινωνία να καταστεί ελλιπής ως προς την «διαλογική ζωτικότητα της».

Γ) Την παγκόσμια επέκταση του Διαδικτύου το οποίο αντί να φέρνει κοντά ιδεολογίες, απόψεις, σκέψεις, καταφέρνει να διασπείρει φήμες και προκαταλήψεις (Φραγκονικολόπουλος 2018).

Παρά τις προσπάθειες αυτές, η παραπληροφόρηση αποτελεί πάντα έναν κίνδυνο, ειδικά σε συνθήκες πολέμου όπου οι πληροφορίες είναι δύσκολο να επαληθευτούν άμεσα. Τρανταχτό παράδειγμα επαλήθευσης γεγονότων καθώς και η δημόσια τοποθέτηση για αναίρεση πληροφοριών, υπήρξε το περιστατικό του βομβαρδισμού του νοσοκομείου Al Ahli al Arabi στην πόλη της Γάζας στις 17/10/2023. Η αρχική τοποθέτηση των New York Times και του BBC, ήταν ότι το χτύπημα προήλθε από την πλευρά των Ισραηλινών, στηρίζοντας τις αρχικές δηλώσεις της Χαμάς (Lifo 18/10/23). Οι Times, στις 18/10/23 δήλωναν δημόσια ότι οι ειδήσεις και τα ρεπορτάζ της προηγούμενης ημέρας, τόσο στα Μ.Μ.Ε. όσο και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ήταν εσφαλμένα και όφειλαν να επανορθώσουν τα κακώς κείμενα, εφόσον κατάφεραν να επαληθεύσουν τα δεδομένα μια ημέρα αργότερα «Το ρεπορτάζ άφησε στους αναγνώστες μια λανθασμένη εντύπωση σχετικά με το τι ήταν γνωστό και πόσο αξιόπιστη ήταν η αναφορά», Θέμα 23/10/23, ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 18.10.23. Ωστόσο ο Guardian στα αρχικά δημοσιεύματα στις 17 και 18/10/23, εξισορροπεί τις αρχικές του αναφορές για το συμβάν, καλύπτοντας τις δηλώσεις και των δυο μαχόμενων πλευρών και μένοντας απλώς στις λεπτομέρειες της πράξης και των συνακολούθων γεγονότων χωρίς να προβεί σε τοποθετήσεις για την επίρριψη ευθύνης, Guardian 17/10/2023. Η επαλήθευση και επιβεβαίωση των πληροφοριών για την ορθολογική ενημέρωση του κοινού, αποτελεί ένα σημαντικό στοιχείο για το χτίσιμο εμπιστοσύνης μεταξύ των Μ.Μ.Ε, των δημοσιογράφων και του αναγνώστη. Σε περιβάλλοντα που καλύπτουν εχθροπραξίες, πολεμικές συγκρούσεις, δημιουργείται ένα ζήτημα ύψιστης σημασίας, το οποίο είναι η επαλήθευση των πηγών των πληροφοριών, καθώς ο κίνδυνος και η αβεβαιότητα είναι μια καθημερινή ρουτίνα, η οποία επιφέρει δυσπιστία τόσο για την αληθή ενημέρωση, όσο και για το επαγγελματικό ήθος (Aharoni & Weinblatt 2019).

Η ανθρωπιστική βοήθεια αντιμετωπίζει κρίσιμα ζητήματα καθώς οι αποκλεισμοί και οι στρατιωτικές επιχειρήσεις εμποδίζουν τη πρόσβαση σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες στην Γάζα και γενικότερα στις Παλαιστινιακές περιοχές (Handley & Ismail 2010). Ο Guardian αναδεικνύει τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι ανθρωπιστικές οργανώσεις, για την παροχή βοήθειας λόγω των συνεχιζόμενων εχθροπραξιών και των

περιορισμών που επιβάλλονται από το Ισραήλ, όπως φαίνεται μέσα από τα άρθρα στις 6/10/23, 8/1/24. Η παρουσίαση αυτών των προκλήσεων από τα Μ.Μ.Ε. και Μ.Κ.Δ. τονίζουν την συνεχιζόμενη ανάγκη για μεγαλύτερη διεθνή πίεση καθώς και την συνεργασία των διεθνών οργανώσεων για την παροχή βοήθειας στους πληγέντες, ενώ την ίδια στιγμή καταδεικνύει τις οριενταλιστικές συμπεριφορές του Ισραήλ (Sabido 2015). Η κάλυψη των γεγονότων στη Γάζα από τα Μ.Μ.Ε. είναι ιδιαίτερα δύσκολη λόγω των περιορισμών που ισχύουν από τις Ισραηλινές, στρατιωτικές και πολιτικές αρχές, στην ελευθερία του τύπου και των κινδύνων τόσο για τους ίδιους τους δημοσιογράφους όσο και για τις οικογένειές τους (Peterson 2015).

Άρθρα που δημοσιεύει ο Guardian στις 21/12/2023 αναφέρονται στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι δημοσιογράφοι να καλύψουν τα γεγονότα εφόσον στην πλειοψηφία τους έχουν στοχοποιηθεί από τον Ισραηλινό στρατό. Η επιτροπή προστασίας δημοσιογράφων αναφέρει ότι από την αρχή των πολεμικών συγκρούσεων ήτοι 7 Οκτωβρίου μέχρι και τις 21/12/2023 έχουν καταγραφεί 68 θάνατοι δημοσιογράφων και άλλων υπαλλήλων που εργάζονται στα Μ.Μ.Ε., ενώ σε άλλο άρθρο στις 29/2/2024 καλούν την Ισραηλινή κυβέρνηση να παράσχουν προστασία στους δημοσιογράφους, φωτογράφους, ρεπόρτερ κ.α. που εργάζονται στη Γάζα και στην ευρύτερη περιοχή. Την ίδια στιγμή η λογοκρισία και οι αυστηροί έλεγχοι από τις Ισραηλινές αρχές αποτελούν την καθημερινότητα, ενώ η προπαγάνδα προσπαθεί να καθιερωθεί (Karosi 2014). Αναφορικά με τον όρο «γενοκτονία» ο Guardian διατηρεί χαμηλούς τόνους. Η χρήση και μόνο του όρου είναι ευαίσθητη και έχει σημαντικές πολιτικές επιπτώσεις. Ο Guardian αντιμετωπίζει τον όρο με ιδιαίτερη προσοχή λαμβάνοντας υπόψη τη βαρύτητα και τις νομικές συνέπειες οι οποίες μπορούν να προκληθούν από την κατηγορία της «γενοκτονίας» (Hammond 2018). Επίσης χρησιμοποιεί τον όρο με φειδώ αυστηρά μόνο σε περιπτώσεις όπου υπάρχουν ενδείξεις, έρευνες και υποστήριξη από διεθνείς οργανισμούς και ειδικώς όπως φαίνεται και στο άρθρο στις 26/1/2024, στο οποίο αναφέρεται για τις προσωρινές προτάσεις του διεθνές δικαστηρίου. Όταν γίνεται αναφορά στον όρο, η εφημερίδα παραθέτει αναλυτικά τις αποδείξεις, τις μαρτυρίες που υποστηρίζουν το συγκεκριμένο ισχυρισμό προσφέροντας ταυτόχρονα, εμπεριστατωμένη εικόνα των γεγονότων. Αυτό περιλαμβάνει εκθέσεις από ανθρωπιστικές οργανώσεις και αναλύσεις από ειδικούς σε διεθνές δίκαιο (Guardian 26/1/2024) «Un court orders Israel to ensure of genocide are not committed in Gaza». Τέλος ο Guardian δίνει έμφαση στις διεθνείς αντιδράσεις και στις επιπτώσεις που μπορεί να έχει η αναγνώριση ενός εγκλήματος «ως γενοκτονία», στις διεθνές σχέσεις και στην πολιτική σκηνή (Hammond 2018). Αυτό βοηθά στην κατανόηση

του πως τέτοιοι χαρακτηρισμοί μπορούν να επηρεάσουν τις διπλωματικές σχέσεις και τις πολιτικές αποφάσεις (Guardian 10/12/2023).

Η προσέγγιση της Βρετανικής εφημερίδας στην κάλυψη Ισραηλινών - Παλαιστινιακών συγκρούσεων υπήρξε εμπεριστατωμένη, ισορροπημένη και πρωτίστως με σαφή προσανατολισμό στην προώθηση τη ειρήνης και της δικαιοσύνης όπως φαίνεται από τα άρθρα της, ενώ ταυτόχρονα διατήρησε τις αναφορές της εντός των πλαισίων, των γεγονότων και της προστασίας της αξιοπρέπειας των θυμάτων, διασφαλίζοντας τον πυρήνα της ηθικής Δημοσιογραφίας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η κάλυψη των συγκρούσεων μεταξύ Παλαιστινίων και Ισραηλινών, αποτελεί εκ' προοιμίου ένα από τα προκλητικά πεδία για τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (Μ.Μ.Ε.). Το 2023 οι δημοσιογράφοι και οι οργανισμοί των μέσων αντιμετώπισαν εξαιρετικά σύνθετες προκλήσεις όχι μόνο λόγω της έντασης των συγκρούσεων αλλά και λόγω των ηθικών και δεοντολογικών διλημμάτων που αναδύονται κατά την κάλυψη τέτοιων γεγονότων.

Η παρούσα μελέτη στοχεύει στην ανάδειξη και ανάλυση των ηθικών και δεοντολογικών ζητημάτων που προκύπτουν μέσα από την κάλυψη των δυο εφημερίδων αυτής της εφημερίδας των συντακτών από Ελληνικής πλευράς και του Guardian από Βρετανικής πλευράς. Ένα άλλο σημείο στο οποίο στοχεύει η ανάλυση των ηθικών ζητημάτων που προκύπτουν είναι η διατύπωση συμπερασμάτων τα οποία θα συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας της δημοσιογραφίας ιδιαίτερα σε περιοχές με πολεμικές συρράξεις και γενικότερα συγκρουσιακής ζώνης (Aharoni & Weinblatt 2019). Επίσης στοχεύει στην ανάλυση των ηθικών και δεοντολογικών ζητημάτων που αναδεικνύονται από την κάλυψη των γεγονότων, ενώ για την καλύτερη κατανόηση βασίστηκε σε πέντε κεφάλαια τα οποία περιγράφουν την ανάπτυξη των συγκρούσεων από τα Μ.Μ.Ε. και τα ζητήματα ηθικής που προκύπτουν από την κάλυψη του παλαιστινιακού ζητήματος και τις ηθικές προκλήσεις, την πολιτισμική και ιστορική πλαισίωση του Μέσο Ανατολικού, τη μεθοδολογική βάση στην οποία στηρίχθηκαν τα αποτελέσματα και τέλος την ανάλυση των δεδομένων. Η μελέτη μας ξεκίνησε με την ανασκόπηση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας σχετικά με την κάλυψη της Ισραηλινό-Παλαιστινιακής σύγκρουσης από τα Μ.Μ.Ε. και τα ηθικά ζητήματα που ανακύπτουν μέσα από την συγκεκριμένη διαδικασία. Τα Μ.Μ.Ε. έχουν την δύναμη να διαμορφώνουν τις αντιλήψεις του κοινού τους καθώς και να επηρεάζουν την κοινή γνώμη. Το πρώτο πράγμα που αντιλαμβανόμαστε είναι η ανάγκη των Μ.Μ.Ε. να ισορροπήσουν ανάμεσα στην απαίτηση για άμεση και ακριβή ενημέρωση και την ευθύνη να διαχειριστούν τις πληροφορίες τις οποίες συλλέγουν με σεβασμό προς τις δυο εμπλεκόμενες πλευρές καθώς και τις συνέπειές που προκύπτουν από την δημοσίευσή τους (Liebes & Kampf 2009). Η έρευνά μας έδειξε ότι η ηθική στην κάλυψη πολεμικών συγκρούσεων συχνά αμφισβητείται, καθώς οι δημοσιογράφοι βρίσκονται πολύ συχνά υπό καθεστώς πίεσης προκειμένου να παράγουν ειδήσεις που προσελκύουν το κοινό ενώ ταυτόχρονα οφείλουν να διασφαλίσουν την αντικειμενικότητα, την ακρίβεια και την αμεροληψία για την αποφυγή πρόκλησης ζημιών.

Η αμεροληψία και αντικειμενικότητα είναι κρίσιμοι παράμετροι για τη διατήρηση της εμπιστοσύνης, ενώ η ακρίβεια είναι απαραίτητη για την αποφυγή παραπληροφόρησης,

καθώς την ίδια στιγμή η προστασία των πηγών είναι εξίσου σημαντική εφόσον οι άνθρωποι διατρέχουν κίνδυνο λόγω των μαρτυριών τους (Χρονάκη 2018).

Η διασταύρωση των πληροφοριών από αξιόπιστες πηγές καθώς και η αποφυγή της διάδοσης ανεπιβεβαιωμένων φημών, είναι κρίσιμη για τη διατήρηση της εμπιστοσύνης του κοινού. Το 2023 η διάδοση παραπληροφορημένων γεγονότων αλλά και η χρήση ψευδών ειδήσεων αποτέλεσαν μια σημαντική πρόκληση για τα Μ.Μ.Ε. τα οποία κάλυπταν τις συγκρούσεις στην Μέση Ανατολή (Neureiter 2016).

Ένα άλλο ζήτημα το οποίο καλύφθηκε από την παρούσα εργασία είναι η κάλυψη του παλαιστινιακού ζητήματος από τα Μ.Μ.Ε. και οι ηθικές προκλήσεις που αντιμετώπισαν εφόσον το Μέσο Ανατολικό ζήτημα παρουσιάζει μοναδικές ηθικές προκλήσεις. Το θέμα είναι ιδιαίτερα σύνθετο λόγω της μακροχρόνιας φύσης της σύγκρουσης αφενός, αλλά και των έντονων πολιτικών κοινωνικών και θρησκευτικών διαστάσεων αφετέρου (Ίκαρος 2014). Επομένως οι δημοσιογράφοι που καλύπτουν το εν λόγω ζήτημα πρέπει να προηγηθούν ανάμεσα σε πολλαπλές αφηγήσεις και προπαγάνδες. Ο ρόλος τους είναι να μεταφέρουν με ακρίβεια τα γεγονότα χωρίς να επηρεάζονται από τις πολιτικές ή τις ιδεολογικές τους πεποιθήσεις (Thomas 2011). Τα Μ.Μ.Ε. συχνά αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην αμερόληπτη κάλυψη των γεγονότων λόγω πιέσεων που δέχονται τόσο από κυβερνήσεις και πολιτικά κόμματα όσο και από άλλους παράγοντες όπως για παράδειγμα, επιχειρηματικούς.

Εξετάσαμε τόσο τα Ελληνικά όσο και τα Βρετανικά Μ.Μ.Ε και το πώς αντιμετωπίζουν διαφορετικές ηθικές προκλήσεις ανάλογα με το πολιτιστικό και πολιτικό πλαίσιο κάτω από το οποίο λειτουργούν. Ενώ τα ελληνικά Μ.Μ.Ε. τείνουν να παρουσιάζουν το ζήτημα με έμφαση στην ανθρώπινη διάσταση και την αλληλεγγύη προς τον παλαιστινιακό λαό, τα βρετανικά Μ.Μ.Ε. από την άλλη, δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στην πολιτική ανάλυση των δεδομένων και τις γεωπολιτικές επιπτώσεις που ακολουθούν τη σύγκρουση (Clausen, 2010). Επιπροσθέτως η χρήση της γλώσσας και των εικόνων είναι σε θέση να επηρεάσει την αντίληψη των γεγονότων από το κοινό. Για παράδειγμα η χρήση της λέξης «Τρομοκράτης» αντί για την λέξη «μαχητής» μπορεί να χρωματίσει αρνητικά την αντίληψη του κοινού για τις πράξεις μιας συγκεκριμένης ομάδας (Chouliaraki 2009.). Εν κατακλείδι τα ελληνικά μέσα μαζικής ενημέρωσης διατηρούν μια ανθρωποκεντρική προσέγγιση ενισχύοντας την ευαισθητοποίηση του κοινού γνωρίζοντας τον κίνδυνο για συναισθηματική χειραγώγηση, ενώ τα βρετανικά εμμένουν στην παροχή μιας τεχνοκρατικής ανάλυσης (Ettema 2010).

Για την ορθολογική κατανόηση των πληροφοριών δώσαμε ιδιαίτερη βαρύτητα στην ιστορική και πολιτισμική πλαισίωση του Παλαιστινιακού ζητήματος, καθώς το γνωστικό πεδίο είναι απαραίτητο για την αξιολόγηση και κατανόηση των σημερινών συγκρούσεων. Η ιστορία τόσο του Ισραήλ όσο και της Παλαιστίνης είναι γεμάτη από συγκρούσεις και αδικίες οι οποίες συνεχίζουν να επηρεάζουν την πολιτική και κοινωνική κατάσταση της περιοχής (Kaposi 2014).

Τα Μ.Μ.Ε., με την ικανότητά τους να διαμορφώνουν αφηγήσεις, έχουν την ευθύνη να παρέχουν στο κοινό τους ένα πλήρες και ισορροπημένο ιστορικό υπόβαθρο για τις πολεμικές συρράξεις της περιοχής. Ωστόσο η έρευνα μας έδειξε, ότι συχνά υπάρχει έλλειψη ιστορικού βάθους στην κάλυψη των γεγονότων κάτι που μπορεί να οδηγήσει σε παραποιήσεις και επιφανειακή κατανόηση των ζητημάτων (Neureiter 2016).

Για τον λόγο αυτό τα Ελληνικά Μ.Μ.Ε. αρκετές φορές πλαισιώνουν το ζήτημα μέσα από την ιστορική αντίθεση μεταξύ καταπιεσμένων και καταπιεστών, αντλώντας εμπειρίες από την ελληνική ιστορία και τις εθνικές τους εμπλοκές. Αντίθετα τα Βρετανικά Μ.Μ.Ε. παρουσιάζουν το ζήτημα με μεγαλύτερη ουδετερότητα, ενσωματώνοντας όμως την ιστορική τους εμπλοκή στην περιοχή και τις αποικιοκρατικές προεκτάσεις (Φραγκονικολόπουλος 2018).

Συνακολούθως, η χρήση της τεχνολογίας και των κοινωνικών μέσων μπορεί να επηρεάσει την ταχύτητα και την ακρίβεια της πληροφόρησης. Τα κοινωνικά μέσα (Μ.Κ.Δ.) διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην κάλυψη των συγκρούσεων, προσφέροντας άμεση πρόσβαση σε πληροφορίες και εικόνες από τα πεδία των συρράξεων. Ωστόσο, η χρήση τους εγκυμονεί κινδύνους διάδοσης παράπληροφορημένων γεγονότων καθώς επίσης και προπαγάνδες. Η διαχείριση των πληροφοριών που προέρχονται από τα κοινωνικά μέσα απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή και αυστηρά κριτήρια επαλήθευσης των (Liebes & Kampf 2009). Ο απίστευτος όγκος πληροφοριών που συσσωρεύονται καθημερινά στους οργανισμούς των μέσων, δημιουργεί ηθικές προκλήσεις. Η πίεση για γρήγορη και συνεχή ενημέρωση μπορεί να οδηγήσει σε λάθη και παραλήψεις. Επιπλέον οι δημοσιογράφοι μπορεί να αντιμετωπίζουν πιέσεις από τις διοικήσεις των μέσων τους, τις κυβερνήσεις, οικονομικούς και επιχειρηματικούς παράγοντες, που επιδιώκουν να επηρεάσουν με ποικίλους τρόπους την κάλυψη των γεγονότων (Neureiter 2016).

Η εργασία μας κατέδειξε ότι η κάλυψη των συγκρούσεων μεταξύ του Ισραήλ και της Παλαιστίνης παρουσιάζει σημαντικές ηθικές και δεοντολογικές προκλήσεις. Τα μέσα ενημέρωσης έχουν τη δυνατότητα να διαμορφώνουν την κοινή γνώμη και την αντίληψη των γεγονότων και συνεπώς φέρουν μεγάλη ευθύνη στην ακριβή και αμερόληπτη κάλυψη

των συγκρούσεων (Χρονάκη 2018). Η ανάγκη για διαφάνεια και λογοδοσία στα μέσα μαζικής ενημέρωσης καθώς και η συνεχής εκπαίδευση των δημοσιογράφων σε θέματα ηθικής και δεοντολογίας είναι επιτακτική καθώς οφείλουν να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν και να αντιμετωπίζουν ταυτόχρονα τις διάφορες πιέσεις που δέχονται αλλά και να διατηρούν την ακεραιότητα και την αμεροληψία τους (Φραγκονικολόπουλος 2018).

Η παροχή ενός πλήρους και ισορροπημένου ιστορικού υπόβαθρου είναι κρίσιμη για την ορθολογική κατανόηση των πολεμικών συρράξεων. Τα Μ.Μ.Ε. πρέπει να αποφεύγουν την απλοποίηση των γεγονότων αλλά ταυτόχρονα να παρέχουν μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα των συγκρούσεων λαμβάνοντας υπόψη τόσο τις πολιτισμικές όσο και τις ιστορικές πτυχές του προβλήματος (Peterson 2015). Η ανάλυση των δεδομένων μεταξύ Ελληνικών και Βρετανικών Μ.Μ.Ε., αποκάλυψε ότι οι πολιτικές και ιστορικές σχέσεις των χωρών με τις εμπλεκόμενες πλευρές, επηρεάζουν την κάλυψη των γεγονότων. Αυτή η επιρροή πρέπει να αναγνωριστεί και να αντιμετωπιστεί για να εξασφαλιστεί η αμεροληψία και η αντικειμενικότητα στην κάλυψη των συγκρούσεων (Neureiter 2016).

Συνοψίζοντας, τα βασικά ευρήματα αφορούν κυρίως τις τάσεις μεροληψίας και αντικειμενικότητας. Οι καλύψεις των Μ.Μ.Ε. επικεντρώθηκαν κυρίως στις ανθρώπινες πτυχές των συγκρούσεων, προσπαθώντας να τηρήσουν μια ισορροπημένη προσέγγιση. Η δεοντολογία και επαλήθευση των πληροφοριών αναδείχθηκαν κρίσιμα ζητήματα, ενώ τα πλαίσια παρουσίασης και η ρητορική που χρησιμοποιήθηκε, ανέδειξαν περαιτέρω ζητήματα προς διερεύνηση (Richardson & Barkho 2009). Η ερευνά μας αν και εμπεριστατωμένη, αντιμετώπισε σημαντικούς περιορισμούς που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την έρευνα των αποτελεσμάτων. Τα ευρήματα αναλύονται σε πέντε βασικούς τομείς : Πρώτον, η περιορισμένη χρονική διάρκεια εφόσον η ανάλυσή μας επικεντρώθηκε στις αναφορές μεταξύ Δεκεμβρίου του 2023 Φεβρουαρίου του 2024, παρέχοντας μια στιγμιαία εικόνα που μπορεί να μη αντικατοπτρίζει επακριβώς τις μακροχρόνιες τάσεις ή τις μεταβολές στις πολιτικές καλύψεις των Μ.Μ.Ε. Δεύτερον, τα δείγματα που ελήφθησαν από τα μέσα περιορίστηκαν στην ανάλυση σε συγκεκριμένα Μ.Μ.Ε. από την Ελλάδα και την Βρετανία, επιλέγοντας κυρίως τα πιο διαδεδομένα και επιδραστικά μέσα. Αυτό μπορεί να μην καλύπτει την πλήρη γκάμα απόψεων και προσεγγίσεων που υπάρχουν στα δυο αυτά κράτη. Τρίτον, οι πολιτισμικές και πολιτικές προκαταλήψεις, μπορούν να επηρεάσουν τους αναγνώστες διαφοροποιώντας την αντιληπτική τους ικανότητα οι οποίες είναι δύσκολο να εξαλειφθούν πλήρως παρά την προσπάθεια μας για πλήρη αντικειμενικότητα. Τέταρτον, η πρόσβαση σε αξιόπιστες πληροφορίες από την ζώνη σύγκρουσης αποτελεί έναν ακόμα σημαντικό περιορισμό. Οι συνθήκες στην ευρύτερη

περιοχή της Μέσης Ανατολής είναι συχνά χαοτικές και επικίνδυνες, καθιστώντας δύσκολη την επαλήθευση και την αντικειμενική κάλυψη των γεγονότων. Τέλος, τα γλωσσικά εμπόδια για την ανάλυση τόσο των Βρετανικών Μ.Μ.Ε και λιγότερο των Ελληνικών εφόσον απαιτείται καλή κατανόηση των ιδιωματισμών της γλώσσας, αποτελεί γεγονός το οποίο μπορεί να επηρεάσει την ακρίβεια και την ποιότητα της ανάλυσης (Khadmi, Zran, Guta 2022).

Για να ξεπεραστούν οι παραπάνω περιορισμοί αλλά και να διερευνηθούν περαιτέρω τα ευρήματα της παρούσας μελέτης, προτείνονται οι εξής κατευθύνσεις για μελλοντική έρευνα: Α) Μακροχρόνια έρευνα : Η διεξαγωγή μιας μακροχρόνιας μελέτης που θα καλύπτει μεγαλύτερο χρονικό εύρος μπορεί να αποκαλύψει πιο σαφή πρότυπα και τάσεις στα Μ.Μ.Ε. των δύο χωρών. Β) Ποικιλία πηγών: Η συμπερίληψη μιας ευρύτερης γκάμας Μ.Μ.Ε., συμπεριλαμβανομένων των τοπικών και των ανεξάρτητων μέσων θα μπορούσε να προσφέρει μια πιο αντιπροσωπευτική εικόνα της κάλυψης των συγκρούσεων . Γ) Διαπολιτισμική ανάλυση: Η σύγκριση με Μ.Μ.Ε. άλλων χωρών όπως για παράδειγμα οι Η.Π.Α, η Γαλλία, ή χώρες της Μέσης Ανατολής, θα μπορούσε να προσφέρει μια πιο πλούσια και πολυδιάστατη κατανόηση της ηθικής και δεοντολογίας. Δ)Ανάλυση του κοινού: Η μελέτη της αντίληψης και της επίδρασης της κάλυψης των συγκρούσεων στο κοινό των δύο χωρών θα μπορούσε να δώσει χρήσιμες πληροφορίες για τον τρόπο με τον οποίο οι πολίτες κατανοούν και επηρεάζονται από την ενημέρωση.

Η παρούσα εργασία πιστεύουμε ότι θα συμβάλει στην βιβλιογραφία, με την ανάλυση των πρακτικών κάλυψης πολεμικών συγκρούσεων, σε δύο εθνικά πλαίσια προσφέροντας σημαντικά ευρήματα καθώς και προτάσεις για τη βελτίωση, της ηθική και της δεοντολογίας στα Μ.Μ.Ε. (Benson, Adam 2010).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Δεληγιάννη, Ε. (2004), *Ηθική των ΜΜΕ, Δημοσιογραφική Δεοντολογία*, εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα.

Καρατράντος, Τ. (2023), *Ο Πόλεμος Ισραήλ-Χαμάς: Η Διάσταση της Στρατηγικής Επικοινωνίας*, HELLENIC FOUNDATION FOR EUROPEAN & FOREIGN POLICY, ΕΛΙΑΜΕΠ.

Κουργιώτης, Π. (2023), *Από το Παλαιστινιακό στο.. "Ισραηλινό": Καλύπτοντας το Μεσανατολικό στην Ελλάδα*, <https://www.news247.gr/kosmos/apo-to-palaistiniako-sto-israilino-kaliptontas-to-mesanatoliko-stin-ellada/>

Κωνσταντινίδου, Χ. (1992), «Δημοσιογραφικές αρχές και αξίες. Η δεοντολογία ενός επαγγέλματος». Θεωρία και Κοινωνία τεύχος 6, σελ.213-254, Ιανουάριος,

Μαρίνος, Γ. (2015), *Δημοσιογραφία και ηθική. Για την υπεράσπιση του ευρωπαϊκού πολιτισμού*, <https://www.pro-europe.eu/europe/el/g-marinos-dimosiografia-ke-ithiki>.

Μαυρίδης, Η. (2005), *Για την "κατασκευή" της κοινωνικής πραγματικότητας: μεταφαινομενολογικές προοπτικές του κοινωνικού κονστρουξιονισμού: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 15, σελ.197-228, ΕΚΤ.

Ντόκος, Θ. (2020), *ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΛΒΑΒΗΤΑΡΙ ΑΡΑΒΟ-ΙΣΡΑΗΛΙΝΗΣ ΔΙΕΝΕΞΗΣ*, HELLENIC FOUNDATION FOR EUROPEAN & FOREIGN POLICY.

Παπαπέτρου, Α. (2021), *Σχέσεις Παλαιστίνης -Ισραήλ και η Λωρίδα της Γάζας*, ΟΜΙΛΟΣ ΔΙΕΘΝΩΝ & ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ <https://odeth.eu/%CF%83%CF%87%CE%AD%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CF%80%CE%B1%CE%BB%CE%B1%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%AF%CE%BD%CE%B7%CF%82-%CE%B9%CF%83%CF%81%CE%B1%CE%AE%CE%BB-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%BB%CF%89%CF%81%CE%B9>.

Πλειός, Γ. (2019), *ΜΜΕ, υπό έλεγχο σε μια δημοκρατία υπό αμφισβήτηση (;) 2019* <https://commonality.gr/giorgos-pleios-mme-elegcho-se-mia-dimokratia-ypo-amfisvitsi/>

Τσιώλης, Γ. (2017), *ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΟΙΟΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ*, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Φραγκονικολόπουλος, Χ. & Παναγιώτου, Ν. (2008), *Δημοσιογραφία της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης* (Εκδόσεις Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης).

Φραγκονικολόπουλος, Χ. & Παναγιώτου, Ν. (2008), *Η επίδραση των παγκοσμίων δικτύων ενημέρωσης στην εξωτερική πολιτική και στις διεθνείς σχέσεις*, Ζητήματα Επικοινωνίας.

Φραγκονικολόπουλος, Χ. & Χρονάκη, Δ. (2018) *ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ*.

Φραγκονικολόπουλος, Χ. (2018), *Τα ΜΜΕ ας ανοίξουν ένα παράθυρο στον κόσμο* the books' journal <https://booksjournal.gr/gnomes/2709-ta-mme-as-anoixoun-parathyro>

Φραγκονικολόπουλος, Χ. & Παναγιώτου, Ν. (2019), *Δημοσιογραφία της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης* (Εκδόσεις Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης).

Χουλιάρη, Λ. (2017), *Ο ειρωνικός θεατής: Η αλληλεγγύη χτες και σήμερα*. Αθήνα: Νήσος.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Adam, S. (2010), *Studying Journalism: A Civic and Literary Education*, Routledge.

- Aharoni, T. & Weinblatt, K. (2019), *Unpacking Journalists' (Dis) Trust: Expressions of Suspicion in the Narratives of Journalists Covering the Israel-Palestinian Conflict*, SAGE.
- Amnesty International, (2024), <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/02/israel-must-end-its-occupation-of-palestine-to-stop-fuelling-apartheid-and-systematic-human-rights-violations/>
- Baym, G. (2010), *REAL NEWS/FAKE NEWS: ENTERTAINMENT DIVIDE*, Routledge.
- Benson, R. (2010), *Comparative News Media Systems: New Directions in Research*, Routledge.
- Berry, M. (2004), *Reporting on contested territory: television news coverage of the Israel-Palestine conflict*, thesis.
- Brand, R. & Pinchevski, A. (2013), *Facing the Image: Towards an Ethics of Seeing*, Ethics of Media, Palgrave Macmillan.
- Braun, V. & Clark, V. (2019), *Reflecting on reflexive thematic analysis*, Qualitative Research in Sport, Exercise and Health, Routledge.
- Christensen, B. & Khalil, A. (2023), *Reporting Conflict from Afar: Journalist, social media, Communication Technologies, and war*, Journalism Practice. __
- Chouliaraki, L. (2009), *Witnessing war: Economies of Regulation in Reporting War and Conflict*, Routledge.
- Chouliaraki, L. (2014), *Journalism and the visual politics of war and conflict*, LSE Research Online, Routledge.
- Chouliaraki, L. (2015), *Digital witnessing in conflict zones: the politics of remediation*, Routledge.
- Gilboa, E. Jumbert, M. Miklian, J., Robinson. P. (2016), *Moving media and conflict studies beyond the CNN effect*, RIS.
- Ginosar, A. Konovalov, I. (2015), *Patriotism on the internet: Journalists' behavior and user comments*, SAGE.
- Clausen, L. (2010), *INTERNATIONAL NEWS FLOW*, THE Routledge Companion to News and Journalism, Routledge.
- Cook, J. Ullrich, E. & Lewandowsky, S. (2014), *Misinformation and How to Correct It*, ResearchGate.
- Guta, H. (2022), *Journalism ethics and conflict -sensitive reporting: The case of Al Jazeera network*, GLOBAL MEDIA ETHICS AND THE DIGITAL REVOLUTION, Routledge.

- ECPMF, (2021), <https://www.hrw.org/world-report/2024/country-chapters/israel-and-palestine>
- ECPMF,(2021),<https://www.ecpmf.eu/wp-content/uploads/2022/02/MFRR-Monitoring-Report.pdf>
- Ettema, J. (2010), *News as culture*, The Routledge Companion to News and Journalism, Routledge.
- Evans, M. (2010), *Framming international conflict: Media coverage of fighting in the Middle East*, International Journal of Media and Cultural, Politics.
- Frangonikolopoulos, C. (2010), *Foreign policy and the media in Greece: Marketing a shift from 'confrontational' to 'peace' journalism*.
- Frangonikolopoulos, C. & Chronaki D. (2020), *Coping with Europe: How Greek journalists deal with disconnections between the EU and national levels*, SAGE.
- Hammond, P. (2018), *When frames collide: 'Ethic war' and 'genocide'*, SAGE.
- Handley, R. Ismail, A. (2008), *Territory under siege: 'their' news, 'our' news and 'ours both' news of the 2008 Gaza crisis*, SAGE.
- Human Rights Watch, (2023), <https://www.hrw.org/news/2023/12/18/israel-starvation-used-weapon-war-gaza>
- In newspaper, (2021), *Η σχέση Ελλάδας και Ισραήλ-Γιατί παραμένει στον πάγο η απόφαση της Βουλής υπέρ της αναγνώρισης της Παλαιστίνης*.
<https://www.in.gr/2021/05/11/politics/sxesi-elladas-kai-israil-giati-paramenei-ston-pago-apofasi-tis-voulis-yper-tis-anagnorisis-tis-palaistinis/>
- Ireton, C. & Posetti, J. (2022) ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ 'ΨΕΥΔΕΙΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ' & ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ Εκπαίδευση, UNESCO,
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380166>
- Kaposi, D. (2014), *The British Broadsheets' Coverage of the War, Violence and Understanding in Gaza*, PALGRAVE MACMILLAN.
- Keeble, R. (2011), *The Media in Wartime: From Militarism to New Militarism*, Words as Weapons, A. History of War Reporting-1945 to the Present, pp 193-214, Blackwell.
- Keith, S. Schwalbe, C. Silcock, B. (2006), *Images in Ethics Codes in an Era of Violence and Tragedy: Journal of Mass Media Ethics*,
https://www.researchgate.net/publication/248942298_Images_in_Ethics_Codes_in_an_Era_of_Violence_and_Tragedy

- Keith, S. Schwalbe, C. Silcock, W. (2009), *Images in Ethics Codes in an Era of Violence and Tragedy*, Journal of Mass Media Ethics, Routledge.
- Khadmi, N, (2022), *Philosophical roots of media ethics in the Islamic traditional*, GLOBAL MEDIA ETHICS AND THE DIGITAL ROVOLUTION, Routledge.
- Liebes, T. & Kampf, Z. (2009), *Performance Journalism: The Case of Media's Coverage of War and Terror*, The Communication Review, Routledge.
- Miladi, N. (2022), *Freedom of expression and social responsibility: Contested worldviews on media ethics*, GLOBAL MEDIA ETHICS AND THE DIGITAL REVOLUTION, Routledge.
- Moore, D. & Guy, A. (2012), *The Israel-Palestinian Conflict: The sociohistorical Context and the Identities It Creates*, Handbook of Ethnic Conflict International Perspectives, by Springer.
- Najjar, A, (2011), *CONTESTING PATRIOTISM AND GLOBAL JOURNALISM ETHICS IN ARAB JOURNALISM*, Journalism Studies, Routledge.
- Narasimhan, R. (2005), *Looking beyond Flawed Journalism How National Interests, Patriotism, and Cultural Values Shaped the Coverage of the Iraq War*, SAGE.
- Neureiter, M. (2016), *Sources of media bias in coverage of the Israeli-Palestinian conflict: the 2010 Gaza flotilla raid in German, British, and US newspapers*. Routledge.
- Pantti, M. 2017, *THE PERONALISATION OFL CONFLICT REPORTING Visual coverage of the Ukraine crisis on Twitter*, Digital Journalism, Routledge.
- Peterson, L. (2015), *Palestine-Israel in the Print News Media*, Contending Discourses, ROUTLDGE STUDIES ON THE ARAB-ISRAELI CONFLICT, Routledge.
- Phillips A. (2013) Journalism, Ethics and the Impact of Competition, Ethics of Media.
- Ravi, N. (2005), *How National Interests, Patriotism, and Cultural Values Shaped the Coverage of the Iraq War*, Looking beyond Flawed Journalism.
- Reuters Institute, (2016), *Έρευνα για τις ψηφιακές ειδήσεις 2016* (Ελλάδα) <http://www.jour.auth.gr/wp-content/uploads/2016/12/ReutersGreekReport2016digitaledition-v1.pdf>
- Reuters 7/10/2023, www.reuters.com/world/middle-east/sirens-warning-incoming-rockets-sound-around-gaza-near-tel-aviv-2023-10-07/
- Richardson, J. & Barkho, L. (2009), *REPORTING ISRAEL/PALESTINE Ethnographic insights into the verbal and visual rhetoric of BBC journalism*, Routledge.
- Robinson, P. (2005), *JOURNALISM IN WAR TIME REPORTING WAR*, Routledge.

- Rusciano, F. (2010), *The 'right to know vs knowing what's right': tabloid ethics and news reporting in the Iraq War*, SAGE.
- Sabido, R. (2015), *Palestine in the British press: A Postcolonial Critical Discourse Analysis*, Journal of Arab & Muslim Media Research, Canterbury Christ Church University.
- Scharp, M. Sanders, M. (2018), *What is a theme? Teaching thematic analysis in qualitative communication research methods*, Communication Teacher, Routledge.
- Tambini, D. WikiLeaks, (2013), *National Security and Cosmopolitan Ethics*, Ethics of Media, Palgrave Macmillan.
- Thomas, L. (2011), *RECONSTRUCTIONS OF "REALITY"? The coverage of the Gaza withdrawal in the British media*, Routledge.
- Ward, S. (2008), *Journalism Ethic*, The Handbook of Journalism Studies, Routledge.
- Wilkins, L. & Brennen, B. (2007), *Conflicted interests, contested terrain: journalism ethics codes then and now*, Journalism Studies, Routledge.
- Zahoor, M. & Sadiq, N. (2021), *Digital public sphere and Palestine-Israel conflict: A conceptual analysis of news coverage*, Libera Arts & Social Sciences International Journal, IDEA.
- Zran, J. (2022), *Ethics of investigative journalism*, GLOBAL MEDIA ETHICS AND THE DIGITAL ROVOLUTION, Routledge.

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.